

KERESZTÉNY PEDAGÓGIAI NYÁRI EGYETEM IV.

**Szerkesztette:
Dr. Várnagy Elemér**

**Lektorálta:
Dr. Szekeres János**

**Technikai szerkesztő:
Ambrus Attila József**

**Janus Pannonius Tudományegyetem Pedagógia Tanszék kiadása
Pécs, 1994.**

TARTALOM

Dr. Borhidi Attila
MEGNYITÓ GONDOLATOK A JPTE 1994-ES
KERESZTÉNY PEDAGÓGIAI NYÁRI EGYETEMÉN

Dr. Fülei-Szántó Endre
KERESZTÉNY KÜLDETÉSTUDAT A TUDOMÁNYBAN

Dr. Nemeshegyi Péter
MISSZIÓSMUNKA JAPÁNBAN

Dr. Bárdi László
KERESZTÉNY/KERESZTYÉN MISSZIÓS TEVÉKENYSÉG TÁVOL-KELETEN

Dr. Molnár Miklós
KERESZTÉNY MISSZIÓ A MENEKÜLTEKNÉL

Dr. Kerekes Károly
A MONASZTIKUS PEDAGÓGIA KÜLDETÉSE MA MAGYARORSZÁGON

Pécsi Géza
A SERDÜLŐKORÚ FIATALOK KERESZTÉNY SZELLEMŰ NEVELÉSE

Dr. Csermely Tibor
KERESZTÉNYSÉG AZ IRODALOMBAN

Uzsalyiné Dr. Pécsi Rita
KOLPING & „KULCS” PEDAGÓGIA

Dr. Várnagy Elemér
A CIGÁNYOK ÉS A KATOLIKUS EGYHÁZ

Dr. Borhidi Attila
MEGNYITÓ GONDOLATOK A JPTE 1994-ES
KERESZTÉNY PEDAGÓGIAI NYÁRI EGYETEMÉN

„Ite, missa est!” - „Deo gratias”.
„Menjetek, vége a misének!” - „Istennek legyen hála”.

Ezekkel a szavakkal zárul közel két évezrede minden keresztény, illetve később katolikus istentisztelet.

Gyermekkoromban sokat foglalkoztatott, hogy honnan is erednek ezek a szavak. Miért kell ezt kijelenteni, miért kell hálát adni azért, hogy befejeződött. Akkor úgy magyarázták nekem, hogy ez a záró formula még a keresztényüldözések idejéből ered, amikor az istentisztelet tiltott volt, s akit ilyen szertartáson tettenértek, vagy akár ilyenén való részvétellel megvádoltak, azt keresztre feszítették, vagy az arénákba hurcolták, vagy más módon végezték ki. Ezekben a módszerekben az emberi találékonyság már akkor is bővelkedett. Ezért kellett hálát mondani, ha egy istentisztelet baj nélkül véget ért.

Később magam is megértem a szellemi katakombák évtizedeit, amikor nemcsak a lelki életet, de még a haladóbb szellemű tudományos gondolatokat is a föld alá kényszerítették, egy-egy istentiszteleten vagy más templomi szertartáson való részvétel bárkinek az egzisztenciájába kerülhetett.

Az, hogy ma Pécsen keresztény nyári egyetem nyílik, azt mutatja, hogy feljöhettünk a katakombákból. De a társadalmi közeg, amelyben élünk, továbbra is ellenséges hangulatú, a kereszténység szellemétől idegen felfogású.

Az a másság, amelynek tiszteletét a mai társadalom és a mai hivatalos körök hangsúlyozzák, a miénktől eltérő másság számára kíván privilégiumokat biztosítani. Ilyen másság az ateizmus új formája, amely ma a „semleges világnézet” álarcában igyekszik megtéveszteni a gyanútlan és filozófiailag képzetlen embereket. Érdekes módon ma ezt ugyanazok a személyek teszik, akik a politikai szemináriumokon évtizedeken keresztül sulykolták belénk, hogy csak kétféle világnézet lehetséges: idealista (értsd: reakciós, ellenforradalmi, vallásos) és materialista (értsd: haladó, forradalmi, kommunista, később szocialista). Manapság ez az utóbbi vált hivatalos pedagógus körökben - például a pedagógus szakszervezet vezetőinek szóhasználatában - „semleges világnézetté”.

Téved, aki azt hiszi, hogy a rendszerváltozással beköszöntött és mindenhatónak kikiáltott piacgazdaság kedvez a keresztényi életfelfogás terjedésének. Ellenkezőleg, ez éppen az ember szellemi értékeit igyekszik háttérbe szorítani. A médiából ránk özönlő reklám és egyéb szellemi hulladék a zsigercentrikus életvitelt dicsőíti. Egyél! Igyál! Dözsölj! Zabálj! Vegyél! Dobd el! Vegyél! Dobd el! Fogyassz! Fogyassz! És megint fogyassz! - Ez harsog rádióból, televízióból, miközben a Föld hatalmas térségein embermilliók halnak éhen, pusztulnak el járványokban és a legfelkészültebb gazdasági szakemberek sem tudják megmondani, hogy ehhez a tébolyult fogyasztási lázhoz meddig elegendőek a Föld kimerülőben levő anyag- és energiatartalékai.

Mit tehet egy ilyen eszmei-társadalmi-gazdasági zűrzavarban egy keresztény pedagógus? Mi a feladata? Mik az esélyei?

A pedagógus harcmezeje nyilvánvalóan az eszmei tér, itt kell harcba szállnia, és pedig az eszmei tisztaságért. Páncélja az önismeret, kardja a tudás és csodafegyvere a hite, amelyből mind a vértetét, mind a fegyverét meg tudja újítani.

Hála Istennek, az én fejemet még nem hamis tervszámokkal és elavult termelési eredményekkel tömték, hanem önismeretre tanítottak, arra, hogy képességeinket felmérjük, gondolatainkat és vágyainkat mérlegeljük, teljesítményünket értékeljük. A helyes önismeret a sikeres pályafutás alapja. Manapság az önismeret helyére az önmegvalósítás jelszava került, amin az egyén vágyainak gátlástalan kiélését értik. S ha ez nem jár sikerrel, a csalódott egyén agresszívvá válik vagy a kábítószerben keres menedéket, ami nagyon sok egyéni tragédia és társadalmi konfliktus előidézője. Az önismeret mindettől megkíméli az embert.

Az önismerethez azonban őszintének kell lennünk önmagunkhoz. Ez sokszor nehezebb, mint a mások iránti őszinteség. És ilyesmit követelni ma különösen hálátlan feladat, mert az őszinteség ma nem divat. Korunk sikerembere az a vigyorgó politikus, aki gátlástalanul a képernyőjébe hazudik öt millió, tíz millió, sőt a műholdak segítségével akár több száz millió embernek is.

És mégis őszintének kell lennünk, mert az őszinteség és az önismeret vezeti el az embert az élet helyes értelmezéséhez. Az élet értelme a keresztény ember számára nem valamiféle megfejtethetlen rejtély, hanem az, hogy megtalálja a számára rendelt helyet s utat. A helyet úgy hívják, hogy hivatás, az utat pedig úgy, hogy küldetés. A hivatásunk bele van írva a génjeinkbe, s az önvizsgálat révén felismerhetjük azt. A küldetésünk pedig az a kijelölt út, amelyre a Mindenható akaratából saját választásainkkal, mások döntésein s a véletlenek kiismerhetetlen szövevényén keresztül rá kell találunk.

A keresztény pedagógus küldetése az, hogy a hit energiájával és a tudás fényével tisztaságot és rendet tegyen a fejekben és a világban. Ne csodálkozzatok, hogy ezt a hatalmas munkát nem fizetik meg. Csak a materiális árut lehet megfizetni, amit a piacon vagy az üzletben megvásárolsz. A tudás és a nevelés szellemi áru, amelynek az értéke csak a jövőben fog kiderülni. Az ilyen árut - éppúgy, mint a műalkotásokat - sosem lehet megfizetni.

Mit kap hát a tanár, a nevelő kárpótlásul? - Két dolgot. A szellemi gyermekáldás örömét és egy csipetnyi előleget a halhatatlanságból. Azt, hogy maradandó nyomot hagyhatott a tudásra, hitre és emberségre szomjas lelkek sokaságában és azt, hogy gondolatai, emberségének és tudásának emléke túléli őt.

És most újra feltehetjük a kérdést: mik az esélyeink a mai világban, hogy mindezt teljesíteni tudjuk. Az egyik esélyünk az, hogy az új generációk mindig bírálat tárgyává teszik az öregek tetteit. A ma tékozló életvitelének, erkölcstelen mentalitásának meglesz a börtöne s bírálata.

A másik esélyünk pedig abban rejlik, hogy küldetésünk van, ahhoz a küldetéshez hasonló, amelyhez közel kétezer éve az első keresztény tanítók a Szentlélek erejét kapták, s amelyet minden keresztény és vallástisztelő ország tanévnyitó istentiszteletén felidéznek:

„Veni Sancte Spiritus!” - „Jöjj Szentlélek Úristen!”

a mise záró üzenete pedig az alkalomhoz illően ma így hangozzék:

„Ite, missi estis!” - Menjetek, küldetésetek van!

Ezzel az üzenettel az 1994. évi pécsi Keresztény Pedagógiai Nyári Egyetemet megnyitom.

✝ Dr. Fülei-Szántó Endre
KERESZTÉNY KÜLDETÉSTUDAT A TUDOMÁNYBAN

A keresztény tudós világnézeti elkötelezettségéről egyrészt a tudományos megismerés és kutatás folyamatában, másrészt a tudomány gyakorlati felhasználásában ad bizonyosságot; vagyis mindenütt, ahol a bizonytalan hétköznapi kijelentések, közlések helyébe a biztonságos és jobbra igazolható szöveg lép. (A **szöveget**, a **diskurzust** hangzó és írott közléssoraink, gondolatsoraink megvalósulásaként értelmezzük).

Bízzást megkérdézhetné valaki, miért más a keresztény elkötelezettségű tudós, és vajon miben különbözik nem keresztény kollégájától. Gondolataink éppen ezt a kérdéskört érintik.

Gondolkodni nyilvánvalóan csak úgy lehet, hogy semmiféle előzetes „elfogultság”, prekoncepció nem tűnik fel a kutató elme küzdőterén. Ha azt mondjuk, hogy a gondolkodás legyen **tárgyilagos**, meg kell kísérelnünk ez utóbbi fogalom meghatározását.

Még a görög-latin világból is fülünkbe csenghet egy jelmondat: „Amicus Plato, sed magis amica veritas”. És egy másik is: „Sine ira et studio”. Az következik mindebből, hogy minden idők embere - még a kereszténység előtt is - a tárgyilagosságra törekedett. Tudjuk az egyházi irodalomból, hogy Aquinói Szent Tamást bármely elhangzó nem igaz mondat, még a humorban fogant is, elszomorított. De nem kevésbé szenvedélyes őszinteséget sugall az a római mondás, hogy „Fiat justitia, pereat mundus!” („Legyen igazság, és vesszen a világ!”) B. Russell tréfálkozott egy ízben azzal, hogy az igazán tárgyilagos embert még a tárgy ismerete sem befolyásolja.

Vajon a keresztény hit (keresztény tudat) összefér-e az igazságra törő gondolkodással? Szabadon kutathatom-e a világegyetem vagy a mikrokozmosz titkait, vagy állandóan attól kell félnem, nem ütközik-e bele a belénk nevelt vagy egyeseknél a saját erőből felismert hit tételeibe? Úgy kutatom-e a problémák sorait, hogy közben eszembe villan: mi lesz, ha az eredmény üdvös hitem összezúzója? Együtt gondolkozom-e nem hívő tudóstársaimmal; bízom-e hitem szilárdságában, vagyis abban, hogy bátran gondolkozzak, a dogmák nem akadályoznak?

I know, I mean... a **tudás** és a **vélekedés**; az **elfogadás**, a **hit**, a **bizalom** a felismert igazságban egymásba átjátszó jelentésmezők a gondolkodó, nyelvi tudat működésekor. Bármit kutunk, mindig önnön gondolkodásunkat is reflektorfénybe vonjuk. Ez az emberi reflexivitás. Nehéz tehát megmondani, mi a különbség **gondolkodás** és **kétkedés** között. Ám a kétkedésnek is sokféle formája van. Közben még anyanyelvünk rácsszerkezete is belejátszik abba a folyamatba, ahol a gondolatból szöveg (diskurzus) lesz. Tudjuk, L. Wittgenstein nyomában járva nem tekinthetünk el a nyelv analízisétől. Hány egetverő vita múltott a múltban csak azon, hogy nem ismerték vagy félreismerték a nyelvtan és a szókincs szabályrendszerét. A zsinat utáni keresztény gondolkodás lényegében szabad gondolkodás, ha a hittételek elfogadásától eltekintünk. Aquinói tehát egy csónakban evez Voltaire-rel, aki viszont idegenkedik az **engedelmesség** erényétől. Ám lássuk a fogalmat tisztán! Ki engedelmeskedik kinek? Miben engedelmeskedik neki? Meg tudjuk mondani? Igen, de csak a lexémához fűződő paraméterek tisztázása esetén. A **szeretet** fogalma nem definiálható. Más a **caritas**, más az **amor**, más a **szeretet**, és más a **szerelem**. Nem ártani a másiknak, ez mély ázsiai gondolatjegy, a nyugati (?) szeretetfogalomban a segítség, az önfeláldozás újabb fogalomjegyként sorakozik föl. A szeretet metaforikus változata a fény, a melegség, a lelki közelség. De vajon hogyan értelmezhető a **fejlődés** fogalma? A változásnak melyik formája a fejlődés? Mi az,

ami adott, és mi az, ami annál fejlettebb? Mi a pontos értelme a **haladó** szónak? Ki a liberálisabb: a piac törvényeit irányító láthatatlan kéz törvényeiben hívő angol közgazdász, vagy Jézus, aki a fáklyások élén hozzásiető, és őt megcsókoló Júdásnak ezt mondja: „Mivégre jöttél, barátom?” Vajon értékes-e a kételkedő, liberális, **önmagát** kormányozgató ember, vagy értékesebb az, aki a **másikkal** is törődik, és elsősorban a **szolidaritás** él benne. A sort folytathatnánk: nemzeti vagy népi? Keresztény vagy keresztyén; vagy keresztény elkötelezettségű? Ateista humanizmus vagy zsidó-keresztény emberszeretet? Csak néhány példát ragadtunk ki elvont szavaink sorából, és mintha azt vennénk észre: az elme boncolgató munkája során ezek az alapfogalmak szétfoszlanak.

Hogyan is lehet tárgyilagosan gondolkodni, ha **Isten léte**, a **lélek halhatatlansága**, és a **szabad akarat** végső igazságai eleve ott rejlenek tudatunk mélyén. Nos, a szaktudomány soha nem jut el az előbb felvázolt tételekig. Igaz, egyedi megvilágosodások, a magánkinyilatkoztatás változatai, villámfényszerű belső meggyőződés olykor eléri ezeket, de a szorgalmas, mindennapi tudományos munka egyformán parancsolja meg hívőnek és nem hívőnek azt a fajta gondolkodást, mely eltekint e gondolkodás esetleges végeredményeitől.

A tiszta **tárgyszerűség**, az elfogultságtól mentes gondolkodás, valójában fikció. A transzcendentális **én** képes minden igazság felfogására, hiszen a szem nincs benne a látótérben. Ám minden közlést beárnyékol a közlő érzelmi állapota, hangulata, személyiségének pozitív vagy negatív villanásai. Az elhangzó mondat igazságértéke azonban nem függ a közlő ember lelkiállapotától. Az a felvilágosodás, amely oly naivan hitt a földi paradicsom megvalósíthatóságában, valóban képes volt elfordulni a hittételektől a tudományos igazság kedvéért. A tudományos igazság azonban nemcsak egy mondat, hanem mondatok sorából álló hatalmas szöveg. Ha mondatról mondatra elemezzük a kibontakozó gondolatot, igen hamar az elé a válasz elé kerülünk: van-e **teljes megismerhetőség**? Úgy képzelhető-e el a történelmi végtelen, hogy a végén mindent átlátunk, vagy a lernai hydra jelképe a határ, a sárkány minden levágott feje nyomán hét új fej nő ki. Mint minden olyan probléma, amely a gondolkodási univerzumot ostromolja, ez is belekergethet a meghasonlásba. Semmit nem ismerhetünk meg soha - ilyesmit is hisznek sokan. A világot csak részben ismerhetjük meg, a mulandóság, vagy a transzcendencia megfűkezi száguldó gondolatainkat. Bármi, amit kijelentünk, magán viseli az **én** rejtett önismerését: kell, hogy nekem igazam legyen; én valójában jó vagyok. A kritikai **én** nem fogadja el ezt a két tételt, de a zsigerek mélyén ott csillognak. Persze a mondat, vagy a mondatok sora elszakad közlőjétől; körülengi mások életvilágát is, és másfajta érvényessége lesz, mint ahogy azt a közlő tervezte. Tamási Áron *Ábelében* válik az eszeveszett néger mondata mindent átfogó igazsággá: „Avégre vagyunk a világon, hogy valahol otthon legyünk benne.”

Ha a **megismerés** módzatait kutatjuk, vagyis az ismeretfilozófia tartományait tekintjük át, szólnunk kell az **érzékelésről**, az **észleletről**, emlékképek, képzetek, fogalmak kialakulásáról. Abban a kemény lélekvázban, melyet a figyelem fénye világít be, három egymásba karoló szoros terület villan fel: az **emlékezés**, a **felejtés** és a **képzelet** triádja. Ami rajtunk kívül van, arról semmit nem tudhatunk, legfeljebb csak megsejthetjük. A **metafizika** tartománya, az **ontológiai** szelvények K. Lorenz szerint a tükör másik oldalán helyezkednek el. Hívő és nem hívő egyaránt él a **tapasztalat** eredményeivel, ismeri világának empirikus adottságait; amit megtapasztalok, az egy bizonyos értelemben tulajdonommá, részemmé válik. Itt azonban felmerül egy lényeges különbség hívő és nem hívő között. Avilai Teréz vagy Keresztes Szent János **belső tapasztalata** ér-e annyit, mint a televízió reklámjának vagy a baromfiudvar pocsolyájának érzékelése. Tudjuk, tapasztalatainkat állandó kritikával kell illetnünk. De vajon maga a mindenoldalú élet nem ugyanígy tartalmaz-e kiigazításokat, önkorrekciót? A

tapasztalat kiterjesztése részben a **kísérlet**. A mikrokozmoszban csak azt fogadjuk el létezőnek, amit elő is tudunk állítani. Ez persze a természet tárgyainál lehetetlen.

Megismerésünk azonban nemcsak a megtapasztalás, hanem a **spekuláció** is. Logikai következtetések, hosszú algebrai sorozatok követésén át jutunk el egy-egy végleges rész-eredményhez. Társas életünk folyamányaként **bizonyítanunk** is kell, amire akár magunk, akár egy gondolkodó tudóscsoport ráébredt. A végleges igazságfogalom ma már két kritériumban adható meg:

1. adequatio rei et intellectus (a tárgy és az elme egybevágó jellege)
2. Ellentmondásmentes koherencia a tételmondatok sorozatában. Ha eljutottunk egy igazságra, az lehet annyira bonyolult, hogy tovább kell elemeznünk. Egy logikai képzelet során megszerkesztett **hipotézis** lehet belsőleg annyira gazdag, hogy **heurisztikusnak** kell neveznünk.

Az **induktív** gondolatmenet egy tárgyból indul ki, és talán eléri az általánosság rangját. Az **általánosból** való kiindulás az egészből halad a részek felé. Csakhogy a kiinduló tárgynál van más, kisebb tárgy is, és a kiindulást képező egésznél van még nagyobb egész is. Az elme tehát a térbeli és az időbeli végtelen között vergődik, miközben kutatása tárgyává teszi magát a végtelent is. A **deduktív** teóriák modern változata a **modell**. A kutatott valóságot megformáljuk egy arra hasonlító mesterséges tárgyban, és a leképezett belső szabályszerűségeit vetítjük vissza az eredetibe.

Mit felel tehát a keresztény kutató és a nem hívő tudós; mit felel arra a kérdésre: ignorabimus seu ignoramus?

Minden kutatás alapja néhány eleve elfogadott tétel. Nevezhetjük **posztulátumnak**, Euklidész vagy Bólyai mintájára tekinthetjük **axiómának**, amely szigorú, feszes rendbe tömöríti az elképzelt tételeket; szólhatunk **előfeltevésekről** vagy **hitről**. Talán valaki áttekintheti e fogalmak egymáshoz való viszonyát. A keresztény elkötelezettségű tudomány önnön körén belül is választhat. Végso alapnak tekintheti a patrisztika tanulságait, a skolasztikus vagy akár neoskolasztikus bölcséleti kereteket, felfoghatja a mindenséget Leibnitz módjára, vagy magáénak érezheti Teilhard de Chardin krisztogenezisét. A keresztény kutató számára a „szabad gondolkodás” ugyanolyan élmény, mint a szabadsága. Az igazi szabadságfogalom nem a felismert szükségszerűség, hiszen az a hatalom; hanem a választás, és az embert torzító akadályok elhárítása; vagyis a tökéletesedés során kialakult lelki béke.

A keresztény tudós türelemmel vizsgálhatja a nem keresztény elméleteket is. Egy **egyetemes empátia** szellemében bele tudja magát képzelni intellektuálisan becsületes nem hívők lelkiállapotába. Nem haragszik Nietzschére, hanem megérzi benne a hamis erkölcs kritikáját, amelyet ő minden erkölcsre kiterjesztett. Kihallja Marx szavaiból a nyomorgó tömegek megsegítését célzó haragos igazságosság követelését. Megérti Freud merengését az ember alatti ember elemzése során. Látja a behaviorizmus csődjét, de abból is megőrzi a módszert. Őriz valamit a felvilágosodás optimizmusából, de most már neki is a természet védelmét kell szorgalmaznia. A filozófiatörténet az ő számára valószínűleg már nem írható le fejlődés-paraméterekkel, de modern tudományos tapasztalata alapján elfogadhatja azt, hogy a bölcsélet formalizált változata az algebra (matematika).

A modern keresztény tudós testvéri szeretettel tájékozódik a szekularizált világban is. Nem haragszik a modernekre, a posztmodernekre, a vájtfülűek neohellén kórusára, és bízást tudja, hogy az emberiség immár egy indirekt megbizonyosodás tanúja: nem azt hangsúlyozza a

történelem irányítója, amit eleve kijelölt, hanem megmutatja, hogy mi az ember sorsa akkor, ha arról az útról letér. Hadd iktassak ide egy lehetséges mindennapi párbeszédet:

- Nem olvastam már egy hete újságot. Nem tudod, történt valami érdekes?

- Én sem jutottam hírekhez, de ilyenkor a Jelenések könyvét olvasgatom, abban minden szörnyűség szerepel, ami velünk megtörténhet.

A hívő és nem hívő tudós között akad talán még egy különbség: munkája célját mindkettő ismeri, de a **végcél**t csak az előző tudja.

A keresztény küldetéstudat a tudomány életében sok sebet kap, és sokat szenved. Meg kell küzdenie évszázadok tagadóival, a szívekbe taposó művészettel, azzal, hogy **valóság**, **mítosz**, **legenda** keserűen összekeveredik. Ki kell bírnia a bántó filmeket, a gyűlölködő cikkeket, mert csak a szeretet fényében olvad föl mindez.

Legnagyobb problémája azonban az, vajon a tudomány fokozatos művelése nem távolítja-e el a jól értelmezett lelki szegénység programjától. Az egyszerű lélek hite nem több-e az övéénél? A keresztény tudós bizonyára találkozott Máté (11/25) soraival: „Dicsőítelek, Atyám, ég és föld Ura, hogy az okosak és a bölcsek elől elrejtetted ezeket, és a kicsinyeknek kinyilatkoztatad.” És talán az a megfontolandó mindebből, hogy semminemű tudomány nem tartalmazza azokat a végső igazságokat, amelyeket tükör által, homályosan magunkban hordozunk.

Hermész a görög istenek között élt mint szárnyas hírvivő. Titkokat is őrzött, és a tolvajokat is megvédte. E torzonborz mitológia fölé emelkedik a kinyilatkoztatás erejéből újjátámadt emberi faj, keresztények és nem keresztények, a parancsok vagy a lelkiismeretük követői, akik közül kiemelkedik az egyszerű hívő lélek, de kezét fogja a keresztény hírvivő, az isteni üzenet közvetítője: az, akiben él a keresztény küldetéstudat.

Dr. Nemeshegyi Péter

MISSZIÓSMUNKA JAPÁNBAN

„Jézus így szólt tanítványaihoz: «Én kaptam minden hatalmat égen és földön. Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket! Én veletek vagyok mindennap, a világ végéig»” (Máté 28, 18-20).

Máté evangéliumának e zárószavai közel kétezer év óta visszhangoznak Jézus tanítványainak szívében, és sok ember életére voltak már döntő befolyással. Ezeknek egyike magam vagyok. Amikor 1956 október 6-án, 40 napos hajóút után Jokohamában Japán földre léptem, Jézusnak e szavai csengtek fülemben. „Tanúim lesztek egészen a föld végső határáig” - mondta ugyancsak Jézus tanítványainak (ApCsel 1,8). Magyarországból nézve Japán „a föld végső határának” számít. De én az alatt a 36 év alatt, melyet Japánban misszionáriusként töltöttem, egy pillanatig sem éreztem magam idegenként. A föld és minden országa Istené. Jézus minden emberért halt meg és támadt fel. A Szentlélek minden ember szívében működik, és vonzza őket az isteni szeretet felé. Ezért éreztem minden japán emberrel közösséget, és ezért tudtam oly nagyra becsülni azt a csodálatos kultúrát, melyet évszázadok alatt kifejlesztettek, és a modern világ legmodernebb vívmányait befogadván mégis megőriztek.

Abban, hogy Japánban otthon éreztem magamat, segített persze magyar mivoltom is. A magyar és a japán nyelv mondatszerkezete feltűnően hasonlít; ez természetesen a gondolkodásmód hasonlóságát is jelenti. A magyar is meg a japán is intuitív gondolkodású, erősen az érzelmek hatása alatt cselekvő embertípus. Nem elvont fogalmak, hanem konkrét képek és események képezik gondolkodásának alapját. A kínaiaktól átvett írása képirás: az írásjelek nem a szavak hangzását fejezik ki, hanem a közölnivaló értelmét rajzolják le. Olvasásuk pedig nemcsak értelmi örömet, hanem esztétikai élvezetet is nyújt. A magyar írás ugyan a latinból átvett betűírás, de nyelvünkben egyedülálló a hangfestő szavak sokasága. A japánban a képek, a magyarban a hangok uralkodnak, de mindkettő a konkrét, érzelmi-töltésű gondolkodásmód jele. Így hát nem csoda, hogy valamennyi Japánban működő magyar misszionárius nevezetes volt arról, hogy igen jól beszéli és írja a japán nyelvet, és könyveik, előadásai nagy visszhangra találtak.

Azonban még egy nagy tény segített engem abban, hogy Japánban azonnal otthon érezzem magamat; ez pedig a japán keresztények jelenléte. Nem én voltam az első keresztény, akit a feltámadt Jézus missziós parancsa Japánba röpített, hanem Xavéri Szent Ferenc! Ő 1549. augusztus 15-én lépett japán földre Kagosima kikötőjében, mint az első keresztény hithirdető. Az ő nyomában egy csodálatos és eredményes missziósmunka indult meg, melynek eredményeként buzgó keresztény közösségek fogadtak testvérként japán földön. Ezért mielőtt mostani missziósmunkánkról szólnék, röviden vázolni szeretném nagy elődeimnek művét.

Xavéri Szent Ferenc, Loyolai Szent Ignác első társainak egyike és Jézus Társaságának, a jezsuita rendnek alapító tagja, 1541-ben száll Lisszabonban egy Indiába induló vitorláhajóra, hogy a portugál király kívánságára vezető szerepet vállaljon a keresztény hit ottani terjesztésében. Ferenc úttörő missziós tevékenysége Indiában is igen eredményes volt, de valami - bizonyára a Szentlélek - hajtotta őt mindig keletebbre, míg végül Malakka városában 1547-ben összetalálkozott egy Japánból odakerült fiatalemberrel, Jadzsiróval. Ferenc hatására Jadzsiró megkeresztelkedett, és ő buzdította Ferencet, hogy jöjjön Japánba és terjessze ott Krisztus hitét. A Marco Polo könyvéből ismert legendás Zipangu (Japán) szigetére csak

néhány évvel ezelőtt, 1542-ben vetődött el a vihartól odavert első portugál hajó: Japán földje még teljesen érintetlen volt ekkor az európai befolyástól.

Xavér két jezsuita társával és Jadzsiróval egy kis kínai hajócskán érkezett meg a Japán nyugati csücskén fekvő Kagosima kikötőjébe. Ma emlékmű áll azon a helyen, ahol valószínűleg partra szállt, és egy másik emlékmű díszíti azt a dombot, ahol Ferenc Kagosima hűbérurával, Simazu Takahikoval találkozott, és engedélyt kapott tőle a keresztény hit terjesztésére.

Xavér csak két évig tartózkodott Japánban, de Isten segítségével és személyiségének varázsával sikerült több száz japánt elvezetni a hithez és a keresztséghez. Az általa megnyitott kapun keresztül a következő évtizedekben szép számmal érkeztek portugál, spanyol és olasz jezsuiták Japánba, és megkezdődött Japán keresztény százada. Tízezrekre rúgott már az első évtizedekben a társadalom minden rétegéből való megkeresztelték száma. Voltak közöttük hatalmas hűbérurak, jómódú kereskedők, bátor samuráj lovagok, szegény parasztok vagy halászberek. Sok volt a jelentkező Jézus Társaságába is. 1580-ban körülbelül 150.000-re rúgott a keresztények száma, és voltak közöttük olyan kiválóságok, mint Takajama Ukon, az előkelő hűbérúr, kinek boldoggáavatási eljárása most van folyamatban.

Voltak azonban nehézségek is. A jezsuiták tartományfőnöke, egy portugál főnemes, Francisco Cabral, meg volt győződve az európai kultúra fennsőbbrendűségéről, nem volt hajlandó alkalmazkodni a japán szokásokhoz, lehetetlennek tartotta a japán nyelv megtanulását, nem bízott meg a japán rendtagokban, akiket nem akart pappá szenteltetni. A nagy változást az olasz Alessandro Valignano (1539-1606) érkezése hozta, akit a jezsuita rend általános rendfőnöke küldött teljhatalmú „vizitátorként” Ázsiába. Valignano három ízben járt Japánban (1579-82, 1590-92, 1598-1603), és Cabrallal ellentétben a missziós munkára vonatkozó következő rendszabályokat fogantatosította:

1. Az európai jezsuiták kezeljék a japán rendtagokat egyenlő félként; teljes kiképzést adjanak nekik, és az alkalmasokat pappá szentelve vezető egyházi állásokba helyezték, mert hiszen ők lesznek azok, akik honfitársaikat elvezetik majd Krisztushoz.
2. Minden japánnal barátságosan és szeretettel kell bánni, mert a japánok igen önérzetesek, és mélyen megsérti őket a lenéző vagy durva bánásmód.
3. Sohase szóljuk le a japán szokásokat, melyek - bár homlokellenest különböznek az európai szokásoktól - szépek, jók és ésszerűek.
4. Örömmel tanuljuk meg és tartsuk meg a japán társadalmi szokásokat. Együnk például mindig pálcikákkal.
5. Csak a japánoknál szokásos ételeket fogyasszunk. (Minthogy az akkori japánok se kenyeret, se húst nem ettek, ez nagy áldozatot jelentett az ilyen ételekhez szokott európai hithirdetőknek.)
6. Jól tanuljuk meg a japán nyelvet.
7. Házaink, templomaink épüljenek japán stílusban.

Valignano nemcsak parancsban adta ki ezeket az elveket, hanem gyakorlati lépéseket is tett megvalósításuk érdekében. Alapított „szeminárium”-nak „kollégium”-nak, illetve „noviciátus”-nak nevezett iskolákat, melyekben japán ifjakat neveltetett. A tananyag a humanizmus szellemének felelt meg: latin nyelv és irodalom, japán nyelv és irodalom, zene, festészet, nyomdászat, iparművészet, stb. Valignano hozta Japánba az első mozgatható betűkkel működő Guttenberg-féle nyomdagépet, melynek segítségével száznál több japán nyelvű művet adtak ki, eleinte latinbetűs átírásban, később azonban magukgyártotta japán írásjelekkel. E

művek nagyrésze vallási tartalmú volt ugyan, de kinyomtatták Aesopus fabuláinak japán fordítását, valamint a japán klasszikus irodalmi remekművet, a Heike-történetet is. Ezekből az iskolákból került ki többek között az a 4 fiatal keresztény nemes, akik, mint magasrangú hűbérurak küldöttei, 1584-től 1586-ig jezsuita kísérettel végiglátogatták Európát, és erkölcsi komolyságukkal, tudásukkal, jólneveltségükkel nagy benyomást tettek nemcsak a pápai, királyi és hercegi udvarokra, hanem az őket megbámuló népsokaságra is.

Valiglanonak missziós elvei nem egyebek, mint a manapság annyira hangoztatott „inkulturáció” megvalósítása. Egy területen azonban Valignanót elhagyta éleslátása. Ez pedig a japán vallások értékelésének kérdése volt. Csak rosszat tudott mondani a buddhizmusról, melynek valódi megértésére sohasem törekedett.

E pontban felülmúlta Valignanót jezsuita rendtársa és tanítványa, az ugyancsak olasz Ricci Máté. Ő volt az, aki Valignano segítségével sikeresen megnyitotta a Kínai Birodalomban a katolikus missziót. Tökéletesen megtanult kínaiul; a konfucianista tudósok ruháját viselte, Konfuciusz erkölcsstanát szervesen beillesztette a keresztény erkölcsstanba, konfucianista szakkifejezéseket használt fel a kereszténység alapfogalmainak magyarázatára, és megengedte a megkeresztelkedett kínaiaknak, hogy Konfuciusz és az ősök tiszteletére tartott hagyományos szertartásokon résztvehessenek. Ennek a módszernek következtében, Ricci és jezsuita követői tiszteletet vívtak ki maguknak a pekingi császári udvarban, és nagy befolyásra tettek szert. Amint nekem egy kínai barátom mondta, Kínában ily módon a kereszténység úgy elegyedett a kínai társadalomba, mint tej a vízbe, megízestve egészét. Tehát nem olyannak tűnt a kereszténység, folytatta ugyanez a barátom, mint a vízbe öntött olaj, mely csak a felszínen úszik és nem keveredik. Ilyen elvek alapján Ricci és jezsuita követői gyönyörű missziós munkát végeztek Kínában, de sajnos Japánban működő egyes rendtestvéreiknek és Kínában működő más szerzetesrendek tagjainak ellenkezése eredményeképpen, hosszú vita után, a római pápák betiltották Ricci inkulturációs módszerének követését. Ez a döntés végzetes csapást mért az ígéretes kínai misszióra. XI. és XII. Piusz pápáig kellett várni, amíg a római hatóságok ezt a téves határozatot eltörölték, és II. János Pál volt az első pápa, aki Ricci módszerét teljes egészében jóváhagyta, és az egyetlen helyes missziós módszernek jelentette ki. Ha ez a felismerés előbb történt volna, Kína ma talán keresztény ország lenne, és megváltozott volna a világtörténelem.

Japánban, mint mondtuk, Valignanoék a kultúra terén merész inkulturációra törekedtek ugyan, de vallási téren megmaradtak a merev konfrontáció álláspontján. Igaz, hogy a missziósmunka eredményeképpen a japán keresztények száma néhány évtized alatt 400.000-re (egyesek szerint 700.000-re) emelkedett, de a fegyveres erővel Japán egyeduralkodójává lett. Tojotomi Hidejosi 1587-ben kiutasította az országból valamennyi külföldi hithirdetőt, és megtiltotta, hogy a hűbérurak áttérjenek a keresztény hitre. Ennek a rendeletnek a nyomán 1597-ben Hidejosi kivégeztetett 26 keresztényt (spanyol és mexikói ferenceseket, 3 japán jezsuitát és több japán világit, köztük 15 és 12 éves gyermekeket). Ők nyitották meg a japán vértanúk hosszú sorát. 1614-ben Japán következő egyeduralkodója, Tokugava Iejaszu, megismerte a külföldi hithirdetőket száműző rendeletet, leromboltatott minden egyházi épületet, és megtiltotta minden japánnak, hogy keresztény legyen. Utódja, a szadista hajlamú Iemicu alatt az üldözés véres formákat öltött: a legválogatottabb kínzásokkal igyekeztek rábírní a keresztényeket, hogy tagadják meg hitüket, az ország egész lakosságát pedig arra kényszerítették, hogy minden évben megjelenjen egy állami hivatalnál, és ott nem-kereszténysége bizonyítékeként megtapossa Krisztus vagy Mária képét; a japán kikötőket pedig hermetikusan elzárták: senki külföldi a lábát japán földre nem tehetette. Több ezerre rúgott a vértanúk száma (pontos adataink nincsenek), és úgy látszott, hogy az önkényes egyeduralkodók véres terrorja a kereszténységnek még írmagját is kiirtotta.

Mi volt Japánban a keresztény missziók kezdeti sikereinek és későbbi véres elnyomásának az oka? A siker okait egy Amerikában működő japán történész, Neil Fujita, a következő öt pontban foglalja össze:

1. Nagy benyomást tett a japánokra az a tan, hogy Isten minden ember szerető teremtetője, kinek színe előtt minden ember egyenlő.
2. A jövőendő örök élet tana reményt adott.
3. A szeretetből érettünk szenvedő Isten Fiának, Jézusnak személyisége és jóságos anyánknak, Szűz Máriának alakja megragadta a japánok szívét.
4. Az Oltáriszentségben velünk levő és bennünket öntestével tápláló Jézussal való találkozás nagy, benső erőforrást jelentett.
5. A misszionáriusok áldozatos élete, emberszeretete, segítő jósága és mély meggyőződése meghódította az emberek szívét.

Az üldözés okai nagyon összetettek. Belejátszott a buddhista szerzetesek keresztényellenessége, kiket a misszionáriusok rosszakaratú buddhizmus-kritikája megharagított; belejátszott a spanyol és portugál világhatalomtól való félelem is. De a főok valószínűleg az volt, hogy a fegyveres erővel egyeduradalomra került sógunok féltek attól, hogy egyes buddhista szekták módjára egy vallási meggyőződéssel egybeforrasztott kereszténység veszélyeztetni hatalmukat. Önkényurak mindig félnek a vallásos embertől, mert megérzik, hogy az ilyet nem manipulálhatják tetszésük szerint. Bármi volt is a főok, tény az, hogy a japán missziókat vérbe fullasztották, és már csak az európai jezsuita iskolák japántárgyú iskoladrámái tartották ébren a világban ennek a szenvedő kereszténységnek emlékét.

A helyzet csak 1853-ban kezdett megváltozni, amikor az amerikai Matthew Perry tengernagy négy hadihajójával megjelent Japán partjainál, és követelte, hogy nyissák meg Japán kikötőit a külföldiek előtt. A japánok ekkor ébredtek rá, hogy teljesen elmaradtak a világ tudományos és technikai fejlődése mögött. Kénytelenek voltak a külföldi követeléseknek engedni, és a Japánban megletelező korszakú külföldi lelkigondozása számára protestáns és katolikus lelkészek működését engedélyezni. Ugyanakkor Japán lázasan hozzálátott az ország modernizálásához.

Megjelentek így hát Japánban újra katolikus papok is, a Párizsi Missziótársaság papjai. Kizárólag külföldiekkel volt szabad foglalkozniuk: minden útszállón még ott álltak a táblák, melyek halálbüntetés terhe alatt tiltották japánoknak a kereszténységet.

A francia papok egyike, Petitjean atya a japán kereszténység régi központjában, Nagaszakiban a külföldiek számára építtetett egy fából készült szép gótikus templomot, melybe azonban japánoknak tilos volt a bemenet. 1865 március 17-én történt, hogy Petitjean atya észreveszi: egy japán asszonyokból és gyermekekből álló csoport álldogál a templom előtt, és egész tartásuk különbözik a szokott bábáskodók viselkedésétől. Egyszerre csak az egyik asszony odalép az atyához és megkérdezi: „Hol van a Szűz Mária?” Az atya megdöbbenve vezeti be a kis csoportot a templomba, és megmutatja a mellékoltárt díszítő Mária szobrot. A jövevények leborulnak, imádkoznak, és mondják az atyának: „A mi szívünk olyan mint a te szíved!” Ezek az emberek a 300 éves elnyomás alatt, pap nélkül, mise nélkül hitüket megőrző keresztények voltak! Gyermekeiket megkeresztelték, és reménykedve várták a pillanatot, amikor majd újra szabadon dicsérhetik az Istent. Kiderült, hogy több mint 30.000 ilyen titkos keresztény él Nagaszaki környékén és a közeli szigeteken. Petitjean atya lelkesedve számolt be aznap írt levelében párizsi főnökének: „Atya, örvendezzék velem! Felfedeztük a japán keresztényeket!”

Mikor híre ment annak, hogy minden tilalom ellenére még vannak Japánban keresztények, újra lecsapott rájuk egy kegyetlen üldözési hullám, melynek során áldozatul estek, míg végre a nyugati keresztények tiltakozására 1873-ban eltávolították az utakról a kereszténységet tiltó táblákat, és a börtönökbe hurcolt több ezer keresztényt visszaengedték falvaikba.

Az 1889-ben Meidzsi császár által kihirdetett alkotmány biztosította a vallásszabadságot. Ily helyzetben az Amerikából jött protestáns misszionáriusok szép eredményeket értek el, főképp a nevelés terén. Katolikus részről a Párizsi Missziós Társaság és néhány francia férfi és női tanítórend működött az országban, szintén sikerrel. Azonban míg a különböző protestáns felekezetek már az 1880-as években több országos hírű egyetemet alapítottak, katolikus részről csak középiskolák és kórházak alapítása történt. Végre 1911-ben X. Piusz pápa parancsára jezsuita atyák nyitottak meg egy katolikus egyetemet, mely „Sophia Egyetem” néven lett ismeretessé.

Ennek az egyetemnek a hittudományi karán tanítottam 1956-tól 36 éven át. Kezdetben a kar növendékei csak egyházmegyes vagy szerzetes kispapok voltak, a tanítás pedig latinul ment. De jött a II. vatikáni zsinat nagy kapunyitása: a tanítás nyelve japán lett, és megnyitottuk a hittudományi kart teológiát tanulni kívánó szerzetesnők és világi fiúk, lányok számára. Én a dogmatikus teológia sok ágát, azonkívül dogmatörténetet, patológiát és fundamentális teológiát adtam elő. Többször voltam a kar dékánja is. Nagyon szerettem tanári munkámat, mert úgy éreztem, hogy a kereszténység lényegét tudom átadni az érdeklődő növendékseregnek. Minthogy a japán kispapoknak majdnem a fele itt nyerte kiképzését, és pappá szentelése után az ország minden részében szolgált, ezért Japánban mindenütt voltak kedves volt növendékeim, akik lelkigyakorlatok vezetésére vagy előadásokra hívtak, és mindig nagy szeretettel fogadtak.

Egyetemünknek összesen 7 kara és 11.000 hallgatója van. A többi kar hallgatói számára meghirdettem egy kurzust Mozart zenéjéről. Nem vagyok ugyan zeneszakértő, de zenész családból származom, Mozart zenéjét pedig nagyon megkedveltem. Ez a kurzusom nagy népszerűségnek örvendett. Volt olyan esztendő hogy 700-an jelentkeztek rá, és úgy kellett kisorsolni azt a 400-at, akik befértek a tanterembe. Együtt hallgattuk magnószalagról Mozart gyönyörű zenéjét, annak minden műfaját. A japán fiatalok számára ez nagy élvezet és nagy élmény volt. Megérezték, hogy ezt a zenét az irgalmas Istenben hívő ember szerezte. Vizsgadolgozataikból a legszebb részleteket megőriztem, és tavaly kiadtam könyv formájában, „A japán fiatalok Mozartja” címen. Meggyőződéseim, hogy kevés európai zeneszakértő ír olyan frissen, személyesen és lelkesen Mozartról, mint ezek az én fiataljaim. Még Mozart istenhite is átragadt rájuk, bár növendékeimnek 90 %-a nem volt keresztény.

A Sophia egyetem esti és nyári kurzusain is tanítottam, egyetemünkön kívül pedig a ferencesek papneveldejében, a tokiói egyházmegyei közti szemináriumban és egy protestáns lelkész-képzőben adtam több éven keresztül órákat. Mindenütt úgy éreztem, hogy a növendékek szeretik előadásaimat. Nem is csoda, hiszen Krisztus evangéliumát mondtam nekik, aminél nincs szebb a világ.

Tanári működésem mellett nagyon sok lelkigyakorlatot vezettem papok, apácák, világi hívők számára, előadássorozatot tartottam katolikus iskolák tanárainak, növendékeinek vagy azok szüleinek. Bár Japánban a katolikusok száma nem haladja meg a 450.000-et, van több mint 20 katolikus egyetem, 120 középiskola és több ezer óvoda. Ezekbe nagyrészt nem-keresztény szülők küldik gyermekeiket, mert becsülik a katolikus világnézetten alapuló nevelést. Így hát, bár Tokióban laktam, bejártam egész Japánt, sohasem turistáskodva, hanem mindig papi és missziós munkát végezve. ez sok felejthetetlen élménnyel járt: például a 6 kármelita kolostorban meg a 2 trappista kolostorban adott lelkigyakorlatok számomra felejthetetlenül

szépek voltak. Az ezekben a kolostorokban csak Istennek élő japán szerzetesek és szerzetesnők nagyrésze felnőtt korában lett keresztény, és csodálatos buzgósággal éli imádságos és áldozatos életét. Szépek voltak a katolikus középiskolák diákjai és diáklányai számára tartott lelkinapok is, amikor 1.000 feketehajú japánocska ült ott előttem a nagy teremben, és vidáman hallgatták, amit nekik a jó Istenről és az Ő szeretetéről mondtam.

Nemcsak Japánra korlátozódott missziós munkám. Négyszer adtam tömbösített teológiai kurzust egy nagy vietnami papnevelőben, francia nyelven. Nagyon megszerettem ottani növendékeimet is. Sejtettem már, hogy milyen nehéz soruk lesz a rájuk leselkedő kommunista uralom alatt. Jártam többször Dél-Koreában is előadásokat, lelkigyakorlatokat tartani, és megcsodáltam a szentlélek viharát, mely napjainkban zúdult rá erre az országra. Ugyanis csak a Szentlélek viharával tudom megmagyarázni azt a tényt, hogy Dél-Koreában évenként 200.000-rel nő a katolikusok száma, zsúfolásig tele van minden papnevelde és szerzetes-újoncház. Ha így megy ez tovább, néhány évtizeden belül Dél-Korea keresztény ország lesz.

Japánban egyik legkedvesebb, tipikusan misszionárius munkám a nem-keresztények számára tartott „kereszténység-ismertető kurzus” volt. 10 éven keresztül tartottam ezt a kurzust a tokiói jezsuita plébániatemplom termében. Eleinte huszan, harmincan, később több mint százan vettek részt rajta. Voltak köztük öregek és fiatalok, férfiak és nők, egyetemi tanárok és egyszerű munkásemberek. Minden szombaton jöttek hűségesen, és 7-8 hónap, vagy egy év után sokan közülük kérték a kereszténység szentségét. A Szentlélek csodája, hogy egy teljesen más kultúrában nevelkedett ember képes hinni az Atyában, Fiúban és Szentlélekben, Jézus üdvözítő halálában és feltámadásában; hiszi, hogy a szeretet és annak műve örök, hiszi, hogy halálunk után az Istennél élni fogunk. A Szentlélek valóban csodákat művel, és így minden évben megvolt az a nagy öröm, hogy 40-50 embert megkeresztelhettem. Amikor a keresztségi szertartáskor egyenként feltettem nekik a három kérdést: Hiszel-e az Atyában? a Fiúban? a Szentlélekben?, és mindnyájan, suttogva vagy hangosan, meghatottan vagy örömtől sugárzó szemmel azt felelték, hogy „Hiszek”, akkor éreztem, hogy az Isten igazán minden ember szívében működik. Idén ősszel egy egyetemi kurzus adására három hétre Japánba kellett mennem. Ez alkalommal 400 „kereszt-gyermekem” közül 250-en összesereglettek. Nagy volt a kölcsönös öröm. Három kisbabát is megkereszteltem, akiknek a szüleit én kereszteltem meg néhány évvel ezelőtt. Ha így megy ez tovább, akkor az általam megkeresztelt 400 emberből hatalmas sokaság lesz a világ végéig.

Szóval, szép és áldásos egy magyar misszionárius munkája Japánban. Minthogy nekünk magyaroknak könnyebb megtanulni japánul, mint más európainak, előnyben vagyunk velük szemben.

Szívesen maradtam volna Japánban halálomig, hiszen volt sok szép tennivaló. de a kelet-európai rendszerváltás után egyre jöttek a hívások Magyarországról: Gyere haza, és segíts Isten országát építeni! Szeretem kis hazámat, de ilyen fontos dologban nem akartam magam dönteni. Feltártam az ügyet Jézus Társasága általános rendfőnökének, akitől nemsokára kaptam is egy válaszlevelet: „Misszióba küldelek Magyarországra!”. Így hát felpakoltam és eljöttem ide. Van itt is szép munka, jó munka rengeteg. Így hát, amíg az Isten erőt ad, szeretném itt is betölteni azt a „szolgálatot, melyet az Úr Jézus bízott rám: Tanúságot tenni Isten kegyelmének evangéliumáról” (ApCsel 20,24).

Dr. Bárdi László
KERESZTÉNY/KERESZTYÉN MISSZIÓS
TEVÉKENYSÉG TÁVOL-KELETEN

Jóllehet manapság hazánkban igencsak indokolt lenne a belmisszió fontosságáról beszélni, de a IV. Keresztény Pedagógiai Nyári Egyetem programterve szerint a mai napra rendeltetett feladatunk jórészt a külmissziós küldetés sajátos munkájára irányul. (Ezen belül a reám kiosztott megtisztelő feladat címét annyiban szeretném pontosítani, hogy Távol-Kelet alatt elsősorban Kínát fogom érteni, ahonnan a legtöbb közvetlen tapasztalatom van.)

A kereszt(y)én(y) külmisszió köztudottan Jézus Krisztusnak a tanítványaihoz intézett szavain alapul: „Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket, megkeresztelvén őket az Atyának, a Fiúnak és a Szent Léleknek nevében, tanítván őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam Néktek” (Máté, 28: 19-20.).

De ezzel egybecsengően olvasható Márk evangéliumában is: „Elmenvén a széles világra, hirdessétek az evangéliumot minden teremtsnek. Az, ki hiszen és megkeresztelkedik, idvezül...” (Márk, 16:15-16.).

Avagy továbbá: „... prédikáltatni az ő (t. i. Krisztus) nevében a megtérésnek és a bűnök bocsánatának (igéjét) minden pogányok között...” (Lukács, 24: 47.).

E küldetésnek egyik fő iránya volt évszázadok óta Távol-Kelet, s ezen belül is - hatalmas néptömegei miatt - Kína, amit Szajkó József jezsuita páter a harmincas években a világ legjelentősebb missziós területének nevezett.

Az egyházi külmisszió évezredes és világméretű eredményes tevékenység. Hatására egyre többen ismerték meg a krisztusi tanok igazságát, megváltó jelentőségét. Napjainkra a kereszt(y)én(y)ség egyértelműen világvallás, s a krisztusi egyház világ egyház lett: 1978 és 1992 között 27,9 %-kal nőtt a nagyvilág katolikusainak lélekszáma, s ezen belül például Afrika egészére azt többszörösen meghaladó, 74,6 %-os, szinte robbanásszerű növekedés volt a jellemző.

Azt hiszem, ugyanakkor elengedhetetlen szembenézni azzal a ténnyel, hogy mi az oka Kínában e tevékenység meglehetősen sikertelenségének. A külmisszió átfogó sikerei ugyanis e térségre egyáltalán nem jellemzőek. A legjóindulatúbb számítások szerint is ott az összlakosságnak 0,38-0,41 %-a kereszt(y)én(y), hiszen mintegy 3-3,5 millió a római katolikus, kb. 1 millió a protestáns, s a többi felekezet aránya nem számottevő.

Mi lehet ennek a - világtáglától rendkívüli mértékben eltérő - minimális értéknek a magyarázata (amit első ránézésre még érthetlenebbé tesz, hogy mindez egy olyan országban tapasztalható, amely régtől fogva a kivételes vallási türelméről híres)? A helyzet és okai összetettek, most ezeket próbáljuk röviden körüljárni. Ennek során megkülönböztetett figyelmet szeretnék fordítani a kínai forrásokra, kínai kereszt(y)én(y)ek és nem kereszt(y)én(y)ek véleményére, kínai taoista kolostorokban, mongol illetve buddhista kolostorokban, lamaista szentélyekben, mohamedán mecsetekben és zarándokhelyeken, kínai egyetemeken és utcákon hallott megjegyzésekre, misszionáriusoktól elhangzó véleményre, ottani publikációkra. Mindennek azért tulajdonítanék meghatározó jelentőséget, mert e területen is az egyik legnagyobb hibának tartom a túltengő Európa-centrikus megközelítést, a csak európai szempontú források elemzését, amely nézőpont egyedüli kiindulásnak és elfogadható magyarázatnak kizárólag csak a MI gondolkodásunkat fogadja el. Ez nem volt eddig sem sikerült megoldás, de most e

helyzet valós áttekintésének, értékelésének, s még inkább a szükséges tanulságok levonásának végképp nem lehet a reményekre jogosító megoldása.

(1) A lélektan közhelyszerű alapigazsága, hogy ismerni kell azt, akire hatást akarunk gyakorolni, ismerni kell személyiségét, gondolkodásmódját, világszemléletét, sőt lehetőleg még ezek eredőjét, gyökereit is. Egy más hitre történő átállás esetében meg minderre fokozottabban van szükség, s kiváltképpen elengedhetetlen egy olyan ősrégi kultúrájú és teljesen más hagyományrendszerre felépülő óriásállamban, mint Kínában. Ott az évezredek során kikristályosodott sajátosságok még a mi modern korunkban is rejtélyessé teszik ezt az országot, ahol a mi világunkban megszokott másság fogalma is teljesen eltölpül, más értelmet kap. Az elzártág és elzárkózottság itt minden nyugati mértéket meghalad, s ez egyformán vonatkozik akár egész tartományok, vagy csak a magánlakások meglátogathatatlanságára. Egyes tartományokban még a XX. század elején is annak a személynek, aki odakeveredett nyugati emberrel csak szóba állt, a teljes családját, sőt rokonságát kiirtották. Ott az olyan fogalmak, mint „emberi élet”, „emberi jogok” teljesen mást jelentenek, pontosabban éppúgy nem értik ennek nyugati tartalmát, ahogyan nekünk sincs sejtelmünk bonyolult szokás- és szimbólumrendszerükről, sajátos gondolkodásmódjukról, értékrendjükéről...

Márpedig ezek ismerete nélkül reménytelen és véletlenszerű elérni bármilyen változást a személyiségükben.

Félek, hogy amíg „Pogány Kína” címen jelennek meg hittérítői útbeszámolók, addig nem tűnik eléggé felismertnek a távol-keleti világ speciális volta. (Félő, hogy egyházi hetilapunkban a közelmúltban megjelent mondat is némi vállonveregető fölénnel kezeli le a világ legrégebbi, folyamatosan létező civilizációját: „... a kereszténység ezt az elcsenevészedett kínai lelket akarja felszabadítani...”).

Félreértés ne essék: Kína valóban NEM kereszt(y)én(y) világ, de nem is vallástalan, sőt az egyistenhit sem ismeretlen a földjén. Abban is sajátosan egyedi, hogy egyrészt nincs egyetlen uralkodó, netán államvallása, ugyanakkor a lakosságának jelentős része egyidejűleg több-vallású.

Ennek a rövid előadásnak nem feladata - már csak időbeli korlátok miatt sem - a Kínában honos, a kereszt(y)én(y)ségen kívüli vallások ismertetése. A témakör miatt kell arra ismételtén utalni, hogy NEM VALLÁSTALAN térségről van szó. Sőt!

A kínai átlagember életébe, gondolkodásmódjába és cselekvésébe meglehetősen beépült a **konfucianizmus**, amely tulajdonképpen nem európai fogalmak szerinti vallás, inkább a morális családi, társadalmi együttélés filozófiai rendszereként vált szinte hivatalos állami ideológiává. Korszakonként váltakozva üldözték és mindenkinek felett tisztelték. Ahogyan a leegyszerűsítő mondás jellemzi: a nyugati filozófiák a világot meg akarják magyarázni, a kínai filozófiák meg akarják szervezni. A 2473 évvel ezelőtt született Kong Mester - latinosan Konfuciusz - csontjait őrző sírjánál, majd a zarándokhelyé előlépett egykori lakóházában sokat beszélt a tanításairól a Mester (hivatalosan igazolt) vérszerinti 74. generációs leszármazottja. E tanok mind a mai napig magyarázatát adják a távol-keleti ember türelmének, számunkra szinte érthetetlen mértékű alkalmazkodóképességének, munkaerkölcsének.

Ugyanilyen jelentőségű a csaknem egyidőben - pontosabban egy évszázaddal korábban kialakult **taoizmus**. Tanai manapság az átlagos életstílusban, a természeti törvények tiszteletében és elfogadásában lelhetők fel.

Majdnem pontosan Krisztus születése évétől kezdett ismertté válni a **buddhizmus**, amely napjainkban már inkább jellemző Kínára, mint szülőföldjére, Indiára. Egyes szektái közül a **lámaizmust** kell külön is megemlíteni, amely további szektákra szakadva magába foglalja a mongóliai és tibeti helyi ősvallásokat.

Sokan megfélemeznek arról is, hogy Kína az egyik legnagyobb **iszlám** ország, főleg az ország ÉNY területein 10 nagyobb nemzetiség körében meghatározó e vallás. Az első mohamedán hittérítők Kínát Kr. u. 651-től érték el - az első négyet még személyesen a Próféta küldte oda (kettejük sírját sikerült megtalálnunk távoli xinjiangi, ujguriai oázisokban).

Az említett vallások történetileg s a jelenkorban is jelentős befolyást gyakoroltak/gyakorolnak a kínai civilizációra.

Dogmatikailag szinte megbocsáthatatlan felületesség tömondatokban kivonatolni a lényegüket. Közös jellemzőjük, hogy mindegyiket földi ember alkotta, s nem „Istennek a történetivalóságába történő közvetlen beavatkozásán alapulnak” (H. Glasenapp), mint a kereszt(y)én(y)ség. Eltérő indoklással, de lényegében egybecsengően az **ember önmegváltását** hirdetik, vagyis azt, hogy külső megváltás helyett belülről, önmagunk erényeinek tökéletesítésével, az embertársakhoz fűződő etikus kapcsolattartással, az ősök szellemi örökségének kegyes ápolásával, a jóindulat és jócselekedetek gyakorlásával, erkölcsös életvitellel igazulhat meg a hívő.

A kínai endemikus kultúrvallások és a buddhizmus messzemenő türelemmel van minden másfajta hit iránt. EZÉRT mindennapos jelenség, hogy egyazon ember egyazon időben több vallás hívének tekintheti, s tekinti is önmagát. Semmiféle szervezeti vagy hitéletbeli formális fegyelem NEM kényszeríti rá az ellenkezőjét.

Ezt a túlzónak minősített toleráns magatartást már a XIV. századtól elítélték a kereszt(y)én(y) misszionáriusok.

Így Andrea Perugino, aki Kínában volt ferences püspök, azt írta 1392-ben Perugiába az anyakolostornak: „... (a kínaiaknak) az a véleményük, vagy helyesebben azt a téves nézetet vallják, hogy mindenki a saját vallása szerint üdvözülhet...”

Ez a megjegyzés tükrözi a korabeli „hogyan?” kulcsfontosságú problémakörét, ami igen éles vitává fajult az egyes rendek között. A jezsuiták - Matteo Ricci, a legendás misszionárius, akiről még lesz szó, útmutatásait követve - az úgynevezett akkomodációs (alkalmazkodási) módszert követték. Megengedték az ősök, sőt bizonyos feltételek mellett még Konfuciusz tiszteletét is. Ők maguk is teljesen alkalmazkodtak a kínai szokásokhoz a nagy cél, a lelkek megnyerése érdekében.

A ferencesek és a domonkosrendiek azonban - döntően működésük első szakaszában - minden alkalmazkodást elvetettek, kérlelhetetlen szigorral üldözték a „bálványimádást”, pusztították el az ázsiai vallásos művészetek alkotásait.

Az elvi-metodikai vitát végül is a gyakorlat, a jezsuiták eredményesebb hittérítő munkája döntötte el.

A buddhizmusnak a más vallásokkal kapcsolatos nagyfokú engedékenysége - ahogyan például a tibeti Bon-vallás rítusait üldözésük helyett beépítették a saját doktrínáikba és szertartásaikba - meglehetősen érthetetlennek tűnt, s részben még ma is annak tűnik egyes körökben.

A kereszt(y)én(y) hittérítés célpontjai, a kínai emberek generációi a fent vázolt tradíciókon nőttek fel. Gondolkodásmódjuk számára hallatlan nehéz - volt és maradt - olyan kereszt(y)én(y) alapkérdések, fogalmak megértése és elfogadása, mint például az eredendő bűn (amelyből a kiutat csak a külső megváltás jelenti - ráadásul közvetlenül Isten fiának a

számukra végképp alig értelmezhető önáldozatával -), az üdvözülés és az isteni kegyelem, a feltámadás... A transzcendens Isten fogalma.

(Mindennek nehézségeit magam is tapasztaltam kínai egyetemista tanítványaimnál, akik leg-
őszintébb igyekezetük ellenére is, keresztény templom közös meglátogatásakor, csupán a
legformálisabb elemek megértéséig jutottak el. S hol van akkor még az elfogadás!?)

A hitéletbeli nagy kérdéseken túl még sok kisebb gonddal is meg kell küzdeni, így a
konfucianizmus által oly kiemelten kezelt „ősök tiszteletével”.

(Egy misszionárius feljegyzéseiből:

- És te miért nem akarsz keresztény lenni tulajdonképpen?
- Mert a nagyapám sem volt keresztény és az édesatyám sem. Nem térhetek a ti vallásotokra,
mert ez ellenkezik a fiúi tisztelettel!)

Számolni kell továbbá az emberekben mindenhol meglévő önzéssel, anyagiassággal, aminek
még nagyobb a kényszerítő súlya szegényebb körülmények között.

(Egy jezsuita atya emlékei az 1920-as évekből amikor az éhínség idején többen megígérték -
gabonaosztás fejében - a megkeresztelkedést.

Amikor később érdeklődött ennek elmaradása felől, a válasz egyszerű volt:

- Majd később!
- De mikor később?
- A legközelebbi éhínségkor, Atyám!)

Sokadrangú felszíni problémát jelent látszólag a nyelvi megközelítés nehézsége is (ez most
NEM a nyelvtudás létét vagy hiányát jelenti!). az évezredes földrajzi izoláltság a nyelv szó-
készletében is tükröződik, mert az idegen szavak nyelvi asszimilációja - ideértve a legmoder-
nebb műszaki, technikai fogalmakat is - gyakorlatilag elképzelhetetlen. Mindez fokozottabb
nehézséget jelent korábban nem-ismert fogalmak kifejezésénél, s ilyenkor általában csak igen
leegyszerűsített megoldásokat lehet alkalmazni. Így pl.:

Jézus Krisztus = **jī - dū**, 基督 = „aki az alapokat kormányozza, felügyeli”;

a kereszt(y)én(y)ség = **jī - dū - jiào**, 基督教 = az alapokat kormányzóknak a tanítása;

protestantizmus = **xīn - jiào**, 新教 = „új tanítás”;

misszionárius = **jiào - shì**, 教士 = „aki ismereteket tanít”, „aki ismeretekért harcol”, stb.

Most halványan elképzelhetjük a bonyolult teológiai fogalmak és árnyalt érvelések
problémáit!

(2) A kereszt(y)én(y)ség behatolása és terjesztése Kínában ugyancsak olyan hatalmas önálló
tárgykör, hogy ezúttal szintén csak vázlatos helyzetérzékeltetésre jut lehetőség.

Az első nevesebb személy Plano (vagy Piano) da Carpini ferencrendi szerzetes volt, aki IV.
Ince pápa követeként 1247-ben négy hónapig tartózkodott Észak-Kínában, tulajdonképpen
Mongóliában. Pár évvel később Guillaume de Ruysbroek (Rubruquis) belga minorita
szerzetes kereste fel a nagykan székelyét. Mindkettőjük munkásságát inkább a földrajzi
felfedezéstörténet tartja számon.

A rákövetkező évekből Marco Polo-ra kellene hivatkozni, bár inkább apjával és nagybátyjával kezdődik a történet. Nicolo és Matteo Polo ugyanis Kubilaj nagykántól egy levelet hoztak a pápának. Ebben a nagykán „kéri a pápát, hogy küldjön el hozzá száz keresztény hitű személyt: művelt emberek legyenek, jártasak a művészetekben, tudományokban, s alkalmasak legyenek a vitatkozásra, hogy tudják bebizonyítani a népeknek, hogy Krisztus törvénye a legjobb, minden egyéb vallás hamis és értéktelen..., ha pedig erről meggyőzik majd őket, ő és minden alattvalója keresztény hitre tér és az egyház híve lesz...”.

Marco Polo piacenzai Gergely pápa áldásával és válaszlevelével tért vissza...

Az egyháztörténetből tudjuk, hogy a római katolikus egyház tervszerű kínai missziós tevékenysége 1583-tól kezdődött meg, amikor Matteo Ricci olasz jezsuita atya Zhaoqing-ban, majd később Pekingben dolgozni kezdett. Ettől kezdődően 1773-ig - a rend feloszlataáig - Jézus Társasága gyakorlatilag monopolizálta a Kínában folyó hittérítői tevékenységet. Feljegyzéseikben hetvennél több jezsuita nevét őrizték meg, javarészt olaszokét, de volt közöttük néhány német, francia és belga szerzetes is.

Az első katolikus templom felépítése is Ricci nevéhez fűződik. Személyes meggyőződése az volt, hogy a kínaiak megtérítését a császárral kell kezdenie (az 1555-ös augsburgi vallásbéke jólismert elve, a „cuius regio, eius religio” hatása érződik ezen). Részleges sikereket ért, bár a kínaiak inkább a geometriai, majd a csillagászati könyvére emlékeznek, s földrajzi világ-atlaszára. Ez utóbbi művét utódai - Julio Alani olasz, majd Ferdinand Verbiest belga atya - folytatták. Ennek a tudományos jelentőségét az adja meg, hogy hiába voltak (és máig is megvannak) a kínaiak csodálatos pontosságú atlaszai a Krisztus előtti 776. évtől kezdve, de azok nem tartalmazták a Mennyei Birodalmon kívüli világot.

Hasonló fontosságú volt a naptárkészítésben történt közreműködés is.

A kínaiak **nem ismerték** a meghatározott kezdőévtől kiinduló folyamatos évszámozást. Az évek elnevezése mind a mai napig - egyik változatként - megőrizte a kínai horoszkóp 12 évének ötszöri váltakozását, s ezzel a 60 éves ciklussal számol (így például most, 1994-ben a „10 égi törzs”-ből a 7., s a kapcsolódó „12 földi ág”-ből a 11-et éljük, a „kutya évét”).

Az évek számozása az egyes dinasztiákhoz s azon belül a császárok uralkodási évéhez kapcsolódott.

Az azonosításban nem csekély gondot okozott, hogy a dinasztiáknak - történeti nevük mellett, pl. Tang, Ming, Qing - volt egy „közönséges emberi családnevük” is - így a Tang= Li, Ming= Zhu, stb.

Így például a Tang-dinasztia első császáranak a családi neve Li Yuan, császári neve Gao Zu. Ezt sem úgy jegyezték fel, hogy a fentebb említett uralkodó uralkodásának 5. évében mi történt - még pontosabban a még hivatalosabb nevén, Ming Shi Huang, az I. Ming császár uralkodásának 5. évében - mert az egyes uralkodási periódusoknak külön nevet adtak. Az sem volt örökérvényű, mert természeti katasztrófa, háborús vereség után ezt is felcserélték egy szerencsésebbre (s a peches uralkodó esetében ezt többször is megismételték).

Ugyanazt a nevet azonban elnevezték az uralkodó „halotti” neve szerint is, ami természetesen megint különbözött az előbbiektől.

S hogy ne legyen túl egyszerű a történészek dolga, miután a császárok egyben főpapok is voltak, egyházi-templomi névvel is rendelkeztek (így a példaként említett Li Yuan, más néven Gao Zu, más néven Ming Shi Huang azonos a krónikákban szereplő Tai Zong-gal). Bár ez utóbbi név problémája volt, hogy a kultikus névfetisizmus tradicionális tilalma miatt sem leírni, sem kiejteni nem volt szabad, s más, azonos hangzású, de eltérő írással kellett rögzíteni.

Az évek számozása és azonosítása - főleg a szinte beláthatatlan történelmi távlatok miatt - nem csekély bonyodalmakat okozott.

(Az értelmezés lezárásaként még csak annyit, hogy a példaként említett Tang-dinasztia 23 császáranak 78 uralkodási-periódusneve volt, s ezen felül voltak még az azonos évre utaló további eltérő nevek...).

Így már érthetőbb, hogy miért volt annak idején időszerű egy áttekinthetőbb naptárszerkesztés, amelyhez a csillagászathoz is értő jezsuita misszionáriusok közreműködését kérték.

Adam Schall atya - akit később a matematikai akadémia igazgatójává is kineveztek - egy jól kezelhető naptárat, pontosabban megreformált naptárrendszert dolgozott ki (talán túl áttekinthetőnek tartották, s nem vezették be használatát...). Ennek ellenére a későbbi Ming-császárok is hasonló munkára kértek fel újabb atyákat (bár amazok még újabb naptár-rendszerét sem vezették be...).

Érdekes, hogy az utóbbi naptártípusban a misszionáriusok hivatkoztak Copernicusra, Keplerre sőt Galileire is (jóllehet hivatalosan elutasították a geocentrikus világgépet...).

Működésüket a kínaiak az alábbiak szerint minősítették: „... ezek a jezsuiták részletesek, pontosak a számításokban, de nem megfelelőek a mindenség megértésében...”

Mi Európában joggal értékeljük nagyra a jezsuiták korabeli hittérítői tevékenységét, de az egykori kínaiak inkább szakembereket láttak bennük: matematikusokat, mérnököket, csillagászokat, térképészeket, feltalálókat (például Verbiest belga atya egy új típusú ágyút talált fel). Nagyra értékelték az általuk eddig ismeretlen nyugati és keleti tudományok első találkozását.

Ugyanakkor - s ennek napjainkig élő, érvényesülő hatása van - a nyugati (gyarmatosító) behatolás egyik módszerének tekintették a kereszt(y)én(y) hit terjesztését, egy sorban emlegetve a kereskedelmi és katonai eszközökkel. Ennek tápot adott a szemünkben az is, hogy az egykori misszionáriusok általában kereskedelmi hajókkal, később ágyúaszádokkal érkeztek hozzájuk.

A nyugati tudományok eredményeinek terjesztése mellett természetesen a hité sem volt sikertelen. Matteo Ricci halála évében (1610) már 2.500 kínai katolikus volt, s negyven év múlva már 150 ezer ember vette fel a szent keresztséget. Híres politikusok (Xu Guangqi, Li Zhizao), és tekintélyes udvari eunuchok (Pang Tianshou, Ruo Se) tértek át, sőt egy Dél-Ming császár (Yong Li) is az anyjával, feleségével és trónörökös fiával.

Az ezt követő Qing-dinasztia korában több nyugati misszionáriust állami tisztségviselőként alkalmaztak, elsősorban a műszaki ismereteik miatt, bár ugyanakkor korlátozták hittérítői tevékenységüket. Az egyik császár (a II. Qing Császár, vagy Sheng Zu, vagy Kang Xi, vagy Aisin-Gioro Xuan Ye...), aki betiltotta a katolikus templomok építését, emiatt éles összetűzésbe is került a pápával 1720-ban.

Abban, hogy a kereszt(y)én(y)ség terjedésében bizonyos visszaesés következett be, szerepe volt a kor gondolkodásmódjának és a kínaiak eltérő vallásfogalmának is. Később társadalmi okok is felerősödtek.

Kapcsolódó szövszerinti idézet kínai véleményekből, ahogyan ők látták (Bai Shonyi és Zhu Zhongyu: Zhong Guo Tong Shi Gang Yao): „Úgy hitték - t. i. a korabeli jezsuita hittérítő atyák -, hogy az Isten, a világmindenség teremtetője s azonbelül mindeneké, ő a forrása minden hatalomnak és moralitásnak a földön. Isten az ég atyja, s a királyok, mint Isten képviselői uralkodnak az országokon s ők a népek földi atyái. A népnek ennél fogva engedelmeskednie kell a királyok törvényeinek, ahogyan engedelmeskednie kell az egyház tanításainak. ezzel a jezsuiták megerősítették a konfucianus etika helyességét. Ennek ellenére, minthogy a

konfuciánus filozófusok nem beszélnek egy égi istenségről, a jezsuiták kitartottak amellett, hogy a konfuciánus etika nem tökéletes. Csupán a katolikus etika teljesértékű, állapították meg. Ez a fajta elmélet nem csupán megerősítette a feudális uralmat és a feudális etikát (NB: az 1600-as évekről van szó!), hanem kitalálva Isten úgynevezett áldását, dicsőítette a katolikus nemzeteket és egyéneket. Szorosan tartva Isten mennyei birodalmának a kulcsát, a jezsuiták eltaposták az ember földi birodalmát. Gondolkodásmódjuk egybevágott a gyarmatosítók gondolkodásával, akik Kínába hozták az ágyúszázadokat és az ópiumot....”

A későbbi kínai vélemények még merevebben elutasítóak voltak: „A jezsuitákat dicsérték, mint a nyugati tudományok nyugati beszállítóit, dicséret, amit nem szolgáltak meg. Tudjuk, hogy - abban a korban - a teológia halálos ellensége volt a modern tudományoknak, s a tudósok kegyetlen üldözője. Olyasmit dicsőítettek, mint Euklides geometriája, Ptolemaios csillagászata, Aristoteles mechanikája. Ptolemaioszt, aki azt hitte, hogy a Nap kering a Föld körül, Aristotelest és követőit, akik azt hitték, hogy a leeső tárgy sebessége közvetlen összefüggésben van a súlyával.

Más szavakkal, tudományos ismeretük az antik görögök szintjén rekedt meg, s az, amit a jezsuiták hoztak Kínába, az valójában nem volt modern tudomány... Ezzel szemben a modern ismereteket a teológia kontrollja alá vették. Az emberi anatómiáról beszélve ilyeneket kérdeztek: „Ezt a testrészt hogyan befolyásolta az isteni erő?” „Az a testrész hogyan volt előre elrendezve?” A földrengésről beszélve megállapították: „A földrengést, hasonlóképpen az aszályhoz, árvízhez, háborúhoz, tűzvészhez és járványhoz, Isten ellenőrzi. Ámbár ezeket az ember okozza, Isten, mint minden dolog teremője, ezek felett teljes ellenőrzést gyakorol, övé a végső szó ezek bekövetkezésében.” A csillagászatról beszélve fenntartották, hogy „a csillagok és bolygók mozgásának változása befolyásolja az ember szerencsáját vagy balsorsát”. Ez volt a valóban modern tudomány? A modern tudomány megcsúfolása.” (A kínai idézet vége.)

A keleti ortodox egyház misszionáriusai ellen még több kifogás merült fel, jöllehet a Qing-dinasztia kormányzata 1732-től engedélyt adott Pekingben a gyülekezetalapításra és a hit-térítők tízévenkénti cseréjére. Az úgynevezett Első Ópiumháborút (1840-1842) - amit az angolok indítottak a virágzó ópiumkereskedésük zavartalan folytatásának kikényszerítése érdekében -, közvetlenül megelőző években 11 alkalommal került sor az orosz misszionáriusok cseréjére. Őket művelt kémeknek tekintették, akik adatokat gyűjtöttek Kína politikájáról, gazdasági helyzetéről. Többen feltérképezték Kína egyes területeit, s a részletes térképlapokat visszajuttatták Oroszországba, s azokat fel is használták később a Kína elleni háború során.

A XIX. sz. közepétől Távol-Kelet politikai-katonai eseményei lényeges fordulatot hoztak a missziós munkában. Az első (1840-1842), majd a második (1856-1859) ópiumháború és következményei - főleg az úgynevezett egyenlőtlen szerződések - igen hátrányosak voltak a kereszt(y)én(y) hit terjesztésére.

Közismertek ennek történelmi eseményei: A Brit Kelet-India Társaság rendkívüli hasznot zsebelt be a Kínába szállított - Indiában termelt - ópiumból. Kína tiltakozása, majd ellenakciója megtorló hadjáratokat indított el: az angol és francia seregek a szabad kereskedelem és a kereszt(y)én(y) hit védelme, további terjesztése érdekében kivételesen kegyetlen megtorlásba kezdtek. Maguknak, a résztvevő angoloknak a feljegyzéseiből tudjuk, hogy iszonyatos vérfürdőkre került sor, a nyugati seregek válogatás nélkül lemészároltak gyermeket, nőket, felnőtteket, a középületeket, templomokat, lakásokat kirabolták, felgyújtották.

A hadüzenet nélküli háborúkat betetőzték a kínaiak szemében minden etikai normán felülálló egyenlőtlen szerződések.

A nyugati seregek támadásaival szemben megszerveződtek a kínai nemzeti ellenállás, védekezés szervezetei is. Először a Taiping-felkelést kell megemlíteni.

A mozgalom onnan kapta a nevét, hogy a vezetője (Hong Xiu) létrehozta „államát”, a Nagy Béke Mennyei Királyságát (1852-1864), Kínai nevén Tàì Píng Tiān Guó-t.

Ennek elbukása után a századfordulón új mozgalom indult, amit Nyugaton boxer-lázadásnak neveznek (1899-1900).

Nevét kínai elnevezéséről kapta: a Yì Hé Tuán-mozgalom magyarul az Igazság és Béke Öklét jelenti.

Harcaik során ők sem kíméltek senkit. A nyugati katonák mellett sok ártatlan hittérítő és áttért kínai kereszt(y)én(y) áldozta életét hitéért. Természetesen a nyugati válasz sem késett: Vilmos császár a hadait újraindító beszédében megparancsolta: „Kegyelmet NE adjatok, foglyot NE ejtsetek!”

Katonái ezt meg is tartották, újabb tízezreket öltek le válogatás nélkül.

Bár minden emberi élet pótolhatatlan veszteség, de mellettük meg lehet említeni olyan kulturális károkat is, mint Pekingben a „Tökéletesség és Fényesség Kertjét” (Yuan Ming Yuan), a „kertek kertjét”, a „parkok parkját”: egy 10 km-es átmérőjű területen 150 év alatt felépült, több száz csodálatos palotából, épületből, több tucat mesterséges tavat magába foglaló hatalmas műremeket, amit teljesen elpusztítottak.

Ezeknek a katonai eseményeknek rendkívül hátrányos következményei lettek a missziós tevékenységre. Ettől kezdve a kínaiak szemében egyre ment: katona, kereskedő, utazó, feltaláló vagy misszionárius. A papok nem voltak többé segítő szakértők, mérnökök, orvosok, tanítók - s legfőképp az emberi lelkek orvosai -, hanem gyűlölt idegen behatolók, sőt azok előre küldött ügynökei. Ráadásul a nyugati hatalmak folyamatosan éreztették a győztesek fölényét (Shanghaiban láttam a városi park bejáratánál a megőrzött táblát: „Kutyáknak és kínaiaknak tilos a belépés!”). Az akkori megalázás nyomában fellépő gyanakvás az idegenekkel szemben mindmáig él, gondoljunk csak a „zárt térségekbe” beutazás tilalmára (már t. i. a nyugatiak számára!).

Ugyanakkor, amikor a háborúk és belharcok korában a legsűrűbben lakott tengerparti zónában és a fővárosok (Peking, Nanking) környékén a hittérítők munkája a köznép előtt bizony egybemosódott - igaztalanul - a gyarmatosítók tevékenységével, az ország távoli területein sikerrel folytatódott az emberi lelkekért vívott küzdelem.

Így a Sárga-folyó nagy kanyarulatában, az ordosi sivatagos-félsivatagos pusztaságban 1874-től jegyezték föl az újraengedélyezett jezsuita misszió atyáinak nevét, akik négy templomot is építhettek. Ezekből hármat lámahitű fanatikus mongolok felgyújtottak. (Az 1901-ben újjáépített templomoknak pár évvel ezelőtti kutatásunk alkalmával - Dr. Érdy Miklóssal, a jónevű New York-i orientalistával - már a nyomait sem találtuk.)

Az itt tevékenykedő misszionáriusok közül különösen híres lett Antoine Mostaert az 1910-20-as években (akinek nagy tudományos értékű ordos-mongol-francia szótárát éppen jelenleg fordítják kínai filológusok) és Pater Licent az 1920-as évekből (aki az „ordosi magyarok” - Nyugaton mindmáig élő, bár éppen Érdy kutatásai által megcáfolt - hírével, legendájával lepte meg az odakészülő magyar misszionáriusokat). E térségből a hittérítő atyák 1948-tól távoztak el az egyre feszültebbé váló belpolitikai helyzet miatt.

Akkor még ilyesmiről vezettek hivatalos állami statisztikát Kínában, 1946-ban: 3. 270.000 római katolikus és mintegy 700.000 protestáns lélek számát jegyezték fel. Az akkori 20 tartomány 143 egyházmegyéjében mindössze 5 kínai érsek és 20 kínai püspök volt. Az állami statisztikák kiegészítő megjegyzése szerint ezek mind hatalom nélküli pozíciók voltak (t. i.

ugyanakkor a lámaista és buddhista főpapok jelentős politikai hatalommal rendelkeztek - akkor még...).

Az ezt követő változások már napjaink valóságához tartoznak. 1949-ben kikiáltották a Kínai Népköztársaságot, s azt tapasztalatból is tudjuk, hogy a proletárdiktatúra államának eszmei alapja a materializmus, szűkebben az ateista világnézet. (Ugyanakkor ne feledjük: Kínában ez NEM CSUPÁN a kereszt(y)én(y)ség ellen, hanem MINDENFÉLE VALLÁS ELLEN is irányult a buddhizmustól a konfucianizmusig!)

Néhány nehéz év után „újtípusú kibontakozás” kezdődött (bár ez sem teljesen ismeretlen Kelet-Európában). 1951 novemberében létrejött a „Kínai Katolikus Szövetség” Wang Lianzuo sichuani atya kezdeményezésére. Nem maradt el ettől a kínai protestantizmus sem: Wu Yaozong lelkész meghirdette a „Kínai Keresztények az Új Kína Felépítésére Iparkodás” mozgalmát, s a „hármass önérték” (önigazgatás, önfenntartás, önnépszerűsítés) jelszavát. Ettől kezdve a kínai kereszt(y)én(y)ség hivatalosan is egyfajta nemzeti és antiimperialista jelleget vett fel...

Mindkét egyház vezetői kínaiak lettek, miután a Vatikán 1949-ben megszakította a hivatalos kapcsolatát a népi Kínával, s azóta sem ismeri azt el (éppen e héten jelentek meg a Vatikán közleményei újabb tárgyalások lehetőségeiről a kapcsolatok rendezése érdekében).

A politikailag egyáltalán nem kedvező helyzet még tovább romlott a „Nagy Proletár Kulturális Forradalom” évtizede (1966-1976) alatt. Mindenféle vallásgyakorlást betiltottak, a templomokat bezárták, letartóztatások, száműzések sújtották valamennyi felekezet egyházi személyeit, sőt a kínai értelmiség túlnyomó részét is. A tragikus évtizedet a „nyitás” máig is érvényes politikája követte. A lerombolt templomok, mecsetek, buddhista szentélyek nagy részét újjáépítették, s a tényleges egyházi tevékenység is újraindult.

Az új kínai alkotmány biztosítja a vallásszabadságot, pontosabban az állampolgároknak azt a jogát, hogy kövessenek vagy ne kövessenek valamely hitet. ettől kezdve egyházi személyeket gyakran választottak/választanak meg állami szervezetek vezető testületeibe, ahogyan ez nálunk is történt a „békepapság” időszakában...

Ahogyan erről szó esett, Kína és a Vatikán között nincs hivatalos kapcsolat, miután a Vatikán nem akar lemondani Taiwan elismeréséről cserébe a KNK elismeréséért. II. János Pál pápa közeledését mutatja, hogy a kínai kormányzat által kinevezett helybéli püspökök közül huszat elismert.

Ugyanakkor a korábbi missziós tevékenység erős akadályokkal küszködik: ez év január végétől az egyházközségek külföldi képviselői nem nyithatnak iskolát, irodát, vallási intézményt. Külföldiek nem vihetnek be vallásos irodalmat, video- vagy magnókazettákat, jóllehet a kínai fiatalokban nagy érdeklődés van például a Biblia iránt...

Az 1980-as évek legelejétől újra megjelennek egyházi folyóiratok - katolikusoknak a „Kínai Katolicizmus”, protestánsoknak a „Zsoltár” - a már említett állami bizottságok szívélyes közreműködésével, s ugyanettől az időtől újra megnyílt egy-egy teológiai szeminárium a papnevelés céljaira.

A mai Kínában folytatódik tehát a kereszt(y)én(y) hit gyakorlása (nagy látogatottságnak örvendő, újra megnyitott katolikus templomot találtam Shanghaiban, újjáépített metodista kápolnát ÉK Kínában, Mandzsúriában), de a nyugati kereszt(y)én(y) egyházak közvetlen közreműködése pillanatnyilag visszafogottabb, s más ellentmondások is léteznek.

A kormány által elismert „hazafias” egyháznak tilos bármiféle kapcsolatot fenntartania a Vatikánnal. Egyházi célú - a templomokon kívül - közösségi helyiségeket kötelező bejelenteni, s azokat ellenőrzik is, hogy ott „a nemzeti tevékenységet aláaknázó munka” ne folyhasson. Ugyanakkor létezik egy „földalatti” egyház is, amelyik hűséges Rómához, s a kormánnyal semmiféle együttműködésre nem hajlandó. Sorsa ugyanaz, mint Néró idejében az öskereszt(y)én(y)eké... (Ez év elején a KNK-n kívüli hírforrások újabb papok, püspökök letartóztatásáról adtak hírt.)

(3) Nem lenne teljes az áttekintés, ha egészen röviden bár, de ne esnék szó a **magyar** hittérítők kínai küldetési tevékenységéről.

A sort tulajdonképpen Kőrösi Csoma Sándorral kezdhethetnénk (aki egyébként lelkészi képesítéssel is rendelkezett). Feljegyezték, hogy angol misszionáriusok részére liturgiát, zsoltárokat, imakönyveket fordított le tibeti nyelvre. Hagyatékában hét, a kereszt(y)én(y) lelkiséget hirdető könyvet találtak, így magyar, valamint szanszkrit nyelvű Újtestamentumot és angol nyelvű Bibliát.

A tulajdonképpeni missziós munkában magyarok is tiszteletreméltó létszámmal vették ki részüket, főleg századunk huszas éveitől, s elsősorban Peking környékén. Nagyszerű iskolákat, kollégiumokat szerveztek, kápolnákat emeltek Isten dicsőségére. Sokan orvosi, sőt állatorvosi tevékenységet is folytattak, s mindezzel nagy népszerűsége tettek szert. Ugyanabban a térségben nyitottak iskolát és kórházat 1923-ban a kalocsai Miasszonyunk rend szerzetesnői is.

A legfontosabb hazai missziós szerzetesrendek voltak: mindenekelőtt a Jézus Társaság (jezsuiták), a budatétényi steyli missziós atyák, a rákospalotai szaléziánusok és a lazarista atyák, míg a missziós nővérek közül a már említett kalocsai Miasszonyunk rendjéből, a Mária missziós ferencesrendi apácák és a zsámbéki Keresztes nővérek. Később Kínába viszonylag kevesebb hittérítőt küldtek, inkább Ázsia egyéb térségeibe és Afrikába.

A református külmiszió elsősorban a külföldi testvéregyházak munkájába kapcsolódott be, egyidőben főleg az amerikai részvétel volt nagyarányú.

A vázlatos tevékenység összegzésekként mindenekelőtt az elért alapvető eredményekre utalnék megint. Ez biztató alap a továbblépésre, s erre némi reményt ad a jelenlegi kormány nyitási politikája. A deklarált vallásszabadság egyelőre elsősorban a kínai kultúrvallásokra, valamint a buddhizmus és a mohamedanizmus jogaira vonatkoznak (ebben bizonyára szerepet játszik a politikai elszakadás veszélye, amit az iszlámhitű ujgurok és a lámahitű illetve buddhista tibetiek képviselnek a legerőteljesebben). A kereszt(y)én(y)ség iránti bizalmatlanság remélhetőleg tovább fog oldódni a gazdasági nyitási politikával szinkronban.

Ugyanakkor újra kell utalni a szemléletmód és a tradíciók szerepére s hasonló visszahúzó tényezőkre.

A politikai problémák mellett nem mellőzhető a természeti nehézségek, a helyenként irgalmatlan időjárás, a szokatlan étkezés mellett az életet közvetlenül veszélyeztető tények sora sem. Az egyidőben szinte refrénként visszatérő árvizek, s a nyomukban fellépő éhínség és járványok soha nem kímélték a misszionáriusokat sem. Az ópiumháborúk és a boxerlázadás kora idején különösen sok vértanú nyugati hittérítőre, kínai katehétára és áttérte kell kegyelettel gondolnunk.

Az áttértekre és megtérítendőkre gondolva Angelus Silesius szavai tűnnek örökérvényűnek: „Hiába születik Krisztus akár ezerszer is Betlehemben, Ha benned nem él, örökre elvesztél!”.

Önmagunknak szól pedig az Ige: „Messis quidem multa, operarii autem pauci” (Máté 9:37).

Imádkozzunk azért, hogy több legyen az áldozatkész munkás, s akkor az aratnivaló is bőséges lesz!

Irodalom

1. Bai Souyi (szerk.), Yang Zhao, Fang Linggui, Gong Shuduo, Zhu Zhongyu: Zhong Guo Tong Shi Gang Yao (Kína történelmének alapvonalai), FLP, Beijing, 1982.
2. Bárdi László: Őseink nyomában a Távolságon-Keleten
Pannónia Könyvek sorozat, Pécs, 1993.
3. China, Facts and Figures - Religion, FLP, Beijing, 1982.
4. Confucius: Lun yu (Analects), Penguin Books, London, 1979.
5. Confucius, The Saying of Mentor Religious Classic, New York, 1960.
6. Csongor Barnabás: Kína vallásai (források), Keleti Vallások sorozat, Kőrösi Csoma Társaság, Budapest, 1989.
7. Érdy Miklós: Az Ordos-pusztai magyarok: Valóság vagy legenda?
XXIX. Magyar Találkozó Krónikája (különny.), Cleveland, Ohio, 1990.
8. Forgács Gyula: A református misszió irányelvei, Reformáció (különny.), Sárospatak, 1931.
9. Glasenapp, Helmuth von: Az öt világvallás, Gondolat (3. kiadás), Budapest, 1981.
10. He Zhaowu, Bu Jinzhi, Tang Yuguan, Sun Kaitai: Zhong Guo Si Xiang Fa Zhan Shi (Kínai szellemi irányzatok fejlődéstörténete), FLP, Beijing, 1991.
11. Horváth Jenő: Kína első magyar misszionáriusnője,
Egyház és Misszió K., Kolozsvár, 1939.
12. Kéz Andor (szerk.): Felfedezők lexikona,
Magyar Földrajzi Társaság Könyvtára, Franklin, Budapest, é.n.
13. Lamaism, Pictorial China (128.), FLP, Beijing, 1991.
14. Marco Polo utazásai, Klasszikus Útleírások (korabeli olasz stb. kiadások alapján)
Gondolat, Budapest, 1963.
15. Missziós Füzetek sorozat, Magyar Református Külmiszió Szövetség,
Budapest, 1934-
16. Nagel's Encyclopedia Guide: China, Geneva-Paris, 1986.
17. Polonyi Péter: Kína története, Kozmosz Könyvek, Budapest, 1988.
18. Su Jia: Freedom of Religious Belief in Tibet, About Tibet (8), New Star, Beijing, 1991.
19. Szajkó József: A pogány Kína, Katolikus Missziók Lapja, Budapest, 1928.
20. Terjék József: A tibeti buddhizmus (források)
Keleti Vallások sorozat, Kőrösi Csoma Társaság, Budapest, 1989.

Dr. Molnár Miklós **KERESZTÉNY MISSZIÓ A MENEKÜLTEKNÉL**

I. Külföldön

A fenti témáról sok száz könyv és cikk jelent meg. Sok keresztény intézmény vállalt nagyszerű szeretet-szolgálatot, hitoktatást a menekültek között. Én inkább saját élményeimről tudnék beszámolni, hiszen 1945-től különböző körülmények között én is megtapasztaltam a külföldre került fiatal katona, hadapród életét, majd 1948-tól mint menekült kerestem a helyemet. Végül, 1956-ban és később, szolgálhattam a menekült-táborokban várakozók befogadását új belgiumi, hollandiai és kanadai otthonaikba.

Örömmel tudom tiszteletemet kifejezni az Ausztriában és Németországban idegeneket segítő katolikus papok iránt valamint más egyház lelkészei iránt is. 1945-ben veszélyes volt ellentmondani vagy kijátszani a német náci parancsnokokat, de a helyi plébánosok mindent megtettek, hogy templomaikba befogadjanak minket. Amikor a laktanyaparancsnok észrevette, hogy vasárnap délután megyünk a misére, későbbre tette 1 órával a kimenő kezdetét. Erre a plébános a mise kezdetét is kitolta egy órával. 1946 tavaszán 4 héten át gyalog és kerékpáron közlekedtünk Magdeburgtól Magyarország felé. A kis falvak népe és papjai úgy elláttak minket, mint saját gyermekeiket. - 1968-69-ben majdnem minden magyar menekült az osztrák plébánosokban bízott. Sajnos a jóhiszeműségnek megvolt az áldozata is. Megtörtént, hogy a vendégfogadó jószívű plébánost a hozzá érkező megölte és kirabolta.

A világ minden menekült-táborában is nagy veszély, hogy az erkölcstelen körülmények között, a munka nélkül maradt várakozó hontalanok elvesznek. Ezt a magyar Menekültügyi Hivatal tisztviselői is látják. Idézet az 1994 márciusi beszámolóból: „Az ősz folyamán, az osztrák vízumkényszer bevezetése és más országok befogadási készségének híján további, hónapok óta úton levő, több ország határai között bolyongó, elcsigázott kényszer-vándorok kértek bebocsátást, illetve átutazási lehetőséget Magyarországon.” Anyagilag sokat segítettek a „Bahnhof-Mission”-ok, a tetves Linz-i tömeg-szállások és a München-i Siemens-Schule, mely a feketézés központjává váltak, - de sokan itt tanulták meg a lopást és erkölcstelenségeket. Akik éveken keresztül lebzselték, annyira leszoktak a rendszeres kemény munkáról, hogy emiatt éveken később is baj volt. Voltak táborok, ahova még a rendőrség se merészkedett bemenni. Itt is katolikus papok és protestáns lelkészek igyekeztek utat találni a továbbjutásra, és figyelmeztették a naiv és türelmetlen kivándorlást kereső magyarokat, hogy ne üljenek fel csibész ígéreteknek, melyek csak a pénzt akarták kicsikarni egy állítólagos vízum reményében.

Hála Istennek, a magyarok nem ismerték meg a távolkeleti, ázsiai és afrikai táborokat. Hong Kong-ban 2 évtizeden keresztül várakoznak a vietnami stb. menekültek, hogy végre megkaphassák az 1951-es Genfi egyezmény által ígért „Menekült Statust”. Sajnos, gazdag országok megbízásából az ENSZ tisztviselői is olyan lassan végzik dolgukat és annyira szőrszálhasogatók, hogy az szinte botrány. Közben 10.000-ével szögesdrót mögött élnek a menekültek, és „mindenről a tábor gondoskodik”. Főzni nem szabad, az egészségügyről nem gondoskodnak, se a nevelésről. Állativá válik az ember és családi életéről szó sincs. - P. Van Straten, a „Speckpater”, gyerekeknek adott szentképet azzal a megjegyzéssel, tedd a szobád falára. „- A mi családnak nem jutott fal”. - válaszolt a gyerek. Képzeljük el, 10-15 család él összezsúfolva egy nagy teremben, - egyesek csak a szoba közepén találhattak fekvőhelyet.

Hollandiai menekült-lelkész koromban ismertem fel, hogy milyen szívesen fogadják a papot. Hívővel ritkán találkoztunk, de szeretetre vágyó honfitárssal gyakran. Vallásos szavak nélkül is Evangéliumot hirdettünk, és ezt el is fogadták. Gyakran a magyar mise volt a hét ünnepi órája. Utána szívesen összejöttek kávézni, beszélgetni. Itt a helyi rendező nővérek nagyszerű szolgálatot tettek.

Különös élményem volt Hollandiában, ahol egy nagyon tehetséges fiatal lány megsegítésében kb. egy tucat magyar szakember összedolgozott. Útbaigazítottak, hogy hogyan lehet holland hivatalos kivizsgálást elérni az egyetemen, mivel ez a lány valóban rajztehetség, és e szempontból érthetetlen, hogy magyar művészeti körökben nem fogadták el, tehát igazolható a politikai megkülönböztetés. Újságírók, ügyvédek, parlamenti szakemberek többször összejöttek, hogy a kellemetlen rendőrtisztekkel szemben elérjék az igazság kimutatását. Kisült, hogy az amsterdami rendőrfőnök nem is a lánnyal törődött, hanem, hogy megmutassa, úgy dől el a dolog, ahogy ő akarja, és nem úgy mint a BM. - Végül képviselőkön keresztül mégis elértük a belügyminisztert, aki kiadta az utasítást, hogy ne deportálják a leányt. Amikor pedig mégis a rendőrség vonatra akarta vinni, újabb parlamenti közbelépéssel megjött a rendelet, hogy a határ előtt vegyék le a vonatról. - Az eset beillik egy krimi-filmnek, de a nagy tapasztalat számomra az volt, hogy a papnak lelkesítenie kell a jóindulatú civileket, szakemberekkel kell együttműködni, és sokszor a papnak kell a coordinatornak lennie.

Ez a papi szerep még erősebben megmutatkozott London Ontario-ban (Canada) is. Világi önkéntesek unszolására és nagylelkűségével kezdtük a menekült magyarok szponzorálását, de a honfitársak és a minisztérium tisztségviselői is kérték, hogy az egész akció legyen a plébánia és az Egyház keretében és ellenőrzésével. Lelkesítésével és garanciájával is. (Hasonló hangokat itt Pécsen is hallottam.) - Végül nagy szerencsénkre a helyi megyéspüspök megengedte, hogy az ő nevében, a közte és a bevándorlási miniszter között kötött „Umbrella Agreement” keretében, vállalhassunk szponzorálást úgy, hogy az államnak 1 évig ne legyen semmi gondja az érkezettel. Nagy felelőség, és nagy kihívás is volt ez. Megláthattam, hogy a hívek tétlenek, amíg valami felelősséget nem kapnak. Amikor templomot kellett festeni, renoválni, sok önkéntes jött, akiket sose láttam, és örültek, hogy tehetnek valamit a templomnak. - A menekült-szolgálatnál mindenki érezte, hogy itt sokkal fontosabbról van szó, mint a kőépületről. Tudtuk, hogy akiket vállaltunk, nem kaptak vallásos nevelést, sokszor össze voltak törve és sokszor türelmetlenek és meg-nem-értők voltak. Valóban isteni csoda, hogy éveken keresztül 6 asszisztens újra meg újra írásban elvállalta a kötelezettséget, hogy még egy évet dolgozik. Bizony, nem egy összejövetelem nem csak a hivatalos anyagi vagy pszichológiai problémákat beszéltük meg, hanem az elfáradt asszisztens társakat is kellett felemelni, vagy egy veszélybe került munkatársunkat próbáltuk a bajból kihúzni. Néha lelki bajokból is. - A menekült-szolgálat nélkül nem lett volna imádságos, baráti, Istenben és embertársakban bízó, készséges összmunka. Utólag visszatekintve gondolom, hogy magamtól sose mertem volna ily nagy áldozatos odaadásra hívni társaimat. Nem gondolhattam, hogy a Szeretetszolgálatban rejlik a legjobb Pre-baptizmal előkészítés, a katekumenátus.

Amennyire hitetlen környezetben összezsúfolódtak menekülteknek veszélyes volt a helyzetük, és sokszor egész életükre megmaradó sebeket kaptak, úgy a keresztyén egyházi szellemben és az Egyház kereteiben éppen az ellentétes sikert tudtuk elérni. A nyomor még nagyobb nyomorba dönthet, de megesk, „...hogy sok nehézségen keresztül jutunk be a mennyek országába...” (ApCsel 14.)

A keresztyén szellem értékelése mellett sose szabad elfelejteni, hogy az ilyen munkához bizony csak kiegyensúlyozott, diszkrét, hallgatni tudó társakat kell keresni, akik készek beletanulni a mesterségbe. Sokszor magasfokú szakképzett tanácsadókat is fel kell kérnünk. -

Szerintem egy „misszió” lelki céljainak eléréséhez szükségesek a helyzet adta jogi és gazdasági körülmények ismerete és tisztelete is. - Sose vezet jóra a törvény kijátszása, becsapás vagy hazugság. Erre nagy a kísértés. - Bezzeg azzal is számolni kell, hogy rengeteg kritikát kap az ember. Néha igazságosan, néha teljesen alaptalanul. Rizikót néha kell vállalni, de sose szabad belemenni a tudatos hamisságba. Ezt nem tűri az isten országa.

Néha azt is meg kell tanulni, hogy „nem”-et mondjunk, vagy egy szép művet feladjunk. Amrosy püspök - most torontói érsek, a magyarok nagy barátja - egy nagy papi tanácskozáson mondta, hogy az ethnic (nemzeti) plébániák dicsőségesen születnek, de nehezen tudnak meghalni. - Ez nem vonatkozik minden egyes személyre is? Feci quod potui, Alleluja! - Igyekezzünk nem a magunk dicsőségét keresni, hanem mindenben Krisztussal egyesülve az Atya Isten művét és megdicsőülését szolgálni.

II. Magyarországon

Közismert, hogy Magyarországon ebben az évszázadban nagyméretű kivándorlás volt folyamatban az 1914-18-as világháború után. Fő ok a szegénység. Kb. 35 %-uk visszatért Magyarországra. 1945-48 (49): a kimenekültek száma 2 millió, ebből 1 millió visszatért; főleg egyedül érkezett lányok, volt katonák, családok gyermekekkel.

Nagyon fontos különbséget tenni menekült és kivándorló között:

A kivándorló (migrans) tudja honnan és hova megy. Gyakran jól előkészítheti útját.

A kimenekülő csak azt tudja, hogy „el innen”. Nem tudja, hova megy, nincs semmi módon előkészülve. Külföldön sokszor nincs kapcsolata, támaszpontja.

1956-ban a Traiskirchen-i befogadótáborban a legények beszélgetnek: Ki hova jelentkezett? Az egyik megjegyzi, hogy ő New Zeeland-ba megy. Mások ijedten mondják: „Az messze van!” Mire a New Zeeland-ba készülő megjegyzi: „Mitől?”

Magyarország 1989-től átmeneti és befogadó országgá változott. (Kelet- németek is).

A Magyar Kormány és Parlament 1989 tavaszán csatlakozott az 1951 évi Genfi Nemzetközi Egyezményhez, azzal a kikötéssel, hogy csak az Európából érkezőket fogadja. (Ez volt az 1951-es Egyezmény első célja): Megalakult a BM „Menekültügyi Hivatal” 5 helyi szerve: Budapest, Békéscsaba, Hajdúszoboszló, Nyíregyháza és Szeged. 3 befogadó állomás: Bicske, Békéscsaba és Hajdúszoboszló.

1988-tól 30.000 menekült jött Romániából. Nagy többségük magyar nemzetiségű.

1989 nyarán kb. 30.000 kelet-német jut Magyarországon át Nyugat-Németországba.

1991-ben a volt Jugoszláviából tömegesen érkeznek. A magyar nemzetiségűek „haza” - térnek. (Kb. 30.000-en horvátok, Kelet-Szlavóniából: 40-50.000.)

1992 elején Horvátország diplomáciai elismerése stb. alapján tömegesen visszatérnek, akik tudnak. 1992 áprilisától kezdve érkeznek Bosznia-Hercegovina területéről. 1992 június végétől a szerbek sokakat kitoloncolnak: nemzetközi vonatokhoz csatolt vagonokba zsúfoltan, tömegesen, közülük sokan betegek. Akkoriban kb. 20 befogadó állomás működött. Például Harkányban, ahol kb. 1.600 lakos él, 3.800 menekült kapott befogadást. (Most is sok boszniai, kb. 1.000 személy a környéken.) Sokan igyekeztek a nyugat-európai országokba, de ezek

erősen elzárkóztak. Egy volt nagyatádi táborlakó hétszer próbált letelepedni Ausztriában, kénytelen volt ismételtén visszatérni Nagyatádra.

A táborlakók teljes ellátást, egészségügyi gondozást, a gyerekek iskoláztatást kapnak. A családoknál elhelyezettek - ha szükségben voltak - kaptak személyenként és hetente 1.000 Ft-ot, télen fűtésre is kaptak pénzt.

Bögner Miklós c. államtitkár kormánybiztos (Baranya-Somogy-Tolna megye) kimutatása szerint az ellátás kezdete óta Baranya megyében az összes ellátott személyek száma 1994 II. 28-ig **152.203**. (Akár csak 1 hétre jöttek is. E szám lényegesen nagyobb a BM budapesti Menekültügyi Hivatala által kimutatott 123.000 főnél.) Heti támogatásra Baranyában **364.140.728 Ft**; energia-támogatásra 30. 988.474 Ft. ment.

„Menedékes” szó a szótárban nem található. Jelenti az államilag ellátottakat.

1992 szeptemberében 7.011, novemberében 7.377-en voltak Baranyában.

Pécsett megalakult a Vajdasági Magyarokért Szent Erzsébet Egyesület. Nagy mennyiségben sokszor szállítottak gyógyszert, élelmet a Vajdaságba.

Rendkívüli gond van a bosnyák (muzulmán) menekültek jövőjét illetőleg. Nyelvtudás, más kultúra, egészségügy miatt helyzetük kilátástalan. A legtöbben Nagyatádon és Harkányban kaptak elhelyezést.

A volt Jugoszláviából érkezett menedékesek befogadó állomáson és átmeneti szálláson elhelyezve

Ellátottak száma havi bontásban:

1994. április

-	1877 fő	(márciusához hasonlítva) - 110 fő
---	---------	--------------------------------------

magyar	23,5 %	442 fő	- 56 fő
horvát	10,4%	195 fő	-
szerb	3,0 %	57 fő	+ 2
szlovén	0,0 %	0 fő	-
muzulmán	59,6 %	1117 fő	-58
egyéb	3,5 %	66 fő	+2 fő
férfi	33,6 %	632 fő	-
nő	34,9 %	656 fő	-
gyerek	31,5 %	589 fő	-

Táborok összesen:

Békéscsaba	-	146 fő	-
Bicske	-	7 fő	-
Csongrád	-	278 fő	-
Hajdúszoboszló	-	135 fő	-
Nagyatád	-	1113 fő	-
Szigetvár	-	22 fő	-
Vése	-	176 fő	-
<u>Összesen:</u>		1877 fő	-

Összes táborlakó:

Volt jugoszláv területről érkezett:	-	1877 fő	-
Nem jugoszláv területről érkezett:	-	225 fő	-
Békéscsaba	1 fő		-
Bicske	214 fő		-
Hajdúszoboszló	10 fő		-
<u>Összesen:</u>		2102 fő	-

Hatóságilag nyilvántartott menedékesek:		6791 fő	-
--	--	----------------	---

Dr. Kerekes Károly
A MONASZTIKUS PEDAGÓGIA KÜLDETÉSE
MA MAGYARORSZÁGON

A cím első szava megütközést kelthet. Mert a pedagógia szót még csak-csak érti, aki érti, de mit kezdjünk a monasztikus jelzővel? Nem járunk-e úgy, mint Pál apostol az efezusi hívekkel, akiket megkérdezett, hogy vették-e már a Szentlelket. Azok azt felelték: „Még azt sem hallottuk, hogy egyáltalán van Szentlélek.” Tudom, arra a kérdésre, hogy mi a pedagógia, a jelenlevők azt felelik: A pedagógia elvszerű, célszerű, módszeres tevékenységek sora a harmonikus érett emberré nevelésre, illetve az ehhez tartozó elméleti és gyakorlati ismeretek rendszere. De mit kezdjünk az idézett jelzővel?

Először tehát a „monasztikus” jellegekkel kell közelebbről megismerkednünk, méghozzá a történelemben, pontosabban az európai keresztény kultúra történetébe ágyazottan. Hamar rájövünk, hogy itt nem holmi misztifikációról van szó, nem valami aranyködről (amelyben Passuth László szerint még az istenek is fáznak). Valami tágabb perspektíváról, az értékek és mértékek más „kódolásáról” van szó. Ez a törekvés egyébként az örök emberi pedagógiai értékek puhakezű, melegszívű felhasználásával és beépítésével halad annak az emberi ideálnak a megvalósítása felé, amelyről még a legkérgesebb szívű pogány katonának is meg kellett állapítania: „Íme, az ember!” És a legmelegebb szívű mennyei Atya is felkiált örömeiben: „Ez az én szeretett Fiam, akiben nekem kedvem telik!” Őrá nézzetek, mint örök ember-modellre, őt hallgassátok, mint örök Bölcsességet, őt kövessétek, akkor célhoz értek! - Igen, mondhatná valaki, de általában a keresztény pedagógiáról is nem lehet mindezt elmondani? „Általában” igen, de a monasztikus pedagógia ezeken az általános keresztény pedagógiai elveken, eszményeken és eljárásmódokon felül is tud még külön „ízeket, színeket és kalóriákat” asztalunkra tenni a sokévszázados szerzetescsaládok sebeket gyógyító és minden zűrzavart harmóniába rendező hagyományaiból.

„Monasztikus” annyit jelent: monostorhoz kapcsolódó, a monostorban élő szerzetescsaládok sokévszázados tapasztalatait gondosan összegyűjtő, hűségesen megőrző és hitelesen átadó, mindenkit és mindent Istenhez emelő, a Szentlélekkel együttlélegző életstílus. Hogy szebb legyen a világ, és boldogabb az ember. A monostorokat elődeink a népes lakott területeken, fálvakon és városokon kívül építették. Egyesek a hegyeket, mások a völgyeket szerették, keresték, hogy a világ zajától távol minél odaadóbban „odahallgathassanak” Isten sugallataira. A természetes családi élet értékeit nagyon becsülték, de még erről is lemondtak, hogy egy a világ üdvözítésére „termékenyebb” családi közösségben munkálhassák Isten dicsőségét és az emberek üdvösségét. Olyan gyökeres „konverzióban,” mindenestül Istenhez fordulásban, amely minden lemondhatóról lemondva tökéletes szabadságban él egy, az Istent reprezentáló, szabadon választott vezető „atyai” tekintélye alatt, mint a „fiú” a családban. (Ahogyan az istengyermek Jézus Krisztus a Szentcsaládban.) A monostorban nagyon szeretik a csendet. Csak a zsolozmázó istendicséretük hangos. Napirendjük az imádság és a munka jóritmusú elosztása: a monostorban, a „könyves teremben”, a kertben, a földeken, a műhelyekben stb. Maguk dolgozzák fel terményeiket. A felesleget a szegényeknek adták, vagy eladták, „de valamivel olcsóbban”, mint mások, „hogy mindenben megdicsőíttessék az Isten”.

Lehetőleg mindent jobbá, nemesebbé tenni ebben a bűn által ugyan elrontott, de a kegyelem által jóra váltott világban: növényt, földet, állatot, termelő munkát, tudományt, művészetet nemesíteni! Ezért tisztelték, kutatták, gyűjtötték, másolták a régi írásokból azokat az értékeket, amelyek ebben a mindent nemesítő, tökéletesítő törekvésükben segítségükre lehettek.

Számukra szent volt az emlékezés. Tudták, hogy „az emlékezés tartja össze a világot!” Jóllehet ők nem beszéltek „mnézikus szféráról”, mint a mai mélylélektan művelői. Emlékezz a múltra, hogy mi mindent tett érted és veled az Isten! De emlékezz a jövőre is - ez az előbbinél fontosabb - hogy mit fog még tenni érted és mit fog neked adni az Isten! Ebben az emlékezésben a múlt-jelen-jövő: egy! Az emlékezés, az Egy-re való emlékezés a monostorban nagyon szent dolog: eszkatológikus távlat, betekintés az örökkévalóságba. Az emlékezés csodálatos szó. A Szentháromságban, mint tudjuk, az emlékezet-értelem-akarat (emberi lélek) ösképét is láthatjuk, hiszen a szentháromságos egy Isten „képére és hasonlatosságára” teremtdtünk. A kiáradó szeretet-akarat ösképe a Szentlélek, a megtestesüléssel mindent befogadó bölcsesség-értelemé a Fiú, a minden dolog egybefogását hordozó őslétforrás-emlékezés Személye pedig az Atya! Ezért van az, hogy a monostorokban olyan szent dolog az emlékezés, és maguk a monostorok „az emlékezés várai” azok számára, akik képesek túllátni a földi körökön...

„Bevehetetlen erő” a monostori közösség, amelyben mindenki tudja, hogy „a sok hogyan egy”. Vagyis hogy minden, ami a monostor atmoszférájában történik, egyrészt azért történik, ut in omnibus glorificetur Deus (hogy mindenben megdicsőíttessék az Isten), másrészt, hogy szebb legyen a világ és boldogabb az ember. „Együgyű” emberek, mondja a világ. És igaza van a világnak, - a mondott értelemben. Való igaz, hogy ott csak ezt az egy ügyet tartják igazán fontosnak. Neki egy a jelen-múlt-jövő, egy az én-te-ő, „egy ügy”: a hívő, a hitetlen és a közömbös világ Istenhez emelése, hogy a végén „Isten legyen minden mindenben”. Nem hangsúlyozhatjuk eléggé: itt mindenki érzékeli - a modern matematikai halmaz-elméletek ismerete nélkül is - hogy a sok hogyan egy. És Pauler Ákos filozófiájának tanulmányozása nélkül is rásejt arra, hogy „egyetlen ember és az igazság már abszolút többség”. Atomizálódó makrokozmosz szemléletünk és skizofrényizálódó mikrokozmosz szemléletünk gyógyítására a továbbiakban még mélyebben is kifejtendő monasztikus pedagógiai szemlélet első és alapvető üzenete, „küldetése” ma (és ez nemcsak Magyarországra érvényes): ebben a matematikailag megszámlálható „sok” bűvöletében élő és önmagát bálványozó világban mindig emlékezz az egy-re! Akkor könnyebben megértesz (és megbocsátasz) mindent.

Az emlékezés nem elv, nem eszme, nem hűvös tárgyi fogalom, hanem meleg alanyi élő és éltető valóság, hatóerő. Az emlékezés tartja össze a világot. Az emlékezés egyben emlékeztetés is. Minden múltból való hálát fakasztó emlékezés egyben a jövőre szóló-szólító felelősségteljes emlékeztetés is. (Utalhatnék már itt a monasztikus pedagógia egyszemélyi karakteres „cél-képére”, illetve annak végrendeleti szavára: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”, mert lényegében erről van szó.) A monasztikus, vagyis a monostorokban kialakult pedagógia emlékezik arra a múltra, amikor az Isten képére és hasonlatosságára teremtett emberarc eltorzult. (T. i. a bűn következtében.) De arra is emlékezik a monostor embere, hogy ez az eltorzult emberarc tökéletesen visszarajzolható, sőt az általa és vele együtt eltorzult világ is újból „szépségesen jó” lehet, az örök boldogság előízét hordozó „kozmosz” (ékesség) illetve az ószövetség nyelvén ismét „ólám” (életkinyílás) lehet. Ezért vallja, hogy a rablógyilkos haramiából is lehet ugyanolyan szent, mint a legbuzgóbb Clairvaux-i szerzetesből. Csak vállalja a „konverziót”, a mindenestül Isten felé fordulást. - A „memoria” mellett, mint a mindent az egyetlen végső célra rendező elv mellett, a második kulcsszó - mint az eddigiekből világos - a „conversio”. A monasztikus szerzetes erre tesz ünnepélyes fogadalmat, amikor „meghal” a világnak, és „újjaszületik” Istennek, fogantatva a Szentlélektől.

Amikor Szent Bernát 1138-ban erről a konverzióról prédikált a párizsi egyetem diákjai előtt, vagyis hogy hogyan születhet újjá a legeltorzultabb arcú ember is az ilyen konverzióban, hatvan fiatal novíciussal tért haza... (Ebből a korból jegyezték fel az akasztófa alól elvezetett rablógyilkos esetét is, t. i. hogy Bernát hogyan nevelte őt monostorában szentté.)

A pedagógiai cél-képet állandóan szem előtt tartó memoria, valamint a halálunkig szünet nélkül gyakorolt conversio mellett egy harmadik kulcsszót is tanuljunk meg, ez pedig a fiúság karaktere. A kiindulás az, hogy tudom: fiú vagyok. Tehát mindenestül alávetem magam az atyai tekintélynek, mint Jézus Krisztus a mennyei Atyának.

Ez az én „karakterem!” Ha elfajzott fiú vagyok, akkor is fiú vagyok, és hiszek az atyai felsőbbség emlékező irgalmas szeretetében. - A régi pécsi diákok még emlékeznek az utolsó ciszterci pécsi igazgató sokakat megdöbbentő „atyai” szavára: „Soha nem akarok belefáradni a megbocsátásba!”

A fiúság karakteréről beszélünk, de valójában mi is az a „karakter”? - Akik görögül tanultak, emlékezhetnek ilyen asszociációkra is, hogy „vegyítő edény, a helyes mértékben való elegyítés edénye”, stb. Szeretném megemlíteni, hogy a karakterológia mint tudomány a khárax görög gyökérszóra hívja fel a figyelmünket. Jelentése: karó, szőlőkaró, illetve telekszomszédok barázda-karója; olyan cövek, amely isteni jogon szentesített határt, „terminust” jelöl. Jelöli azt a támasztó karót is, amelyre felfut a szőlő vagy bármely más nemes gyümölcs. Amit a karóhoz rögzítettek, az megmarad, amit nem, az elrothad. Számomra ez igen szemléletes pedagógiai tanítás a „karakterről”. Az a konverziós, vagyis átváltoztatós, mindenestül Istenhez visszafordító munka a „karakteres”. Ami Krisztushoz mint karóhoz van kötve, az megmarad, minden más bizony elrothad! A monasztikus pedagógia célképe (egyben a nevelői ösképe) az irgalmas szeretetére mindig emlékező atyaság. (Így értsd az államosítás előtti pécsi igazgatónk fentebb idézett szavait is.) - A konverziós módszer, mint a monasztikus nevelés holtig tartó útja csak a Szentlélekkel együttlélegezve járható végig. Ehhez a konverziós „módszerhez” való ragaszkodásként értékelem én a boldog emlékü híres szegedi pedagógus Becker Vendel ismeretes pedagógiai vizsgai mentőkérdését is: „Jelölt úr, mink van nekünk, magunkfajta pedagógusoknak?” Azt kellett rá felelni: „Módszerünk!” Az már a kifejtéshez tartozott, hogy a Szentlélekkel együttlélegző módszerünk, „utunk” van. Nos, az atyai irgalmas memoriához és szentlelkes konverzióhoz kapcsolódik most a fiúi, pontosabban az istengyermeki karakter.

Krisztus karaktere isteni és emberi egyszemélyben. A fogantató erő Isten, a Szentlélek, a foganó szülő ember, Mária. A mai genetikai tudomány szerint minden ember minden tulajdonságára nézve örököl géneket apai-anyai ágról egyaránt. Génküzdelem indul meg már az anyaméhben: egyik ág dominanciába kerül, a másik latenciában marad. Ez az elsődleges génküzdelem. A születés után a nevelés, a környezet egy másik génküzdelmet indít el, amit már szülők, nevelők és a környezet tényezői befolyásolhatnak. Ez a másodlagos génküzdelem; maga a nevelés így a másodlagos génküzdelem irányítása. Jézusnál olyan tökéletes összhang volt a fogantató és a foganó között, hogy így elsődleges génküzdelemről szó sem lehetett. A másodlagos génküzdelem azonban lehetséges volt, hiszen „a Gyermekek növekedett korban, bölcsességben és kedvességben Isten és az emberek előtt.” Élete nagy fordulójánál (a 12 éves Jézus a templomban, a kánaáni menyegző, a gondolati haláltusa) Jézus, bár személyében Isten volt, mindig engedelmes volt az atyai nevelő tekintélynek; a mennyei Atya akaratát megjelenítő embereknek is! - A monasztikus pedagógia: atyai tekintély sziklaalapjára épülő fiúi nevelhetőség (alkalmazkodni tudás) pedagógiája!

Kissé talán messzire mentünk, a monasztikus pedagógia legmélyebb teológiai gyökereiig. Azt is szeretnénk (legalábbis képi nyelven) érzékelni, hogy a monasztikus pedagógia hogyan hiteles „emberi pedagógia” is. Térjünk vissza a monostori élet „együgyűnek” mondott, mégis mindenre kiterjedő hétköznapi gondosságára. (A mindig ünnepet jelentő istendicséretet zengő zsoltosmázás mellett.) Arra, hogy a mindennapi emberi-hétköznapi életük szükségleteinek a megvalósításában „a sok hogyan egy.” Itt van például az „univerzális”, a monostorlakók minden „profán” szükségletét ellátó vízi-malom...

Piszter Imre írja le száz évvel ezelőtti Szent Bernát élete és művei című kétkötetes nagy munkájában egy ilyen egyszerűségében is bámulatos találmány működését: „A csatorna a monostor közelében két ágra szakad. Az egyik rész a halastavat táplálja, a másik pedig az épülettömegben keres magának munkát. Legelőször is a malom kerekeire bukkan, és nagy mozgás közt foglalatatoskodik ezek forgatásával. A malomkövek és a sziták gyors mozgatásában leli örömét. Ezt a munkát elvégezve nagy robajjal törtet át a kallómalomba, hogy a testvérek ruháiról gondoskodják. Itt azután valóságos táncot visz véghez. Veri a nagy mozsarakat, ugráltatja a nagy kalapácsokat, rángatja a fa-lábakat, egyszerűen nagy serénységgel mozgat mindent. Legnagyobb a buzgalma a rokka-kerekek körül. Itt úgy habzik, úgy toporzékol, hogy szinte magamagát megőrli. Ezt a dolgot végezve átsiet a tímárokhoz, hogy a testvérek számára saruról gondoskodják. Itt is mindenre kész, minden munkára vállalkozik. S miután így a nehezebb dolgokon átesett, több kisebb ágra bomlik. Fölkeresi a többi kis műhelyeket s mindenütt segít, mindenütt szorgoskodik. Itt főz, ott szitál, itt forgat, ott húz, itt öntöz, ott mos, itt öröl, ott puhít. Akármire használják, nem emel kifogást semmi ellen. Mikor végre minden munkát elvégzett, fölkeresi a földalatti helyiségeket, s magával visz minden szennyet. Tisztán jött, s mikor elmegy, azt akarja, hogy minden tisztán maradjon utána”.

Földönjáró pedagógia ez a javából, amely hasonló „profán” apróságokban ma is megjelenik. Bocsánat, hogy saját pedagógiai tapasztalatból említek egy példát. Arról, hogy miként lett tanítványok és szülők nagy bizalmával kitüntetett pedagógussá egy szerzetes a legsötétebb sztálini időkben a görög hegyek macedon törzseiből hazánkba szakadt hontalankák között Beloiannisben. Feltűnt a gyerekeknek és a nevelőszülőknek, hogy a „szindrofosz dászkalosznak” (tanár elvtársnak) a lógó orral iskolába érkező gyerek felé nem az volt az első kérdése, hogy „megtanultad-e a leckét”, hanem „ettél-e már máma valamit?” Másik esetet is mondhatnék fővárosi iskolánkból, országos hírű matematika-fizika tanárunkról. Valaki csapnivalóan rosszul felelt. A szerzetestanár szomorúan lehajtotta a fejét s csak annyit mondott: „Tudod, hogy szekundát érdemelnél. De én ma, az én édesanyám nevenapján, ilyen nem írok be...” Bizony, élő tanúi vannak ennek, hogy egy tucatnyi prédikáció a szülők iránti tiszteletéről nem lehetett volna ilyen hatásos, mint ez az egyetlen pedagógiai aktus.

Meggyőződésünk, hogy Jézus Krisztusnak, mint a fiú karakterét hordozó személynek isteni-emberi természete, illetve a két természetnek egy személyben való elfogadása: gyógyír mai világunk kettéhasadtságának gyógyítására. Először is el kell fogadnunk ennek a kettősségnek a létezését. A mindennel szembefeszülés, egyenatlenség és botránkozás beteges tüneteinek egyetlen garantált jó gyógymódja a fiúság karakterének, vagyis az istengyermeki engedelmes-ségnek tiszta szívvel való megélése. Ez már fél siker. Üdvösségünk felé kanyargósan vezető életutunk egyik legmegnyugtatóbb igazsága: itt a földön mindennek két oldala van - legalább! Nem lehet keresztény pedagógiához tartozónak elfogadni azt, aki nem tud különbséget tenni a nevelő atyai karaktere és a növendék fiúi karaktere között. Van tekintéllyel nevelő atya-modell, és van karakteresen az atyához simuló fiú-modell, és van a kettő közötti jó életritmust biztosító szentlelkes lélegzés-modell, „módszer”

Ennek az istenemberi életnek a kibontakoztatásához kell az a bizonyos „elvszerű, célszerű, módszeres” pedagógiai munka. „Beiskolázó” munka kell! A monasztikus pedagógia európai modelljének atyja (Szent Benedek) ezért alapítja meg „az istenszolgálat iskoláját”. Ennek az iskolának megújított, ha úgy tetszik „modernizált” formája a szentbernáti speciális schola caritatis, „a szeretet különleges iskolája”. Ebben az iskolában van megdönthetetlenül szilárd eszmény, és van minden korhoz, néphez és alkathoz alkalmazkodni tudó gyakorlati megvalósítás. Gépesített világunk modern hasonlatával Chestertont idézzük: „Minden jó gépnek van egy megingathatatlanul szilárdan álló része, és van egy mindig biztosan működő hajtó illetve mozgó része”. Ez Jézus Krisztusban egyrészt az örök és változatlan istensége, másrészt az ő

minden egyes emberhez alkalmazkodni tudó és minden emberi sérülésre gyógyírt kínáló eszköztára. És mindez a miénk! Ennek a kettős gyökérnek életté nyílása az isteni hitben gyökerező bizalom, másrészt a minden emberi gyöngeséget megbocsátani kész gyógyító irgalom. Ez a mi „mértékünk”. És a költővel mondjuk (Mécse Lászlóval): „Ha ez a mérték bennünk tönkrement, senki-semmi meg nem ment!”

A monasztikus pedagógia iskola-képe, iskola-modellje tehát semmiképpen sem egyszerűen „a rendszerbe foglalt ismereteket közlő intézmény” (mint sok nyugati „szakember” és hazai bálványozók vallják), hanem a fentebb körülírt karakteres modell. Nincsenek csodaszereink és varázsszavaink, de van minden korra, népre, szituációra bevált „példatárunk”: a Krisztus nyomában járó szentek, és vannak a kinyilatkoztatott tanítást itt és most „aprópénzre váltó”, ha úgy tetszik „közlekedési szabályaink”, amelyek a „balesetmentes közlekedést”, sőt a biztos célbajuttatást is garantálhatják. Ezekből a már több helyen elmondott, alkalmazott szabályokból most csak néhányat említünk:

1. Megtalálni a szót és eltalálni a hangot.
2. Mindenkit tisztelni, de különösképpen a gyermekeket!
3. A jó kapcsolatteremtéshez tanulj meg köszönni és megköszönni mindig, mindent, mindenkinek: Istennek-embernek!
4. Tanulj meg szépen adni és szépen elfogadni!
5. Szívesen vállalj próbatételeket, másokért áldozatokat!
6. Senkit se ítéld el, és ne fáradj bele a megbocsátásba!
7. Nehéz pillanataidban mindig legyen kéznél egy csipetnyi humorod! (Ne feledd a „humor”: oldóképesség!)
8. A szentbernátos „lángolj és világíts” azt jelentse, hogy csak nemes érzelmektől hevülni-izzadni kevés, csak az értelmi fény erejével sziporkázni hívságos dolog, a nemes szív és világos tudás jóritmusú együttműködése vezet a tökéletességre!

Mindezek természetesen csak afféle „irányfények”. A lényeg az a váz, amelyet a Szentháromság ősképe jelző, és az erre az ősképre visszaállítandó ember emlékezet-értelem-akarat (memoria-karakter-konverzió) háromságának egysége, az emberi lélek felmutathat.

A monasztikus pedagógia a monostorokban, az emlékezés váraiban folyik. Innen indul el, hogy szebb legyen a világ, és boldogabb az ember... És a végén: „Isten legyen” minden mindenben”.

Nemrégiben megleptem egy igen művelt férfiút azzal, hogy a monostorokat az emlékezés várainak neveztem. Röviden elmondtam, amit a fentiekben kifejtettem. A visszhang: „Ez csodálatos! És mi ezekről semmit sem tanultunk!” Pár nappal később a székesfehérvári gimnáziumunk úgynevezett „ciszterci osztályai” és tanárai jártak évvégi kiránduláson Zircen és Bakonybélben. Akkor írtam nekik ezt a kis verset.

AZ EMLÉKEZÉS VÁRAINÁL

Tudjátok-e, ti földi vándorok
civil turisták, szent zarándokok:
Ha egy-egy monostorba téved lábatok,
az emlékezés váraiban jártatok!

A szép emlékezés - örök jelen,
itt egy a véges és a végtelen:
az ember múltja és jövője egy velem,
s az örök élet titkát így megsejthetem!

Itt minden él, mindennek szíve van,
aki ezt érti, sosem boldogtalan:
a kőnek, fának, könyvnek ezer titka van,
„fogadj szívedbe” - ezt susogják hangtalan.

Órállóink, jövőnk forrásai,
ne szűnjetek meg minket áldani:
Ti vad Bakony szívének szent oltárai,
Zirc és Bakonybél, ti „emlékezés várai!”

Kiegészítésül a „szakmai dialógushoz”

I. Emberismeret - embernevelés

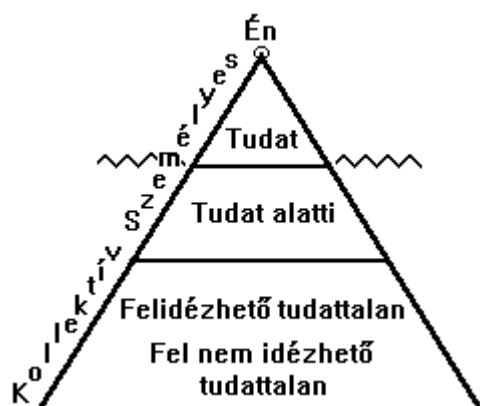
Ismerjük Gárdonyi Láthatatlan ember című regényének mottóját: „Az ember az arca mögött van, láthatatlan.” - A nagy görög tragédiaíró Szophoklész markánsabban fogalmaz az Antigonében: „Sok döbbenetes dolog van a világon, de a legdöbbenetesebb az ember.” - Mi egyszerűen azt mondjuk: Az ember mélységes titok, misztérium.

Megismerhető-e az ember? - csak egyvalakiről tudjuk bizonyossággal, hogy ismerte az embert, „és nem szorult rá, hogy bárki is felvilágosítsa őt az emberről; mert ő tudta, hogy mi lakik az emberben.” (Jn 2,25.) Teljes ismeretre csak ő képes, de „rész szerint” valamire azért mi is eljuthatunk. Ezt kíséreljük meg...

Alakítható-e, nevelhető-e az ember? - Keserűen mondták a rómaiak: „Vasvillával is kiűzheted a természetet, az úgyis mindig visszatér!” A görög (mitológiai fogantatású) tragédia szerint azonban az emberben élő Erinuszok (fúriák) Eumeniszekké, jószellemekké alakulhatnak Pallasz Athéné, a tudomány és kultúra istenasszonya segítségével. - Az evangélium a tanú arra, hogy a „mennydörgés fiai” a legszelídebb tanítványokká lehetnek, a legvadabb ösztönű emberek a legalázatosabb szentekké nevelődhetnek. Mint Mózes, Pál és a többiek.

Mi hiszünk az ember bizonyos határok között való megismerésben, és még inkább hiszünk nevelhetőségében. Ehhez próbálunk utat, módokat keresni egy rövid óra alatt. Hogy utunkon el ne tévedjünk, mintegy térképként ajánlatos magunk előtt tartanunk az alábbi háromrészes kis szemléltető rajzunkat, mint hármas megközelítést, hármas szemléletet.

Statikus szemlélet
(„Jéghegy” modell)

ÁTÖRÖKLÉS

konstitúció
konstelláció

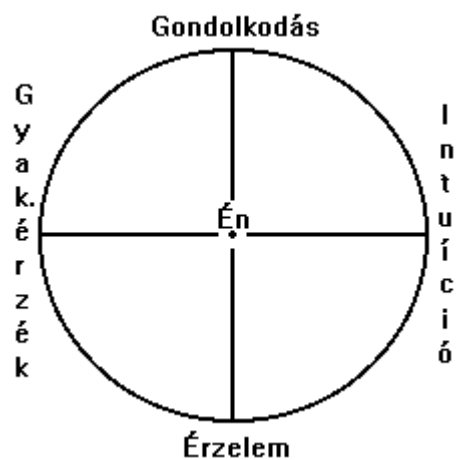
KLASSZIKUS

temperamentumok

szangvinikus
kolerikus
flegmatikus
melankolikus

(Hippokratész)

Dinamikus szemlélet
(K. G. Jung modell)

ALAKÍTÁS-NEVELÉS

génküzdelem
4 ütemű motor

ÖSZTÖNVILÁGUNK

(Szondi L. modell)

nemi	indulati	énes	hangulati
H S	E Hy	K P	D M
⋮	⋮	⋮	⋮

Isten megism. → Isten bírása

magam v. „más” megism. → Isten „bírása”

magam v. „más” megism. → magam „bírása”

Lineáris szemlélet
(Döntésped. modell)

Az „EGY” megragadása
csend, próbatételek, kereszt

KRISZTUSI
karakterek:

apostolok, próféták, evangelisták,
pásztorok, tanítók

(Ef 4,11)

A „Fejlődéslélektani vázlat” a Comenius-féle 4-szer 6 éves ciklus (óvodás kor, elemi, középiskola, egyetem) szemléletét idézi jelzésszerűen. Fajok, nemek, sőt egyének szerint nagy „eltolódások” adódnak.

II. Fejlődéslélektani vázlat valláspedagógiánkhoz

Cél: A krisztusi közösségbe tudatosan beépülő **érett** személyiség

Életév kb.	Személyiség-alapozás	Lelki érettség	Vallásped. súlypont	Életutunk
1 2 3 4 5 6	Érzelmi ÉN Akarati ÉN Értelmi ÉN	Az <u>anyával</u> való egységtől a leszakadásig	ÉREZZÜK JÓL magunkat ebben a világban, amely a MENNYEI ATYA <u>ajándéka</u>	Mindig a szerető Isten jelenlétében járunk
7 8 9 10 11 12	Szubjektív ÉRDEKLŐDÉS Objektív ÉRDEKLŐDÉS Alkotó ÉRDEKLŐDÉS	Az <u>apával</u> való egységtől a társas igényig	Érdemes mindig JÓT AKARNUNK ebben a világban, mert mindig velünk van JÉZUS	
13 14 15 16 17 18	Etikai HARC Biológiai HARC Eszmei HARC	Az álmodó kivetítéstől a valósággal való kibékülésig	A végén mindent JÓL MEGÉRTÜNK (azaz megbocsátunk) a SZENTLÉLEK által, aki <u>elrendez</u> mindent	

III. A monasztikus pedagógia mint a dominici schola servitii
és a specialis schola caritatis tökéletes kibontakozása

19	„ <u>Karakteres</u> ” cél-kép: a megtestesült FIÚ: KRISZTUS.
20	- „Teremtsünk embert képünkre és hasonlatosságunkra.” Ez az Isten igéje.
21	Az istenemberségre vezető „út” módszer-képlete: <u>konverzió!</u>
22	- „Hogyan lehetséges ez?” - „A SZENTLÉLEKKEL együtt,” vele együttlélegezve.
23	A boldogító „duáluniós eggyéválás” biztosítéka:
24	az irgalmasságra mindig „ <u>emlékező</u> ” ATYAISTEN. - „Aki engem lát, az lássa az Atyát!”

Legyenek mind EGY!

Pécsi Géza
A SERDÜLŐKORÚ FIATALOK KERESZTÉNY
SZELLEMŰ NEVELÉSE

Hölgyeim és uraim, kedves kollégáim!

Engedjék meg, hogy mondanivalóm első szakaszában érintsem - mintegy vallomásnak szánva - azokat az élményeket, amelyek szólásra ösztönöztek.

Mégegyszer és utólag is elnézést kérek *Várnagy Elemértől*, a sürgető szólniakarásért. Mentségemre szolgáljon, hogy már évekkel ezelőtt munkált, visszhangzott bennem - mint Berlioz Fantasztikus szimfóniájában a rögeszme-téma (fixa idea) - az a meggyőződés, amely szerint létezik, szükséges, hogy létezzen egy olyan keresztény szellemű tanítási gyakorlat, amely az ellenszélben ugyanúgy életképes, mint egy szabad légkörű politikai környezetben, ahol sajnos a többség még érzéketlen a számára szükséges keresztény értékek iránt. Teljesen meg voltam győződve akkor, és ma is meg vagyok győződve arról, hogy ajánlatom, a **kétszatornás hitoktatási rendszer**, amelyet később ismertetni fogok, olyan kiút, amelyet az állam, az egyház, a tanárok, a szülők egyaránt jószívvel elfogadhatnak. 1990 óta kéretlenül, ahol csak lehetett, Tv-ben, rádióban, újságokban stb. életmunkámmal hitelesítve kértem, agitáltam, hogy dolgozzunk ki egy rugalmasan alkalmazkodó stratégiát az iskolai hitoktatás módjára! Sajnos nem ez történt. Besétáltunk abba a zsákutcába, amelynek végén nem az őrzőangyalaink, hanem a Toldi Miklós erejű ellenségeink állnak. Sokakban fölmerülhetett akkor - talán most Önökben is -, hogy vajon mit ajánlhat egy zenepedagógus a keresztény neveléshez, a hitoktatáshoz, ehhez a sajátos munkaterülethez, *miért nem marad a suszter a kaptafánál?* Azért kedves Kollégáim, mert az *Evangélium hirdetése* nem mindennapi föladat, ennek módszerét - mindig az adott helyzethez alkalmazva - valamennyi keresztény pedagógusnak ismernie kell! A továbbiakban életutam egy-egy állomásával, személyes élményeimmel *nem kérkedni, ellenkezőleg, a fentieket szeretném hitelesíteni.*

Azért, hogy időt nyerjünk, állítsuk most zöldre a szemafor! A kisebb állomásokon zászlót lengetve, a nagyobbakon is csak néhány percet időzve, indítsuk el vonatunkat!

Hét éves koromtól az iskola kórusában, a templomi énekkarban szólistaként, a színházban, mint gyermekszereplő énekes, korán hozzászoktam a nyilvánossághoz. Jó hasznát vettem ennek később mint katolikus legényegyleti ifjúsági vezető és természetesen mint pedagógus is. A célhoz vezető út legrázósabb szakasza a **főiskola** volt. Olyan „Tito szekértoló X-es kádernek” tartottak, akinek „... még a nadrágja is osztályidegen”.

Ehhez csak annyit kívánok megjegyezni, a megbélyegzés az akkori politikai helyzetben egészen természetes volt, hiszen én kántor híján naponta több templomban is orgonáltam. És ehhez járult a **Kolping Mozgalom** szervezése, amely nálunk még az 50-es években is működött, sőt „fű alatt” mindvégig, az 1989-es újjáalakulásig. A pécsi szervezet vezetője atyai barátom, **Dr. Patton János** volt, aki mellett én mint ifjúsági elnök nőttem föl. Patton János jól ráérezett a jövőre és néhányunkat lelkigyakorlatra küldve, **emberhalászokká** neveltetett. Az 50-es években az itt szerzett képesítés sajnos nem diplomává, hanem vádirattá vált. Azonban Isten útjai kiszámíthatatlanok! Nem telt bele 10 esztendő sem, és sorsom szekere - igazat

szólva, szándékom ellenére - begördült Kolping Atya kedveltjei közé, a szakmunkásképzésbe! Itt aztán ismét használhattam az emberhalászatra szóló képesítésemet.

E néhány mondatos kitérés után térjünk vissza az első munkahelyemre, Siklósra!

Pécsről elkerülve, - megszabadulva végleg a rossz emlékektől -, itt, az idegen környezetben naivan azt hittem, hogy szabad a vásár. Pedig akkortájt, az 50-es években már jól működött a besúgó rendszer.

Példaképem itt egy bátor helytállású tanárnő lett, Merts Teréz, aki már fiatalon fölismerte a „... menjetek, hirdessétek...” parancsát, és az engedélyezett családlátogatások ürügyén járta a falut. Nem beszélt ő hittanról, katekézisiről, csak beszélgetett! Akik azonban megfejtették a rejtett *üzenetek kódját*, helytállásból mindvégig jelesre vizsgáztak.

Én is megpróbáltam ezt a módszert, csak nálam az alaptéma, a fő motívum a zene volt. Hogy milyen sikerrel? Másfél év múlva „bűneimet” sorra fejemre olvasva *azonnali hatállyal* Komlóra helyeztek! Bár Siklóson szívesen maradtam volna, de nem volt más választásom, mennem kellett! Azt azonban nyomban elhatároztam, hogy a jövőben sokkal meggondoltabb, óvatosabb leszek.

Ember tervez, Isten végez! - szokták mondani, s Komlón ez be is következett, Siklós nyugalomához viszonyítva Komló egy nyüzsgő, felbolydult bányászváros volt. Szerzte a városban csizmában járó, nyakig sáros, szénporos munkásokat, cigány és más szerencsétpróbáló családokat, csíkos ruhás politikai foglyokat láttam. Az iskolában egy egészen más világ fogadott. Itt gyönyörű, csodaszép csillogó szemű, kristálytisza hangú nebulókkal találkoztam.

Összevetve, minden korábbi fogadalmamat félretéve, már az első napokban elhatároztam, hogy én innen nem mozdulok, nyugdíjig itt maradok!

- Nagy létszámú gyermekkart, s ehhez a szülőkből, pedagógusokból zenekart,
- felnőttekből vegyeskart szerveztem.
- Zenei ismeretterjesztő előadásokat tartottam.
- Muzsikáltam a Bányászzenekarban.
- Körzeti ének szaktanácsadó lettem.
- Hittanos csoportokat szerveztem az általános iskola alsó- és felső tagozatán, valamint az akkor induló gimnáziumban és a kollégiumban is.

Ehhez az utóbbi ponthoz csupán annyit kívánok hozzátenni, hogy az áthelyezés emlékei ugyan még frissek voltak, de az itteni körülmények valósággal csábítottak a hitoktatásra. Összehasonlítva Siklóssal, itt sokkal könnyebb volt ez a munka, mert az akkori szocialista bányászvárosban a *látvány* volt a fontos, ennek a követelménynek az én *hivatalos munkám* nagyon is jól megfelelt. Rövidre zárva ezt a kört, 5 év után az ismert politikai háttér - *1957 nyarán vagyunk* - véget vetett ennek a paradicsomi állapotnak.

A rendőrség, egyetértve a párttal és az oktatási osztállyal, *kitiltott Komlórról, és leparancsolt a pedagógus pályáról*. Valójában a csodával volt határos, hogy bűneim lajstromán az évekig tartó jól működő *hitoktatás* nem is szerepelt. Az elbocsátás oka - a hajszál a levesben -, a kórus szereplése volt. Egy kommunista rendezvényen 160 bányászgyerek vallásos kórusműveket énekelt, *Kodály Pünkösdlőjét és a Gergelyjárást*!

(Fiatalabb kollégáimnak ez az indok talán nevetséges, de bizony az 50-es években ilyen volt az oktatásirányítás! S ha kiderül a hittanoktatás? - Ennek beláthatatlan következményei lettek volna.

25 év után utódom nyilatkozatából tudtam meg (KÓTA 1982. III.), hogy a búcsú nélkül otthagytott 160 énekkaros a tanév első felében, hetente kétszer 45 percig beült az énekkari próbaterembe, de egyetlen hangot nem énekelt.)

Komlót tehát el kellett hagynom, s hosszas kilincselés után, kellőképpen megalázva, *Pécsett egy autójavító műhelyben* kaptam munkát. Képzeljék csak el, az élethivatásnak választott zenei pályát, a katedrát, a gyermekkart, az iskolát kellett fölcserélnem egy *zakatoló, olajos gépműhellyel*.

Az élet azonban nem állhat meg!

Önkéntes munkát vállaltam a kollégiumban. Maroknyi éneklő csoportot alakítottam, majd *kollégiumi nevelőként dolgoztam*, később pedig az 500-as *Szaktanárképzőben* katedrára kerültem.

Életem egyik legsikeresebb fordulata volt ez!

Lám, milyen az élet! Napjainkban már hihetetlennek tűnik, hogy volt idő, amikor egy zenei pályára készülő pedagógusnak kirobbanó sikere a szaktanárképzésbe jutni, oda, ahol eleve szóba se kerülhet a **zene**. Ismerve ezt a tényt, hamarosan előálltam a szaktanárképzésben zenére alapozott érzelmi nevelésének gondolatával. Kezdetben az ellenállás eléggé érezhető volt. Egy ott oktató tanár, - aki később lelkes támogatója lett a zenei nevelésnek - a sajtónak így nyilatkozott: „Hangversenyt? Ezeknek? Nádihegedűt maximum, azt se a fülükbe, hanem a hátukra!”

Mégis, mindezek ellenére itt alapozódott meg az a művészetekhez kapcsolt *keresztény szellemű nevelési gyakorlat*, amelyet én most szeretnék egybevetni a mai, szabad légkörű, de mégiscsak *zsákutcába torkollott hitoktatással*.

Csupán emlékeztetőül: **A tanulók hány %-a részesül ma hitoktatásban nálunk Magyarországon? Kb. 5 %! És a 95 % ?**

Itt látok én azonosságot a szaktanárképzéssel, azzal a hatalmas tömeggel, amely Magyarországon a serdülőkorúak kétharmad részét alkotja. Ők ugyanúgy kívül rekedtek az érzelmi szférákból, mint a 95 % a hitoktatásból.

A gyökerek azonban mindkét területen a múltba nyúlnak vissza.

- 1884-ben törvénybe iktatták az iparoktatást heti 7 tanítási órával, s ebből 3 vasárnap délelőttre esett. Kéthetente egy hittanóra volt.

- A szaktanárképzés napjainkig tartó történetében volt ugyan néhányszor megújulás, de a személyiséget formáló tantárgyak bevezetésével változatlanul adós a magyar oktatásügy.

Nézzük ezt a számok tükrében!

A szaktanárjelöltek képzési idejének 92 %-át a szakma oktatására, a fennmaradt 8 %-ot magyar, történelem, testnevelés és osztályfőnöki órákra fordították.

Egy fölmérés tükrében nézzük a tanítás színvonalát:

„Megállapítható, hogy kultúrát - ha bármily alacsony szintű is -, azt kizárólag csak az általános iskolában kaptak.”

Hogy milyen műveltséget és milyen keresztény kultúrát alapozott a múlt és a mai 8 %, azt talán ezen a fórumon tovább nem kell részleteznem.

Most szűkítsük tovább a kört! Ismerkedjünk meg azzal a környezettel és iskolával, ahová én, mint „trónvesztett” tanár kerültem.

Mi jellemző erre a mamutiskolára, ahová akkor közel háromezer tanuló járt?

- *Három műszakos tanítás.*
- *Nagylétszámú osztályok.*
- *Különböző műveltségű/végzettségű kollégákból álló tantestület.*
- *Egy-egy tanár 40-45 órában tanít és 3-4 osztályfőnökséget lát el.*
- *A tanulók többsége alacsony műveltségű, halmozottan hátrányos helyzetű. Egy osztályba például munkás, paraszt, értelmiségi, X-es káder, kulák, deklaszált, cigány, lumpen családokból származó gyerekek és állami gondozottak kerültek.*

Ilyen körülmények között kíséreltem meg nagyon szerényen, mindent jól megfontolva **nem hitoktatni!** - mert a 60-as években erről szó sem lehetett -, hanem valamiféle családmeleget árasztó környezetet formálni, s ehhez megfelelő módszert kialakítani.

Elsőként a **karének** szervezésével próbálkoztam. Közel kétszáz énekessel és alkalmanként zenekarral dolgoztam. A helyi és az országos sikerek fölértékelték az énekkari munkát, amely mindvégig a legbiztosabb bázisom maradt. *Ez a munka rendhagyó, nem a szereplés, nem az éremszerzés, hanem a jó zene köré tömörülő emberközponú - enyhe túlzással mondhatni - testvéri közösség színhelye volt.*

(Csupán zárójelben jegyzem meg, hogy a zsűri teljesítményeinket mindvégig arany fokozattal, nívódíjjal jutalmazta.)

A másik a **karitatív tevékenység!** Akkoriban tán még a mainál is sokkal nagyobb volt a szegénység. Főleg a nagycsaládok részére gyűjtöttünk használt, de még jó állapotban lévő ruhát, cipőt, könyvet. Ezek rendszerezését, szétosztását megfelelő irányítással a tanulók végezték. Sajnos, ez az akció „Nálunk nincsenek szegények!” indoklással megszűnt, de a tiltás ellenére - gyengébb hatásfokkal - tovább folytattuk. Ebben az idővel valamivel „veszélyesebb” vállalkozás volt a magyar nyelvű Biblia külföldi kiadása, Erdélybe juttatása, valamint magyar papok és keresztény családok nyugat-európai Kolping üdültetése, amelyeket Istenben boldogult **Bellon Gellért** püspök úrral közösen szerveztünk.

A 70-es évek végén, városunk **Teréz anyjának, Werner Editnek** önkéntes munkatársként megismertem most már a város szociális gondjait is. Regényt kitevő sok éves küzdelem után, látva a sok elhagyott magányos öreget, tanítványaimmal és háttérben az Egyházzal, saját erőnkől **Bogádon** egy modell értékű gondozóotthon építését kezdtük meg. Még csak az alapozásnál tartottunk, amikor koncepciók vádai alapján azonnali hatállyal leállították a munkát. A mai körülmények között hihetetlennek tűnő meghurcoltatás, megaláztatás, kiközösítés egyértelműen a fizikai megsemmisítést célozta. Így kerültem kórházba, onnan rokkantsági nyugdíjba. Karitatív tevékenységem itt tehát nem Te Deummal, hanem Via crucissal végződött.

A szakiskolai munkám harmadik nagy területe a **tanítási órák** voltak.

A heti egy-két órás tantárgyak hangsúlytalansága, az ellenőrzés lazasága ismét megkörnyékezett. Félttem ugyan én mindentől, hiszen a *besúgók* itt is jelen voltak. De a kihívás, az *indíttatás* ismét erősebb volt!

A tanítási órákon azt tapasztaltam, hogy ezek az elszürkült személyiségű, minimális kultúrigényű fiatalok megfelelő, őket elfogadó, meleg ráérzéssel a szépségek iránt érdeklődő személyiségekké nevelhetők. S ha ez így van, akkor nekem is helyem van itt, egyrészt mint énektanárnak, másrészt, mint a munkásfiatalok **Kolping**-szellemű mentorának.

Archimedesszel együtt - csak sokkal halkabban - kiáltottam: **Heuréka! Megtaláltam!** Valóban ráéreztem arra a csodálatos lehetőségre, arra a tanítási gyakorlatra, amely igaz és megtámadhatatlan. Hiszen zenét és művészeteket tanítani dicséretes és nem tilos! Ráadásul soha föl nem fedhető forró drót a Teremtőhöz.

Igazolta ezt a tényt az is, hogy a végleges elbocsájtásom oka - 25 év után - nem a szorosan vett iskolai munka, hanem a karitatív munka volt. *Nézzük ennek a sajátságos zenei nevelésnek az útját!* Az évekig tartó első fázisban a tananyag mellett **zenét** hallgattunk, **képzőművészeti alkotásokat** elemeztünk, de nem a hagyományos módon, hanem szabadon, kötetlenül.

A tanulók egyre jobban „vették a lapot!” Ilyen hatalmas tömegben azonban egy ember nem ember! Ezért megpróbáltam a kollégáimat is megnyerni. Részükre óravázlatokat, módszertani leveleket, magnókazettákat, diakepeket készítettem és *megpróbáltam* őket *meggyőzni arról, hogy a művészetek tanítása közben - missziót is teljesítve - az általános műveltségük esetleges fehér foltjait is eltüntethetik*. Visszaemlékezve ezen a helyen is a legőszintébb tisztelettel és szeretettel mondok köszönetet kollégáimnak, szakoktató társaimnak az őszinte segítséget nyújtó kézfogásukért.

Amikor az iskola szűk körében kiderült, hogy a program jó, bekapcsoltuk a várost, a megyét, később az egész országot.

Mozgalmunk lényege:

Egy nagyzenekari hangverseny

- *tanítási időben,*
- *minden tanuló részére.*

Iskolai előkészítés

- *művészeti ismeretek integrálása az egyes tantárgyakba,*
- *a tantestület bevonása,*
- *a szükséges segédanyagok elkészítése.*

Voltaképpen az indíttatást követve, nem is annyira a hangverseny, sokkal inkább ezek a **tanárt és diákot egyaránt érintő zenei előkészítő órák voltak a fontosak**.

Megfogalmazódott itt már a végső

cél:

Művészetekkel, - kiemelten zenével - jóindulatú, egymást megértő, kreatív, érzelmekben gazdag, jó emberek nevelése.

Kedves Kollégáim, valószínű Önök is egyetértenek azzal, hogy ebben a célban az akkori munkáshatalom érdekei és egyben a bibliai üzenetek is helyet kaptak. Így fordulhatott elő, hogy az iskolai vezetés, a párttitkárral együtt harcolt az énekkari munkáért, amelynek műsorán történetesen egy *Stabat Mater* részlet szerepelt. Vagy a *Bánk bán* hangverseny előkészítéséért, ahol *hitvesi hűségről, hazaszeretetről*, vagy a *Pomádénál*, ahol *gőgről, szerényletlenségről, értékrendről*, vagy a *Liszt* hangversenynél, ahol *túlvilágról, örök boldogságról és más a Bibliában is megtalálható fogalmakról* eshetett szó. És így fordult elő az is, hogy akkortájt ez a program *Miskolctól Sárbogárdig, Esztergomtól Budapesten át Pécsig* - ha nem is tartósan -, mégiscsak *bevonult a szakmunkásképzésbe*.

Tudom, szorít az idő. Mégis egy személyes vallomással szeretném ezt a kört lezárni. A hangverseny előtti héten egy speciális hangversenyre hangoló órát tartottunk. A közel 100 éves szakmunkásképzés történetében végre megtört a jég! Az „inasok” iskolájában a tantermekből nem a tanulókat idomító, hangos vezényszavak, hanem szívet melengető, érzelmeket gyámolító zsongó *muzsika áradt!* Megrendülve álltam a folyosón, és hálát adva imádkoztam. Úgy éreztem, mindenért kárpótolt az Isten!

A történeti hitelességhez azonban az is hozzátartozik, hogy ennek az országossá duzzadt programnak az útja, amelyet mi kezdetben **Neveljünk zenével!** később **Baranyai modellként** terjesztettünk, nem volt mindig zökkenőmentes. Voltak olyanok is szép számmal, akik átláttak a szitán, sőt voltak olyan országos és megyei oktatásirányítók, - a fősorolástól talán tekintsünk is el - akik látványosan dicsérték, a háttérben pedig - az országos sikerek ellenére - gáncsolták mozgalmunkat.

Egy-két konkrétum *Miskolcon* történt. A megye iskoláinak egy éves előkészítő munkája után, a hangversenyen *a zenekar az előkészítéstől eltérő műsort játszott*. Vagy a több ezer időrendi táblán a *piros-fehér-zöld sáv helyett kék-fehér-kék színt nyomtak*. A könyv kiadását évekig nevetséges trükkökkel hátráltatták. *A nyomás előtt többek között 104 db. fotó máról-holnapra eltűnt*. A Kiadók - a Hungaroton és a Tankönyvkiadó - sem a hangzóanyag, sem a könyv terjesztését nem vállalták. 5 bérelt garázsban raktároztuk, csomagoltuk, ragasztottuk, postáztuk az összeállítást. Egyetlen adat jellemzésül: Több, mint 50 ezer (!) feladóvevényt töltöttünk ki. Ilyen körülmények között érlelődött és jutott el nagyon sok általános és középfokú iskolába a Baranyai modell **Kulcs a muzsikához** kapcsolódó médiumrendszere.

Volt azonban ellensúly is!

- *Néhány név, a teljesség igénye nélkül, akik segítették a kibontakozást:* Andrásfalvy Bertalan, Bárdos Lajos, Belon Gellért, Deme Tamás, Döry Miklós, Forrai Katalin, Havasi János, a Kodály Társaság, a Soros Alapítvány, Szemenyei Betti, Szokolay Sándor, Szőnyi Erzsébet, Vastagh Zoltán, Vargha Károly...
- Kiebrudalva a szakmunkásiskolából 1982-ben mint a *zeneközpontú művészeti nevelés kutatásvezetője*, országos jogkörrel a Janus Pannonius Tudományegyetemre kerültem.
- Az összeállítás könyve **Fitz-díjat** kapott. Ez azt jelentette, hogy 1989-ben Magyarországon az 5 legolvasottabb, legkeresettebb könyvek közé tartozott a Kulcs a muzsikához.
- A Művelődési Minisztérium és a Magyar Televízió a Kulcsra alapozva kb. 20 részes film készítését tervezi.
- Biztató a *határainkon kívüli érdeklődés is*.
- És itt találjuk a módszert alkalmazó *pedagógusok egyre népesebb táborát*.

Az előadásra készülve kezdetben csak arra gondoltam, hogy a Kulcsot ismertetem. De a témához tartozó más égetően fontos mondanivaló, eltérített ettől a szándéktól.

Azt kérem Önöktől, hogy pótlólag, önszorgalomból *rágják át magukat a **Kulcs a muzsikához** összeállításon (a 15 kazettán, az időrendi táblákon és a könyvön)*, valójában ekkor fogják igazán megérteni, hogy *mit is szerettem volna elérni ezzel az összeállítással.*

Fogadják segítségnyújtó tájékoztatásnak a következő néhány összegző mondatot a Kulcsról:

- × *Különböző művészeti, építészeti, néprajzi stb. ismeretek hiteles, tömör, de mégsem lexikális összegzése,*
- × *nagyívű kultúrtörténeti összefüggések láttatása,*
- × *a tantárgyak átjárhatóságának megteremtése,*
- × *a tanári munka tartalmi és egyben látványos megújítása,*
- × *valamennyi tantárgyban való alkalmazhatósága,*
- × *közérthető, egyszerűsége törekvő stílusa,*
- × *az ókortól a XX. századig 6 kronológiai táblán szemléltetett kultúrtörténeti összefüggések,*
- × *és mindezt betetőzi a több, mint 700 fölidézhető zenei szemelvény és az ehhez kapcsolt színes képzőművészeti, építészeti, néprajzi illusztrációk értékelő bemutatása...*

Kedves Kollégáim, most érkeztünk el ahhoz a ponthoz, amikor párhuzamot vonhatunk a művészeti nevelésből kimaradt hatalmas tömeg, - *a szakmunkástanulókra gondolok* - és a hitoktatásból önmagát kizárt, mondhatni még ennél is nagyobb tömeg között!

A rendszerváltás ténye megszüntette a *kettős nevelést, a bújtatott hitoktatást és a lopakodó templombajarást*. Helyettük megteremtette a szabad választás lehetőségének keretét, amely **95%-ban üresen maradt!**

Sajnos az Egyház és a Művelődési Minisztérium is elhibázta az indulást. Jogokat hangoztatva és nem a „... legyenek okosak...” tanácsot követve ott akarták folytatni, ahol 50 évvel ezelőtt kényszerűségből abbamaradt.

Nem aktualizálták az evangéliumi tanítást, amely szerint:

„Új bort sem töltönek régi tömlőkbe. De ha mégis, kiszakadnak a tömlők, a bor kiömlik, s a tömlők tönkremennek. Az új bort új tömlőkbe öntik, így ez is, az is megmarad.”

(Máté 9,17)

A jövőt tekintve diplomatikusan - *átmenetileg* - le kellett volna mondanunk az iskolai hitoktatásról, és helyette az oktatás valamennyi területére *egy olyan tantárgyat kellett volna kérni, amelyben az egyetemes kultúra, az egyes művészeti ágak, az általános viselkedési normák, a családi és társadalmi együttélés erkölcsi tézisei, a műveltséghez szükséges vallástörténeti ismeretek és más ezekhez hasonló, valamennyi tanulót érintő alapműveltségi ismeretek szerepelnek.*

(A távlatot nézve kíváncsi lenne pedagógusokat a teljes ember nevelésére egyöntetűen 5 éves (vagy 6 éves?) képzésben részesíteni. Ugyanis „kultúrát adni, műveltséget tanítani” ugyanúgy tudnia kell az óvónőnek, a középiskolai matematikusnak, mint a humán tárgyakat tanítónak.

Mit szólna a közvélemény például, ha a gyermekgyógyász az óvónőkhöz hasonlóan csak 3-4 éves szakképzést kapna azért, mert „csak” kiskorúakat gyógyít?)

Ezek után *kérdezhetnék Önök*, ha a hatáskörrel rendelkező nyílt fórumok így döntöttek, akkor mit tehet egy zárt körbe kényszerített pedagógus?

Lényegesen többet, mint a hivatal! Mindenki előtt lelkiismeretére hallgatva el kell döntenie, hogy vállalja-e - akár ellenszélben is! - a rá bízott gyermekek érdekképviselését? Ha igen, akkor menjen be a tanterembe és tanítványai tekintetét fürkésze! Azok tükrében nyomban ösztönzést kap a kérdések megválaszolására.

Azonban én, mint gyakorló pedagógus nagyon is jól tudom, hogy még ezek után is, a ráhangolódás ellenére számtalan kérdés megválaszolatlan marad. Ilyenek: Melyik tantárgyba integráljuk, milyen szakosok taníthatják, milyen tankönyvekből tanítsunk, milyen tanmeneteket használjunk, hogyan történjék a számonkérés? stb. stb.

Kedves jó Kollégáim! *Ne kérdezzenek többet! Ne várjanak több választ! Sajnos most már a 24. órában vagyunk! Higgynék abban, hogy az ifjúság keresztény szellemű nevelése Istennek tetsző nemes célkitűzés, éppen ezért megvalósítható!*

*Lássák be, hogy jelen esetben a megoldás kulcsa az **Önök kezében van!***

Gondoljanak csak a beteszdei betegre, aki 38 évig várt a gyógyulásra. Ott tengette nyomorult életét a parton, s nem volt egy ember, aki fölkarolta volna őt, s bevitte volna őt a vízbe. Ismerik a történetet. Végül is nem a víz ereje, hanem Isten különös kegyelme gyógyította meg. Mért ne történhetne ez meg velünk is? Igenis! Bizakodom abban, hogy éppen itt, Önök között vannak azok, akik *az emberközpontú művészeti neveléssel majd új életre keltik pedagógiánkat!*

Ne feledjék, Önök nem parancsot végrehajtó szolgák, hanem a teremtő Isten alkotótársai. Ebben a minőségükben nem várhatnak további biztató ösztönzésre! Keressék meg az új tömlőt a friss borhoz!

Mindezekhez szervesen kapcsolódva, szíves figyelmükbe ajánlom az imént példának említett énekkari foglalkozások módszerét, a karitatív tevékenységet, a Neveljünk zenével vagy a Kulcs a muzsikához „fedőnevekkel” álcázott munkát vagy a művészeti nevelésbe ágyazott Kétszatonás hitoktatási rendszert!

Nézzük ezt az utóbbit most vázlatosan, kezdjük az **iskolával!**

Demokratikus államunkban a nevelés ügye és célja széles bázisú egyetértéssel alapszik. Egy mondatba sűrítve a cél így is hangozhat:

*Általános műveltséggel rendelkező, hazáját és embertársait szerető, önfegyelmet gyakorló, érzelmekben gazdag, kreatív, jó emberek nevelése. Vagy még ennél is rövidebben: **jó emberek nevelése!***

Ezzel minden bizonnyal egyetértett volna az állam, az egyház és a szülők is. Ráadásul a közoktatás régi adósságát törlesztve - kellő körültekintéssel, fortélyos diplomáciával, a nézetek ütköztetésével, közmegegyezés teremtésével - esélyegyenlőséget biztosíthatott volna mind az állam, mind az egyház nevelési céljaihoz.

A főkérdés az volt, és ma is az, **hol** legyen a hitoktatás?

Az iskolába tervezett módja, - *a régi gyakorlat* - a szülők nagy többségében ellenkezést váltott ki. Itt kellett volna megfontoltabbnak lenni, és a hatékonyabb indirekt utat kellett volna választani.

Néhány javaslat a tantárgy elnevezésére:

Viselkedéstan, Gondolkodástan, Kultúránk alapjai, Művelődéstörténet, stb.

S most nézzük a másik csatornát, az egyházak lehetőségeit!

Itt nem kell bíbelődni az alapismeretekkel, mert azt az iskola már megtanította. A hangsúly - a tudás mellett - sokkal inkább a hitre térítő, hitet erősítő, hitélményeket nyújtó alkalmak megteremtésén van.

Azt is mérlegelni kellene, hogy **hol** legyenek ezek a foglalkozások?

Sok éves gyakorlatom alapján azt javaslom, hogy a jelenlegi körülmények között ne az iskola legyen ez a hely! Sokkal alkalmasabb egy-egy kényelmes fotelokkal berendezett könyvtárszoba, egyházközségi terem, mint egy szorongó, rossz emlékeket fölidező osztályterem. Egyre többen vannak - papok és civil hittanárok - akik annak ellenére, hogy szabad volna az iskolában tanítaniuk, nem veszik igénybe ezt a lehetőséget.

Az elmondottak alapján, és még számos más pedagógiai tapasztalatra alapozva, félre kell dobni a régi tömlőkbe kényszerített hitoktatás metodikáját, és nem a hitnek számonkérhető tananyagára, hanem hitre térítő, hitélményeket nyújtó tanítási gyakorlatra kell áttérni. Ebben a munkában nekünk keresztény pedagógusoknak, bármilyen tantárgyat tanítsunk is, részt kell vállalnunk! Mi vagyunk a látók, a meghívottak, a tanúk, a keresztény pedagógusok.

El kell fogadnunk **Prohászka** figyelmeztetését!

„Mi nem mondjuk jó kereszténynek, aki misére jár és böjtöl, de Krisztus szellemét nem bírja, mi nem érjük be ájtatossági gyakorlatokkal, szenteltvízzel, skapulárékkal, olvasókkal! Mi krisztusi életet kívánunk!”

Most már egyre élesebb a helyzet!

A hagyományos prédikálás, a kegyes szófordulatok, a hitigazságok hideg közlése helyett, a tanár és diák közös rácsodálkozása, együtt fölfedezett hitélmények szükségesek. Továbbá valós élethelyzetek, tanúságtevő hitvallások és talán mindezeknél fontosabbak a személyes gyarlóságainkból fakadó bukásaink, győzelmeink őszinte föltárása. Ezek nélkül ismeretet közölni talán lehet, **de nevelni nem!**

Ennek tudatában kell most új tömlőket készíteni az új borhoz. A vádaskodás helyett a beleélés módszerét alkalmazva ki kell dolgoznunk egy olyan ütőképes átnevelésre szóló stratégiát, amely egyrészt a vallási nevelésből kirekesztett 40-50 éves szülőket, a mai derékhadat, másrészt azok gyermekeit, az említett 95 %-ot érinti!

A **szülők** mentségére szolgáljon, hogy ők voltak azok, aki a legmostohább körülmények között nőttek fel azokban az időkben, amikor még a hívők is megelégedtek a szájpaddalra nyelvvel rajzolt keresztvetéssel.

- *Add meg a császárnak, ami a császáré...*
- *Legyetek okosak, mint a kígyók...*
- *Nem kell fejjel a falnak menni... vélekedtek, s még ennél is nagyobb hatása volt az azt hallottuk... félelmet keltő, alattomos suttogó propagandának.*
- *Azt hallottuk, hogy annak is kellemetlensége lesz, aki részt vesz az egyházi temetésen...*
- *Azt hallottuk, hogy még azok gyermekeit sem veszik föl az óvodába napközibe, középiskolába, egyetemre, akik lakóhelyüktől távol járnak templomba...*
- *Azt is suttogták, hogy a titokban tartott egyházi esküvő, temetés, keresztlő ugyanolyan érvényes, mint a nyilvános.*

Lassanként kiszorult az emberek tudatából nemcsak a „... hirdessétek...”, hanem a „... valljátok meg...” tudata is. Élt az önzés, a számítás, az érdek és eltűnőben volt, elsorvadt az érzelem.

A 40 évig tartó *lassú víz világviszonylatban is partot mosott*. Egyre több lett az öngyilkosság, az alkoholizálás, a válás, a csonka család, a magányos öregség, a drogélvezés, a bűnözés stb.

A több évtizedes agymosás után tehát érthető már a 95 %-os távolmaradás.

Mit tehetünk mi pedagógusok?

Nekünk az első körünk az iskola.

Itt kell megtalálnunk azt az indirekt keresztény szellemű módszert, amellyel kiegyensúlyozott, kreatív alkotókészségű jó embereket lehet nevelni.

Biztos igaz, hogy „Minden út Rómába vezet”, de az is igaz, hogy egyik útról sem hiányozhat Isten legszebb ajándéka, az érzelmekre, *a mások befogadására irányuló művészet!*

A második körben a szülők kézenfogása a feladatunk. Mégpedig égetően sürgős és nem elhanyagolható feladat ez.

Az elmúlt évben ugyanezen a fórumon Rita lányom ismertette a Kolping-Kulcs pedagógiát, amelyet Vastagh Zoltán nagy ráérzéssel *a művészetekkel megváltott nevelésnek és a szülők szemléletváltásának módszereként ajánlott*. Kérem ismerjék meg ezt is!

A harmadik körbe mint hívő tartozik a pedagógus. Itt példát kell mutatnunk egyrészt a tevékeny szeretetre,

másrészt föl kell számolnunk a templomajtóban lezáruló vasárnapi kereszténységet,

harmadrészt értően és érzékenyen kell reagálnunk azokra a szellemi irányzatokra, amelyek a keresztény értékek ellen irányulnak veszélyeztetve egyéni, családi, egyszóval emberi létünket.

Nézzünk néhány kereszténység ellenes szellemi áramlatot!

A gyökerek egyidősek a kereszténységgel. Már az Apostolok cselekedeteiben is olvashatjuk, hogy Efezusban mágusok, bűbájosok, varázslók, kuruzslók éltek. Pál apostol hittérítő munkájának hatására „A bűbájosok közül sokan könyveiket is elhozták és mindenki szeme láttára elégették őket...”

(Ap. csel 19,19.)

Ha a szentírási eseményeket, példabeszédeket az idők végezetéig tartó figyelmeztetéseknek és nem csupán a jobb megértést elősegítő példázatoknak tartjuk, akkor az efezusi üzenet ilyesféle lehet számunkra: Vigyázzatok, mert *mindig* lesznek köztetek olyanok, akik a varázslat erejével akarnak majd eltéríteni benneteket az evangéliumi útról!

Nézzük, mennyire időszerű ez napjainkban?

A kérdés vázlatos megválaszolása itt most időhiány miatt torzó marad, de otthoni kiegészítéssel teljessé tehető.

Az első a New Age.

Erről tudjuk, hogy irányzatainak többsége a keresztény nevelés legádázabb ellensége és azt is, hogy *minden erejükkel a serdülő korosztályt akarják behálózni.*

Az új korszak, a *New Age*, nemcsak egy történelmi időszak, mint például az ókor, a reneszánsz, hanem *eszme* is, amely az *asztrológiát* fölhasználva *okkult* módon magyarázza a csillagászati jelenségeket.

Nem kioktatásnak, csupán fölfrissítésnek szánva, foglaljuk össze dióhéjban az **okkultizmust!**

A latin *occultus* szó jelentése - rejtett, sötét, titkos.

Az okkultizmus helyett manapság szívesebben használják a tudományos köntösű **para-pszichológiát**. Ide sorolhatók azok a szellemi áramlatok, - *varázsolás, halottidézés, jóslás, telepátia, telekinézis, mágia, horoszkópkészítés stb.* - amelyek az európai kultúra talaján álló zsidó-keresztény tudomány jelenlegi eszközeivel nem magyarázhatók. Itt a **Biblia** a törvénykönyv, és ez így ír erről:

„Ne akadjon közted senki, aki fiát vagy lányát arra készíti, hogy tűzön menjen át, aki jóvendőmondásra, varázslásra, csillagjóslásra vagy boszorkányságra adja magát, aki bűbájosságot űz, szellemet vagy lelket kérdez, aki halottat idéz... neked az Úr, a te Istened ezt nem engedi meg.”

(Mózes 18, 10-14.)

Tengernyi irodalma van ennek a témának Babilontól Perzsián, Egyiptomon át Európáig. Ezekből kiderül, hogy soraikat az okkultisták minden korban az adott körülményekhez igazított új módszerekkel erősítik. Századunkban például Erich von Däniken: Jövők emlékei című filmjével vagy az ezoterikus tanokat hirdető televízió- és rádióműsorokkal, a Nulladik típusú adásokkal, a szinte naponként megjelenő új önmegvalósítást ígérő könyvekkel.

Az asztrológusok szerint az elmúlt kétezer esztendő a **Halak** korszaka volt, azaz a **Kereszténységé**. Most átmenőben vagyunk az **új korszakba** - tanítják -, **a Vízöntő csillagképbe** és ezzel a kereszténység is eltűnik. A Vízöntő korszaka „... az erotikus szerelem ideje lesz...”, ez természetesen együtt jár a párkapcsolatok és a családok széttöltésével és a serdülő korosztályt egyre jobban veszélyeztető homoszexualitással is.

Mi tartozik egyáltalán a New Age mozgalomhoz?

Az okkultizmus (titkos tanok), a babona (cselekedetek, eszközök varázsereje), a keleti vallások (hinduizmus, buddhizmus, dzsainizmus, bahaizmus), a mágia (természeti jelenségek módosítása varázslattal, bűvöléssel), a spiritizmus (szellemidézés), a jövőmondás, boszorkánykultusz, és témánk szempontjából kiemelten a **sátánizmus és a rockzene.**

De nézzük a kezdeteket!

Messze Keleten, **Bábel tornyánál**, Mezopotámiában találhatjuk az első hajtasokat.

Bábel tornyával és más keleti lépcsős építményekkel, az úgynevezett **zikkurátokkal** a lázadó **ember** az **istenekhez** szeretett volna följutni. Innen ered az **okkultizmus**, innen indult el hódító útjára az **asztrológia** alapját képező **mikro-makrokozmosztan**, amelyet az okkultizmus véget nem érő folyamata különböző formákban használt föl.

S hogy miért kell ezeket a kétezer évnél is öregebb gyökereket is megvizsgáljunk? Azért, mert az éltető nedvet egészen napjainkig ezen szállítják.

Nézzük ennek az útját! Építsük föl tehát most gondolatban az idetartozó **szellemi áramlatok hídját**, amelynek az első pillére a **Bábel tornya** az **utolsó pedig a New Age.**

Babilont a **Gnoszticizmus** követi.

Jellegzetes stílusjegyei a gnózisra (emberi tudásra) valamint a keleti és görög vallásokra alapozott **panteizmus**. Itt jelenik meg a **reinkarnáció**, a **karma törvénye**, a **nirvána**, a **vágytalanság állapota** és az **önmegváltás** fogalomrendszere is. Ez az irány simulékonyan alkalmazkodó, át és átformálható, különböző vallások tételeivel szinkretizálható, összevegyíthető. Éppen az aklimatizációja révén szinte valamennyi új irányzatban fölbukkan. Nagyívű lekerekítéssel azt mondhatjuk, hogy amíg a **kereszténységben a megváltás** Isten ajándéka, **addig a gnoszticizmusban ez a gnózisra, vagyis a tudásra alapozott önerő.**

A New Age-ig vezető híd, egyik hatalmas pillére az 1717-ben megalakult, napjainkban is virágzó, főleg a magas értelmiségi és polgári körökben térhódító **Szabadkőművesség**. 1917-ben, fennállásuk 200. évfordulóján a mozgalom tagjai fölvonultak a római Szent Péter térre.

Jelszavuk: „A Sátán lép a Vatikán trónjára, a pápa lesz a rabszolgája.”

Megtévesztőek és egyben vonzóak a mozgalom testvéri szeretetre, hűségre, jócselekedetre, titoktartásra, humanizmusra alapozott programjai.

S most nézzük a következő pillért, a **Teozófiát!**

Petrovna Blawatsky alapította New Yorkban 1875-ben. A gnoszticizmusra, a keleti brahmanizmusra, a buddhizmusra épülő, voltaképpen nem vallás, hanem amolyan **teológiai, valláserkölcsi gondolatrendszer, az emberi lélek és az istenség egyesítésére alapozva.**

Kiemelt szerepet kap itt a **reinkarnáció és a spiritizmus.**

Magyarországon is voltak követői, sőt **Teozófia** címmel 1912-ben újságot is kiadtak.

Erre a mozgalomra azért is kell fölfigyelnünk, mert éppen a teozófusok indították el a **New Age-nak** nevezett **mozgalom lavináját!**

1975-ben hozták nyilvánosságra a 100 évig titokban tartott, *démonuk által diktált szent iratukat, amely szerint 1975-ben kezdetét veszi az Új Világ (New Age). Ettől kezdve óriási erővel megindították a terjesztést, s azóta ez a vonzónak látszó, megtévesztő áramlat előntötte a világot, bevonult a televízióba, a rádióba, az újságokba, a gazdasági és politikai közhivatalokba és ami a legszomorúbb, az emberi agyakba is.*

Idézzünk néhány tömondatot programjukból:

- *Egészséges életvitel,*
- *Bio-boltok,*
- *Környezet és állatvédelem,*
- *Ökológia,*
- *Pszichotrénings - betegségre, tanulásra, idegességre stb.,*
- *Világkormány,*
- *Világvallás.*

Ezek tagtoborzó programok, a továbbiakban azonban mást is sugallanak:

- *A nyugati fajok uralmát,*
- *A Lucifernek szentelt emberiség tömegünnepének megszervezését,*
- *A magzatelhajtást*
- *A genetikai beavatkozásokat,*
- *A mesterséges megtermékenyítést stb..*

A következő pillér az **Antropozófia**.

Ennek alapítója Rudolf Steiner, akiknek a nevét pedagógus körökben a *Waldorf-iskola* megteremtőjeként jól ismerik. Voltaképpen nem új irányzat ez, a Teozófiából ágazott el, abból a mozgalomból, amelynek Rudolf Steiner a titkára volt. Markáns különbség a Teozófiával ellentétben kettős:

- (1) *A lélek és az istenség helyett magát az **embert** helyezi a központba.*
- (2) *Szakít a keleti tradíciókkal, európai gondolkodásmódot követ.*

Nagy lépéssel ismét tovább haladva, ismerkedjünk meg néhány keleti ághoz tartozó pillérrel! Ilyen a **bahaizmus**. Központi szentélye Izraelben, Haifában van. Annak ellenére, hogy a világvallások 0,1 %-át képezi csupán, tevékenysége igen jelentős.

- 61.000 központtal rendelkeznek
- 685 nyelven népszerűsítik írásaikat.
- 194 országban terjedt el.

Jelszavaik az előző áramlatokhoz hasonlóan:

- Világbéke
- Világnyelv
- Világbíráóság
- Világszabadság stb.

Ugyancsak a keleti ághoz tartozik a hinduizmus egyik áramlata, a **Krisna tudatúak** vallása is, amelyet Amerikában 1965-ben **Swami Prabhupade** alapított. (Európában is rohamosan terjed.) Elméletük az indiai Védák tanára alapoz. (Visnu-hit) Megtévesztő jelszavaik ellenére kifejezetten házasság- és családdellenesek. Hittérítő módszerük egyik látványos eszköze például Magyarországon is, az „Ételt az életért” (Food for Life) ingyenes étel- élelemosztási akció. (Csupán zárójelben jegyzem meg, hogy ennek értéke vitatható, ugyanis India lakosságának egyharmada, közel 150 millió (!) ember a létminimum alatt tengeti életét. Az „Ételt az életért” akcióra igazán itt lenne nagy szükség!)

Nézzük most a **Jógára** építkező **Transzcendentális meditációt**, a **Szellemi megújulási mozgalmat**, amelyet röviden **TM**-nek is szoktak nevezni. A vallásalapító **Maharishi Mahesh** 1967-ben a Beatles együttes hívására jött Európába. Ettől kezdve hódolóinak száma itt is rohamosan emelkedett. (Még a Beatles együttest is megtérítette.)

Mit is jelent a jóga?

A föllelhető és hozzáférhető irodalom alapján egy mondatba sűrítve:

Indiai ősvallásban keletkezett önfegyelmező önmegvalósítás, amelynek célja a test kívánságait szigorú kordába szorítva - az anyagi világ kötöttségeitől való felszabadulás révén a *megvilágosodás állapotába jutni*. A közfelfogásban többnyire *nem így szerepel a jóga*, hanem leegyszerűsítve, az egészséges életmód testgyakorlataként. *Veszélye ebben rejlik! Ezen az úton „sétál be”, fogadj a gyanútlan érdeklődő a keleti vallások eszmerendszerét.*

Olyan világmozgalom ez, amelynek megtévesztő jelszavai ugyancsak ismerősek és valamilyen módon mindannyiukra hatnak.

Ki ne értene egyet

- a világbékével,
- a nemzetek sérthetetlenségével,
- egy olyan világkormánnyal, amely magába foglalná valamennyi kormány alkotmányát, vallási gyakorlatát, tudományát, művészetét, irodalmát, kultúráját, stb.

Ki ne örülne, ha megszabadulhatna

- a stressztől,
- depressziótól,
- a pszichés betegségektől,
- a szívinfarktustól,
- az asztmától,
- az allergiától,
- az alvászavaroktól stb.

Ennyi jól megfogalmazott, sokakat érintő ígérettől a televíziónéző, a rádióhallgató, bár egyre jobban megsejti, fölismeri az írott és elektromos sajtó üzleti, politikai csapdáit, mégis gyakorta előfordul, hogy meginog. Közbevetőleg jegyzem meg, hogy itt Pécsen - mintegy a

TM előiskolájában - egyre több tanulást segítő, vizsga-stresszt oldó tréninget szerveznek éppen a serdülőkorúaknak.

Gál Péter a **New Age** című munkájában mint egy jó pedagógus, összeveti az egyes mozgalmak blaszfémiába hajló vadhajtásait a keresztény hitvilág alapértékeivel.

Találón jegyzi meg Szvámi Purnáról, a Magyarországon is népszerű jógiról, hogy amíg ő otthagya az éhező hindu testvéreit azért, hogy átadhassa nyugaton a keleti bölcsességet, „Teréz Anya pedig elment Indiába, hogy a meditáló bölcsek mellett a haldoklókat és az éhezőket összegyűjtse és ápolhassa.”

Talán nem bántó, ha megállapítjuk, hogy Teréz Anya munkája, az elesetteket fölkaroló tevékeny szeretet inkább lehet alapja a világbékének, mint az önmagát figyelő, meditáló befelé fordulás.

A New Age egyik legnépszerűbb áramlata a **Természetgyógyászat**. Részletes elemzésére eleve nem gondolhatunk. Éppen ezért két kéréssel fordulok Önökhöz:

- (1) Vázlatos megjegyzéseimet csak továbbgondolásra szánt üzenetnek fogadják.
- (2) Kérem, hogy különítsük el a hitünk szerinti gyógyulásokat, a fűben-fában való orvosságot, az egészséges életmód útját a vallásunk által ***tiltott gyógymódok*** gyakorlásától.

S most ezeket előrebocsátva, nézzük meg közelebbről a *természetgyógyászatnak azt az ágát, amely az asztrológiára alapozva abból indul ki, hogy minden létező egyetlen egységet alkot, s benne a részek csupán tükörképek*. Úgy is találkozhatunk ezzel az elmélettel, hogy a ***világmindenséget, a makrokozmoszt*** (mint egészet), ***az ember, mint mikrokozmosz*** (mint részegység) ***tükrözi vissza***.

Egyszerűbben fogalmazva azt tükrözzük vissza az asztrológia szerint, ami a csillagokban *rólunk megíratott*. Emlékezzünk csak a *babilóni mikro-makrokozmosz elméletre!*

Az okkultizmus különböző módon alkalmazza ezt a tant. Például az ember egy makrokozmosz, a tenyere egy mikrokozmosz. Gondoljunk a *tenyérjóslásra, a reflexzóna-masszázsra, az írisz-, a pulzus-, a fül diagnosztikára, és az ilyen alapon működő akupunktúrára is*.

Ahhoz, hogy a kozmikus erőkkel egységet alkothasson az ember, - szerintük - szellemének ki kell üresednie, passzívvá kell válnia, illetve ki kell kapcsolódnia. Ehhez számtalan módszert kínálnak: *meditációt, jógát, hipnózist, agykontrollt, autogén tréninget stb.* mindezek többek között azért is veszélyesek, mert *állandóan magából indul ki*, maga körül forog, és nem tekint sem „*fölfelé*”, sem *társai felé*. Nekünk, keresztényeknek más az utunk.

Mi tudjuk, hogy az üdvösséget, a személyes boldogságot nem lehet a kirekesztő önérdekre alapozni, azt is tudjuk, hogy a *gyógyítás karizmáját* sem lehet önerővel, másokra nem figyelő meditációval, különböző ezoterikus tanfolyamok elvégzésével megszerezni. Ezek az Isten ajándékai lehetnek, ki lehet érdemelni, ki lehet imádkozni, el lehet fogadni, de az említett módszerekkel kiereszkolni hitünk alapján állva, **lehetetlen!**

Kodály Zoltán **Psalmus Hungaricusában** a zsoltáros így figyelmeztet:

„Te azért lelkem gondolatodat
Istenbe vessed bizodalmadat.
Rólad elvész minden terhedet,
Meghallgatja könyörgésedet!”

És most innen továbblépve nekünk is szükséges a könyörgés, mert olyan lápos területre érkezünk, amely fiataljainkat leginkább fogva tartja, s ez a **Sátánizmus és a rockzene**.

A **sátánizmussal** kapcsolatban mindjárt itt az elején fölmerül a kérdés: *Vajon létezik-e az ördög, a sátán?* (Az ördög szavunk görög eredetű, diabolosz, héberül sátán, azaz *ellen-szegülő*) A fölvilágosult 20. századi ember előtt ha szóba kerül a *sátán, az ellenszegülő, a rosszra való hajlam, a gonosz, az ördög...*, a legenyhébb reakálás - még a templomba járók körében is - a lekicsinylő, elmarasztaló megmosolygás. Gondos fölkészülés nélkül nagyon is óvakodnunk kell ettől a hit világához tartozó kényes kérdés szóbahozatalától. Itt, ezen a fórumon ilyen nehézség nincs. Mi a Biblia talaján állva nem kételkedünk a Sátán létezésében. Naponta így imádkozunk: „... szabadíts meg a gonosztól!”

Szíves figyelmükbe ajánlom ehhez a témához a pap demonológus (sátánszakértő) *Corrado Balduccinak* kitűnő munkáját, a címe: **A sátánizmus és a rockzene**, amelyben így jellemzi ezt a mozgalmat:

„... világméretű válság az emberiség történetének legsúlyosabb válsága, mind térbeli kiterjedését illetően, mind pedig azért, mert (még a klérust, az egyházat se kímélve) valamennyi társadalmi réteget és az általános emberi, polgári és vallási értékek-elvek széles, ha ugyan nem teljes körét érinti.”

Ratzinger bíboros, az ismert hittudós ebben a könyvben így nyilatkozik: „A vallástól elrugaskodott világban egyre gyarapodik a sátánhívők serege.”

Ugyanitt az **II Messaggero újság**ból idéz:

„Az örület hulláma önti el a nyugati országokat, és nyomában rettenet költözik az emberek szívébe, félelem lesz úrrá a hatóságokon és a közvéleményen is.”

Ne gondoljuk azonban, hogy a sátánizmus minden előzmény nélkül, teljes fegyverzettel robbant bele a világba, mint Pallas Athéné Zeusz fejéből. Ellenkezőleg! Sokkal lassúbb folyamat volt ez. Gondoljunk csak az imént említett szellemi áramlatokra. Ezek áttételesen és szükségszerűen valóságos előzményei a sátánizmusnak és a vele szorosan összetartozó rockzenének.

Az utóbbit, a közfelfogás ártatlan szórakoztató zenének tartja. Így is terjedt el, szinte az egész világot meghódította. Még a legjobb szándékú *szülők, pedagógusok* is bedőltek ennek a stílusnak. Már az *óvodában* is helyet kapott. Ott sem farsangolnak már *diszkó nélkül! A serdülők* meg el sem tudják képzelni napjaikat a fölerősített, az agyakra mért csattogó *beat ütések narkója nélkül*. Sajnos még a történelmi *egyházak falain is átcsap néha* ez a hullám, kivéve többek között a zsidó és ortodox egyházak, valamint a közismerten toleráns keleti vallásokat. Például a Krisna Tudatnak alapítója Swami Prabhupada kijelenti, hogy bárki élheti saját életét kedve szerint:

„... de ne ott, ahol ő van! És ne a templomban és ne tanítványok között!”

Ezekkel ellentétben sokan vannak, akik megengedik, hogy szent helyeinken hangversenyeket szervezzenek, istentiszteleteiken pedig a liturgiánktól idegen hangvétellű zene szólalhasson meg.

Roger Liebi: Rockzene! New Age! című munkájában ezt írja:

„... ez a zene szövegétől teljesen függetlenül, sajátos stílus eszköze miatt nem lehet semleges. Jellegéből következően extázisra és romantikára ingerlő... dübörgő ritmusú és durva. A „békesség evangéliumának” terjesztéséhez csakis a békesség zenéje illik.”

Vizsgáljuk meg magasabb horizontból, más nézőpontból a *nagybetűs ZENÉT!*

A művészetekhez tartozó fogalmak közül talán a zene lényegének meghatározása a leggazdagabb. Mi, magyarok, Kodályra hallgatva tudjuk, hogy a lélek legmélyebb rétegére csak a zene hat. Talán túlzás nélkül állíthatjuk, hogy ezt a hatást az őskortól napjainkig nemigen kérdőjelezték meg. Manapság a tudomány is ezt erősítve egyre több oldalról igazolja, hogy a zene létszükséglet! Ismert a Maslow-féle piramis, amelyben a 7 alapszükséglet egyike a művészetek, s amelyben a zenének kiemelt szerepe van.

Nézzük, miért áll a **zene** többnyire középpontban, amikor *lélekről, érzelmekről tudattalan éniünkről beszélünk?* És egyáltalán **mi is a zene?**

- Tudjuk, hogy a lélek legmélyebb rétegeit érinti,
- tudjuk, hogy személyiségformáló,
- tudjuk, hogy nemzetközi nyelv,
- tudjuk, hogy érzelmeket vált ki, érzelmeket erősít.

akkor vajon miért szorult ki az életünkben az értékes, jó zene?

- Miért vált nosztalgikus emlékké?
- Miért huszadrendű tantárgy az iskolában?
- Miért nincs énekoktatás a serdülőkorú fiatalok több mint kétharmad részénél???
- Miért sorvad el az egyházzenei anyanyelvünk?
- Miért apadt el a bartóki „Tiszta forrás”?
- Miért mondott csődöt a világot ámulatba ejtő kodályi „Zenei nevelés”?

Fölsírtuk ennek jelentőségét? Dehogy! Zátonyra futtattuk. Az értetlenség, a „kotkodályozás” a bartóki „kakafónia” ma is dívik! A magyar nép, - beleértve a vezetésre, irányításra képzett értelmiséget is, - tisztelettel adózva a kivételnek - sajnos ma sem érti Bartók és Kodály nemzetmentő harmóniáját!

Hol is tartunk ma?

Ott, hogy ez a csattogó, beat-ütések és a szegényes harmóniák alá kényszerített monoton dallam lassan *zenei anyanyelvünk*ké válik! Ennek a stílusnak nemcsak szellemisége káros, hanem széles körben durván *tönkreteszi anyanyelvünk hangsúlyrendszerét is!*

Már évtizedek óta nemcsak *tánczene*, fondorlatos módon bent trónol ez már régóta a rádió műsoraiban és szinte ott dübörög hajnaltól-hajnalig. (Kivétel a Bartók-adó) A televízióból sem hiányzik. Ezt halljuk az egyes műsorszámok előtt, alatt, után, sőt még a tudományos filmek kísérőzenéje is ebben a stílusban fogant.

De ez szól az üzletekben, a várótermekben, a kiállítások alkalmain, az uszodákban, az iskolák óráközi szüneteiben, a napközi otthonokban.

Sőt ennek a zenének *eredeti funkcióját megtartva* a hangerőt mérsékelve, a dalszövegeit megszelídítve még a hagyományörző egyházakban is - gyakran papi segédlettel - helyet szorított magának. Rajeczky Benjammal, Bárdos Lajossal, Dobszay Lászlóval, - a magyar és az egyetemes egyházi élet kiválóságaival - kellene egyetértünk, akik életmunkájukkal hitelesítve védtek a *musica sacrát* mindenfajta idegen hatástól. Sokan vádolják őket és természetesen a mindenkor hagyományokat őrző egyházakat is az úgynevezett *gitáros egyházzene* elmarasztalásáért. Mai szóhasználat, csúsztatás ez a javából! *Itt nem a gitár, mint hangszer a kérdőjeles, hanem az európai tradícióktól távol eső, merőben más alap-funkciójú zenei stílus az, amely természeténél fogva nem kívánt reminiscenciákat ébreszt a hallgatóban.*

Hasonló törekvés nálunk Magyarországon a népdalok Zsoltár szövegekkel történő éneklése is. Minden bizonnyal nemes szándék ez, s hogy valójában mégsem sikeres, az azt mutatja, hogy *egy népdal hangulata - legyen az bármilyen emelkedett szépségű is - a közismerten más természetű funkciója miatt - a liturgia magasztos tartalmával ez sem tud azonosulni.*

Kedves Kollégák! Arra kérem Önöket, hogy nézeteimet próbálják megértéssel fogadni, még akkor is, ha jelenleg más véleményen vannak. Jelentsen közeledést az a tény, hogy mi nem vagyunk ellenségek. Mi egy hajón utazunk, és nem csak útitársak vagyunk, hanem **Jézus Krisztusban testvérek is!**

Éppen ez a testvériség kötelez minket újabb és körültekintőbb mérlegelésre.

A mérlegelést ne a fülbemászó dallamokkal és a kegyes, jámbor dalszövegekkel hitelesítsük, megvan nekünk ehhez a liturgiánkhoz illő súlyrendszerünk, ezt használjuk! Ne hagyjuk magunkat megtéveszteni azzal a gyakorta emlegetett toleráns óhajjal: *Hagyjuk őket nyugodtan énekelni, legyünk türelmesek, hátha éppen ez a zenei stílus téríti meg őket!*

Kedves Kollégáim, ne áltassuk magunkat! A megtérés kegyelme nem ehhez van kötve. A szél nem ott fúj, ahol mi akarjuk, hanem ott, ahol ő akar! *Hitre térni, hitet kapni csak egyféle-képpen lehetséges, s csakis az Istentől!*

De sajnos, mi nemcsak a zenében adtuk föl sáncainkat!

Gondoljanak csak a **családokra!**

- Az állapotbeli köteleességek teljesítésére,
- a gyermekáldás méltóságára,
- a hitvesi hűségre,
- a családi és rokoni kötelékek ápolására.

az **iskolára**

- A megkülönböztető szimbólumok eltörlésére (sapka, jelvény, ruha stb.),
- A koedukált osztályok fönntartására,
- Az önfegyelmező tiszta erkölcsre,
- A dohányzás és a szeszes italok tiltására...

Igen, ezeket mind-mind tudomásul vettük, csupán azt felejtettük el, hogy **a sorozatos engedmények nem győzelmet, hanem vereséget hoznak!**

Vannak azonban századunkban olyanok, akik éppen az **engedményeinkre tudatosan építenek**. Ők azok, akik hisznek a zenében, ők az új vallás megteremtői, a **sátánimádók**. Nagyon is jól tudták, hogy a *zene nemcsak pozitív, hanem negatív hatású is lehet*. - Németh László szerint „*Aljas és nemes*” - Céljaikhoz munkaeszközü a *negatív hatású rockzenét választották*.

Megtévesztő, és az hírlik róluk, hogy nincs nemzetközi szervezetük, az is megtévesztő, hogy még nincsenek nagy látványos találkozók, mindezek ellenére szertartásaik: a fekete misék, a fekete szombatok, a temetők kriptáiban való találkozások, a rockzenei koncertek extázisba hajló őrjöngései és ezek hatása az egész világon azonosak. Így szemlélve ez a mozgalom *minden kétséget kizárva világjelenség!* Nézzük most ennek a közvetlen gyökereit!

A sátánizmus megalapítója Aleister Crowley a gazdag angol szülők elkényeztetett gyermeke, aki már 1920-ban megalapította Siciliában, Cefaluban az Ördögimádók kultikus orgiáinak színhelyét, a Sátán Kolostorát!

Hirdette: „A fiatalokat meg kell tanítani, miként kerülhetnek transz állapotba, hogyan vehetik föl a kapcsolatot a démoni világgal.”

Ajánlata: 1. Az erős ritmuson, ismétléseken és monotónián alapuló zene,
2. a kábítószer,
3. a szabad szex.

És most nézzük vázlatosan ennek a zenének a kialakulását!

Az Amerikában élő négerek átható ritmusú és a fehérek country és western dallamainak ötvözte a **Rock' n' Roll**, amely egyaránt kedvelt lett a fekete és fehér fiatalok között, és innen elterjedve alapja lett számos más rock-zenei stílusnak.

Balducci írja, hogy ezt a zenét Alan Freed - a disc-jockey - „... az autó hátsó ülésén való szeretkezés közbeni két jellegzetes testmozdulatra utalva nevezte el **Rock' n' Rollnak.**”

Nézzük a további ismérveket!

- Erős kihangsúlyozott ritmus.
- Ismétlésen alapuló monotónia.
- Kemény átható beat ütések.
- Szegényes harmóniák.
- Elektromosan fölerősített és torzított hangok.
- Kígyózó, erotikus mozgás.
- A szexre és a kábítószerre buzdító szövegek.
- Sokkoló kiáltások.

S tegyük ide azonnal - ugyancsak vázlatosan - fizikai, pszichikai és viselkedésbeli károsító hatásait is!

- *A harsány akusztikus hatások* hallás-, szív-, érrendszeri és egyensúlyi zavarokat, fáradtságot, pánik hangulatot, a ringatózó testmozgás - főleg a fejrázás - egyfajta narkotizálással azonos.
- *A sztroboszkopikus fény és lézersugarak* látászavarokat, szédüléseket, légzészavarokat okoznak.
- *A pszichológiai hatások még ennél is súlyosabbak,*
 érzelmi reakciók módosulása,
 reflexek fölötti uralom elvesztése,
 az érzőideg izgalmi állapota hisztériát okoz,
 memóriazavar,
 depresszió,
 öngyilkossági és emberölési hajlam,
 öncsonkítás,
 koncert után ellenállhatatlan késztetés a rombolásra,
 a tudatalattira gyakorolt rockzene hatására a fiatalok ezrei csatlakoznak a sátánizmushoz.

(Balducci: Sátánizmus és Rockzene)

Összegezve nézzük, hogy Crowley receptjére hogyan módosult a rockzene célja?

Az első fázisban a szexuális tabuktól való fölszabadulás volt a cél.

A másodikban a szeretkezés legkülönbözőbb területeinek gyakorlását szorgalmazták a homoszexualitástól egészen a Vodú-törzsek szexgyakorlatáig.

És amikor már ettől is csömört kaptak, jött az új stílus, amely a kábítószer fogyasztását népszerűsítette.

A harmadik fázisban megjelent a rockzenei stílus a **Hard Rock** más néven a **Heavy Metal**. Itt már 120 decibeles hangerővel, idegtépő ritmussal, az őrzöngésig fölcsigázott hisztériával, a sokkoló hang és fényeffektusokkal, az ájulásig fölfokozott fejrázással, a szesszel, a kábítószerrel, az emberi mivoltukból kivetkőzött előadókkal és az extázisba hozott tébolyult közönséggel állunk szemben.

Mindahány rockzenekar, amely létezik a világon, sokszor anélkül, hogy művelői erről tudnának, valamennyien a Crowley-hagyaték örökösei. Rajongóik száma egyre növekszik. Rendezvényeiknek már csak a hatalmas méretű stadionok felelnek meg. Látványosan gyermekvárosokat alapítanak, játékonysági koncerteket rendeznek, hatalmas összegeket adnak például a rákkutatásra, miközben már nemcsak forrásainkat, tengereinket is fertőzik.

Nézzük csak elénékelt vallomásaikat! S képzeljük hozzá előadásmódjukat!

Michael Jackson: „*Én igazán hiszek a sátánban és magamban...*”

Rolling Stones: „*szeretlek ördögöm...*”

Led Zeppelin: „*Igen a Sátán az úr! igen, benne maradunk!*”

Jimi Hendrix, a híres gitáros: „Az embereket zenével megigézhetjük, a zene a levegőből árad, ezért tudok kapcsolatot teremteni egy szellemmel.”

(A magyar Tv. 1994-ben közvetítette egyik koncertjét!)

S mit mond az áldozatnak kikiáltott **Beatles** tag, **John Lennon**?

„A kereszténység lassan eltűnik. Kár is rá szót vesztegetni...
Mi már népszerűbbek vagyunk Jézus Krisztusnál...”

S a több milliós példányszámban megjelenő lemezek között vannak olyanok, amelyeknek például ha a fordulatát egyenylacadára csökkentjük, hallható a közvetlen üzenet: Egy hang a sátánnak címezve mondja az Úr imádságát...

És a közönség? Azt abból a rétegből verbuválják, akiket nekünk kell keresztény szellemben emberségre, jóságra nevelnünk!

Igen kedves Kollégák, **jól hallották!** Itt most már rólunk is szó van. **Sajnos már Magyarországon is terjed a sátánizmus!**

Révy Eszter: **Sátánfiúk** című munkája alapján láttatni szeretném a magyar viszonyokat is, amelyeknek stílusjegyei pontosan megegyeznek a nemzetközi sátánizmus attribútumaival.

- Szigorú törvényeik vannak, amelyek elfogadását az avatáson vérükkel pecsételik meg.
- A csoportok élén két-három vezető áll.
- Az engedelmesség kötelező.
- Szimbólumaik valamelyikét viselve - például sárkány, kígyó, oroszlán, medve, denevér, szarv, krokodil stb. - ismerik föl egymást.
- A beavatottak lelke már a Sátáné, élve nem távozhatnak a csoportból.
- Munkaterületükön *kimagasló eredmények* elérése kötelező.
- 2000 körül, a Vízöntőbe lépve, a Sátán hatalomrakerülésekor *át kell venniök a vezetést*.
- *Tömeget kell a Sátán uralma alá hajtaniok*, szervezniök kell a kábítószer fogyasztását például iskolák előtt nyalogatómatrica osztással stb.
- A rockkoncert közönségének *begerjesztése* is az ő feladatuk.
- Hirdetik a *szabad szexet*, a homoszexualitást, a gyermekprostitúciót.

Most pedig következzen egy montázs Révy riportkötetéből, amelyben a **sátánfiúk** önmagukról vallanak!

- × *Az ezredfordulón valami iszonyatos nagy tettet kell végrehajtanunk.*
- × *Emberáldozatra azért van szükség, hogy megmutassuk az erőnket, hogy megtudja az a barom tömeg, hogy visszavonhatatlanul a Sátán uralma következik.*
- × *Mi soha nem rongálunk, nem iszunk, még csak nem is verekszünk! A kábítószer osztogatjuk. Figyeljük mi történik, s ha nem vadul be a légkör, hát besegítünk. Aztán amikor beindul a móka, kihúzzuk a belünket. Tisztes távolból figyeljük, hogyan sikerül begerjeszteni majmocskáinkat úgy, hogy tiszta romhalmaz marad utánunk.*

- × *Mi csak a zenekarunkat adjuk! Pár perc alatt neki tudják vadítani a közönséget. Élvezet nézni azt a sok minden gátlást levetközött kölyköt. Szabályosan fetrengnek az extázisban.*
- × *Lányok is vannak közöttünk. Nekik különleges feladataik vannak havonta egy napon és a fekete miséken.*
- × *Vérmérgezésről nem félünk, van közöttünk orvos is.*
- × *A találkozóhelyünket, a kriptát nem törjük föl, megvan annak a módja, hogy fölűnés nélkül kinyissa az ember.*
- × *Az iskola leszoktatott a kérdezősködésről. Igazi tanári leleményből ilyeneket válaszoltak:*
Ez még nem tartozik a tananyaghoz!
Foglalkozz azzal, amiről most szó van!
Ezt a kérdést majd két év múlva tedd föl!
Ez a téma még nem neked való!
Szüleim? egyszerűbben intézték el: Hülyeség! Mondták.
- × *Eddig fölösleges voltam, s nem értettek meg. 14 éves koromban a Sátánistákhoz kerültem, azóta megváltozott az életem. Tudom, hogy számítanak rám, s fontos vagyok, ez a világ legjobb érzése.*
- × *Sok szülőnek fogalma sincs, hogy milyen szellemi vonalon haladunk. Nem barátja, társa, csak gondozója kölykének. Szüleim vallása? Pénz,... pénz... pénz... Bele is rokkantak...*

Révy Eszter „sátánfiainak” vallomásait nemzetközi adatokkal tovább lehetne növelni, azonban ez a növekedés csak a történetek számát gyarapítaná, a tartalom, a módszer mindenütt ugyanaz maradna. E helyett, a fölvilágosító Szentlelket kérve, próbáljunk meg gondolatban az alábbi kérdésekre válaszolni:

Fölsimertük már a veszélyt?

Fölkészültünk már a védekezésre?

Meghúztuk már a vészharangot?

Fölálltunk már a szószékre, katedrára, „háztetőkre” hirdetni a valót?

Készítettünk már a részletekre is figyelő stratégiát?

Vannak használható, alternatív programjaink?

Fölsimertük, hogy itt „nem babra megy a játék”, hogy itt már Krisztus országa a tét?

Kedves Kollégáim!

Az elmondottak valóban lehangolóak. Nyomasztó érzés ilyen súlyos gondolatokkal befejezni egy előadást. *A New Age-ről festett kép nagyon sötét, azonban a mi szerepünk ebben nem lehet reménytelen!*

Hiszen nekünk mondatott... *Ti vagytok a világ világossága, és a világosság nem azért van, hogy véka alá rejtjük... S ha az **írott könyv megnyitjátik, nem az lesz a kérdés, hogy milyen volt a New Age-ről festett kép, az sem, hogy pedagógusként neveltünk-e orvost, tanárt, szakmunkást, hanem az, hogy neveltünk-e olyanokat, akik velünk együtt követték a tanítást: Éhes voltam,... szomjúhoztam,... idegen voltam,... ruhátlan voltam,... beteg voltam,... börtönben voltam,...***

Mit tettetek?

„Amit a legkisebb testvéreim közül eggyel is tettétek, velem tettétek!”

(Máté 34-40.)

Igen, Kollégáim, nekünk ilyen embereket kell nevelnünk, hiszen mi vagyunk *a látók, a tanúk, a meghívottak!* Az eszköz is kezünkben van, *a művészetekre alapozott tanítási gyakorlat, s ez olyan megtámadhatatlan módszer, amely hatékony, tisztességes, ártatlan, és egyben a legforróbb drót, a legrövidebb út a Teremtőhöz.*

Búcsúzva, de lélekben **Önökkel** maradva **Szent Pál** szavait idézem:

„Egyébként testvéreim, arra irányuljanak gondolataitok, ami igaz, tisztességes, igazságos, ami ártatlan, kedves, dicséretreméltó, ami erényes és magasztos. Amit tanultatok és elfogadtatok és példámon láttatok, azt váltsátok tettekre, s veletek lesz a béke Istene.”

(Fil. 4, 8-9.)

Irodalom

1. Balducci, Corrado: Sátánizmus és rockzene (Bencés-Piemme, 1992.)
2. Baumer, U.: Csak a lelket akarjuk! (Evangéliumi Kiadó, 1993.)
3. Bellinger, Gerhard J.: Nagy valláskalauz (Akadémiai Kiadó, 1993.)
4. Benedek István: Varázslás és orvoslás (Magvető Kiadó 1976.)
5. Bergmann, Gerhard: Jézus Krisztus vagy Buddha, Mohamed, hinduizmus, (Primo Kiadó, 1994.)
6. Biblia (Szent István Társulat, 1973.)
7. Bistey Zsuzsa: Vízöntőkori újjászületés, (Egészségforrás Kiadó, 1993.)
8. Dr. Buda Béla: A személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája (Tankönyvkiadó, 1988.)
9. Csaba György: Csillagjóslás (Minerva Kiadó, 1986.)
10. Erdei Grünwald Mihály: Mit hagytak ránk a századok? (Gondolat Kiadó, 1985.)
11. Fromm, Erich: A szeretet művészete (Háttér Kiadó, 1993.)
12. Gál Péter: New Age (Lámpás Kiadó, 1992.)
13. Glasenapp, Helmuth von: Az öt világvallás (Gondolat Kiadó, 1981.)
14. Gratenau, Ch.: Rudolf Steinertől Jézus Krisztusig (Primo Kiadó, 1992.)

15. Haag, Herbert: Bibliai Lexikon (Apostoli Szentszék Kiadó, 1989.)
16. Hajdók János: Kalkuttai Teréz Anya (Ecclesia, 1980.)
17. His, Divine Grace: A tökéletes jóga (Hare Krisna Kiadó, 1985.)
18. Josuran, R.: A spiritizmus fertőjében (Primo Kiadó, 1992.)
19. Joannes, Fernando: A zsidó vallás (Gondolat Kiadó, 1990.)
20. Kákosy László: Ré fiai (Százszorszép Kiadó, 1993.)
21. Dr. Lehmann Alfréd: Babona és varázslat (Természettudományi Társaság, 1900.)
22. Liebi, Roger: Rockzene! New Age! (Primo Kiadó, 1994.)
23. Pécsi Géza: Neveljünk zenével! (Tankönyvkiadó, 1980.)
24. Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához (Tankönyvkiadó, 1989.)
25. Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához (15 db. hanglemez/kazetta) (Hungaroton, 1986-89.)
26. Pécsi Géza: Kétsatornás hitoktatási rendszer (Magyar Hírlap 1990/11., Köznevelés 1991/2.)
27. Rahner-Vorgrimler: Teológiai kisszótár (Szent István Társulat, 1980.)
28. Révy Eszter: A sátánfiúk (Co-Nexus Kiadó, 1991.)
29. Ring, Kenneth: A halált átélni - az életet megnyerni (Szent István Társulat, 1990.)
30. Schütz, Christian: A keresztény szellemiség lexikona (Szent István Társulat, 1993.)
31. Steiner, Rudolf: A szabadság filozófiája (Édesvíz Kft., 1992.)
32. Tasi István: Krisna-tudat Magyarországon (Hare Krisna Kiadó, 1994.)
33. Teilhard de Chardin: Benne élünk (Gloria Kulturverein, 1965.)
34. Vidya, Rája: A bölcsesség királya (Book Trust, 1994.)
35. Waldrich, Hans-Peter: Titkos tanok, Ezoterika (Édesvíz Kiadó, 1991.)

Dr. Csermely Tibor
KERESZTÉNYSÉG AZ IRODALOMBAN

(Hitvalló magatartások a magyar irodalomban)

Az ember természetéhez - ősidők óta - szorosan hozzátartozik az a törekvés, hogy megismerje az őt körülvevő világot.

E megismerő tevékenységnek két egymástól eltérő - ám azonos célra irányuló - formáját szoktuk megkülönböztetni: a tudományos és a művészi megismerést. Míg az első, többnyire empirikus és racionalista módszerekkel bizonyít, addig a másik képszerűen ábrázol.

Az ábrázoláson túl - és ezzel legalább azonos mértékben - a művészetekben jelen van a hatás szándéka is, az olvasó, a hallgató, a néző befolyásolásának az igénye, a művész eszmét hirdető akarata. (Sík Sándor egy tanulmányában úgy fogalmaz, hogy a költőnek, írónak eszmét kell hirdetnie, „Benne a jelenségek világa belső valósággá válik, formát ölt, és megformálva az alkotásban kicsordul belőle.”)

Az irodalomban is az ábrázoló és befolyásoló szándékon túl megjelenik a harmadik funkció: művészi eszközökkel cselekvésre ösztönözni.

Előadásom a magyar irodalomtörténetet követve kísérli megkeresni a választ a következő kérdésekre:

- Az európai kultúrkörben hogyan épült be a keresztény eszmerendszer?
- A művészi ábrázolás sokszínűségében hogyan szólnak meg - koronként és lelkiakat szerint eltérő módon - a keresztény erkölcsi elvek?
- Melyek azok a jellemző frazeológiák, amelyek a keresztény eszmeiséget irodalmunkban hordozzák?
- Mindezeknek melyek a pedagógiai konzekvenciái?

I. A régi magyar irodalomban

A magyar államalapítás és a kereszténység felvétele, s az ezt követő mintegy 2 évszázad az európai középkor idejére esik. Számos, a középkorra jellemző motívum közül most - témánk szempontjából - egyet emeljünk ki: a középkor emberének túlvilágcentrikus világképét. A keresztény vallásosság ez időre - immár Krisztus után 1.000 esztendővel - megizmosodott módon tölti be mind a közélet, mind a magánélet szféráit. Az emberi élet célja az örök boldogság elnyerése. Az üdvösségre törekvő ember a művészetekben is eszközt lát arra, hogy formálja kortársai szemléletét, befolyásolja magatartását. Isten mindenben jelen levő valóságát a középkori himnuszköltő Lavardini Hildebert fogalmazza meg markáns szavakkal:

„Fent is fenn vagy, lent is lenn vagy,
kívül belül mindenben vagy,
Mindenen, be mégse zárva.
Mindenen kül, ki nem zárva.
Minden fölött, nem kivonva.
Minden alatt, nem lenyomva.

Hajdan, majdan, holnap, tegnap:
Te előtted örök egy-nap.
A Te más és a Te mostod
örökös és meg nem osztott.
Látsz előre mindent ebben,
S valósítasz azon-egyben.
Mintájára tenmagadnak
Formát adsz az ősanyagnak.”

A magyar irodalom első megmaradt összefüggő szövegemléke, prózai magyar nyelvemlékünk 1200 tájáról egy temetési beszédet őrzött meg számunkra. A Halotti beszéd első sorai az ősszülők - Ádám és Éva - bűnét idézik, amely okozója volt az ember halálának.

Az első vers, amely magyar földön, magyar nyelven 1300 körül született, csak 1922-ben vált ismertté.

A Lőveni kódexben ragasztott papírszeleteken maradt fenn az Ómagyar Mária-siralom.

A véletlen csodás összecsengésének eredménye, hogy itt a második Ádámnak, Jézusnak a szenvedését fájdalmasan megélő Mária gyötrő siralma szól hozzánk. A tartalmi mondanivaló hitelességén, a fájdalom pontos rajzán túl a fejlett verstechnikát is megcsodálhatjuk, s a művészi eszközök gazdag tárházát is megtapasztaljuk. Gondoljunk csak az alliterációkra és a figura etimológiákra: „virágnak virága, világnak világa, keserűen kínszól, vasszegekkel veretel.”

A korabeli magyar szentek - István, Imre, László, Margit - legendái az életszentség példáit mutatják fel, s hősi életük történetével követendő életeszmenyt állítanak a középkori magyar társadalom embere elé.

A régi magyar irodalom tanítása kitűnő alkalom az életpéldák felmutatására, a szent fogalmának tisztázására (szent az, aki hősiessé fokozatosan gyakorolja az erényeket), a bűnnek és következményeinek felmutatására.

II. A reneszánsz korában

A XII-XIV. században az ókori kultúra - művészet, filozófia, irodalom - újjászületése Itáliából indul európai hódító útjára. Vele együtt új eszmeiség születik. A reneszánsz ember életöröme, a természet szépségében gyönyörködni tudó, a szerelmet testi valóságában is átélő, és erről másokat is tudósító, az egyéniség kiteljesedésére törekvő - humanista - ember azonban nem lesz hűtlen a kereszténységhez, legfeljebb az egyházon belüli ellentmondások és - nevezzük nevén - nemegyszer túlkapások ejtik gondolkodóba, s teszik próbára hitét, pontosabban Róma felé való hűségét.

Európában ez időben megjelenő reformáló törekvések (a lutheri és kálvini reformáció) az irodalomban két területen éreztetik pozitív hatásukat. A nemzeti nyelvű istentiszteletek sürgető igényként fogalmazzák meg a biblia fordításokat, és a megjelenő és gyorsan terjedő

protestáns iskolák - nálunk főleg a nagyhirű kollégiumok - a magyar nyelvű nevelés színterei lesznek.

Az irodalmi műfajok tekintetében is gazdagodást jelentenek, hiszen új, sajátos, eddig ismeretlen műfaj kezd elterjedni: a hitviták.

A szónoklatnak, a prédikációnak az érvelő és cáfoló logikája erősödik fel, de mint minden személyes hangvételi vita, ez sem nélkülözi esetenként a durva támadásokat, a gúnyos személyeskedéseket, az ízetlen tréfákat sem.

Heltai Gáspár, Bornemissza Péter, Tinódi Lantos Sebestyén, Ilosvay Selymes Péter és Gergei Albert mellett a magyar reneszánsz legnagyobb alakja kétségtelenül Balassi Bálint.

Hitében, Istenhez való viszonyában tipikusan tetten érhető korának ekletikus szemlélete, praktikizmusra hajlamos magatartása. Szűk leegyszerűsítéssel azt mondhatnánk: alkudozni az Istennel. Mintha így beszélne: Uram, én szeretlek Téged, de mint látod, én egy esendő bűnös ember vagyok. Fogadj el ilyenek! Egyezzünk ki egymással, Te ne büntess engem!

Adj már csendességet című verse az odafordulás, a bűnbánat, a bocsánatkérés, a könyörgés hangja.

E korszakban a szentírás irodalmi és lelki jelentőségét tisztázhatjuk, a protestáns iskolakultúra, az anyanyelvi nevelés, a viták kulturáltságának hangsúlyozása lehet feladatunk. A bűnbánat fontosságát pedig megalapozhatjuk azzal, ha úgy mutatjuk be, mint a lélek nyugalmanak, a belső békének és a személyiség kiteljesedésének egyik eszközét.

III. A magyar barokk korában

Az akció reakciót, a reformáció ellenreformációt eredményezett. A katolikus restaurációs törekvéseknek a barokk, mint művészi stílus, különösen kedvezett. A protestáns puritanizmussal szemben megjelennek a gazdagon aranyozott, díszített ornamentikájú, a csavart mintákat kedvelő, burjánzó pompát sugárzó templomok.

Ismerjük mindkét fél érvelését:

- A protestánsok szerint az istentisztelet középpontjában az Isten szava, az ige álljon, ezt semmiféle külsőség, díszítés, kép, szobor ne zavarja. Az ember a szóra és önmagára befelé figyeljen.
- A katolikusok ezzel szemben a környezet gazdag díszítettségével akarnak hatni az ember áhítatára; Az Úrnak, királynak kijáró tisztelettel és külsőségekkel fogadják az eucharishtiában megjelenő Krisztust.

Az irodalomban a barokk Pázmány Péterrel lesz otthonossá hazánkban. Az ellenreformáció nagy alakjáról Szerb Antal azt írja: „A magyar katolicizmus minden veszélyeztetett pontján ő állt őrt... stílusa sodró, áramló, lélegzetelállító. A korábban említett hitviták gorombaságával összefüggésben Pázmánynál azt tapasztaljuk, hogy ő nem tartozik a dühös gorombák közé, mint ellenfelei. A világegyház magabiztos tagja, messze fölötte áll ellenfeleinek, és csak taktikából ölti fel a gorombaság maszkját.

A barokk azonban az utóbbi negyven év középiskolai oktatásában mindössze Zrínyi Miklós alakjához kötődött.

Nagy művének, a Szigeti veszedelemnek alapeszméje vallásos eredetű: A török támadás Isten büntetése, de a hősök mártírhalála váltság a nemzet bűneiért. Küzdelmük célját így fogalmazza meg: „Harcolni pediglen nem akármilyen okért kell... feleségeinkért, gyermekeinkért, keresztény hazánkért...”

Az eposzi kellékek sorában az invokáció Szűz Máriához szól: „Adj pennámnak erőt, úgy írhassek mint volt...”

A deus ex machina során Isten angyalai a hősök lelkét az Úr trónja elé viszik.

Ha Zrínyi Miklós költészetét és emberi magatartását vizsgáljuk, tetten érjük a réalpolitikust csakúgy, mint az égi víziókkal bíró misztikust.

Említettük e témából a Feszület című versét, vagy az Elégiát (Izsák nevű kisfia halálára).

A Rákóczi-szabadságharc kora, a kuruc költészet számos példával szolgál témánkhoz.

A győzelemhez Isten segítségét kérik, a fájdalmas bukásokból eredő keserőségek, a bánatos siratók Isten további irgalmában bíznak. A kuruc vallásos költészet szép példája a Rákóczi könyörgése című vers.

Mikes Kelemen képzelte édes nénjének írott leveleiben bujdosáson kesereg, de a legsúlyosabb gondban és egyedüllétben is így ír: „Isten rendeléseiben nincs haszontalanság.”

Kitűnő pedagógiai alkalom a fenti anyag arra, hogy bemutassuk: a vallásosság és a közélet (a politika) egymást nem kizáró fogalmak. Szimpatikus módon lehetőségünk nyílik arra, hogy az önmagát az isteni gondviselésre bízó ember magatartását példázzuk.

IV. A magyar felvilágosodás korában

A kereszténységet az elmúlt két évezredben belső és külső erők nem egyszer kísérelték meg szétzilálni, eredeti küldetésétől eltéríteni, tanító szavát elhallgattatni, a tiszta forrásvizet felzavarni.

Nem egyszer fenyegette a veszély, hogy emberi törekvések, gátlástalan személyi ambíciók, új filozófiák és ideológiák kérlelhetetlen ellenségeivé szegődnek. Kísértést jelentettek az eretnokségek a korai századokban csakúgy, mint a keleti és nyugati egyházszakadás, de kemény ellenfélnek bizonyultak az újkor hajnalától megjelenő szellemi áramlatok is.

Az elsők között a felvilágosodás jelentette átfogó eszmerendszerével, racionalizmusával a kihívást a keresztény világnézet számára.

Itt azonban túl kell lépünk az eddigi egysíkú gondolatmeneten, hiszen a kornak gondosabb tanulmányozása és árnyaltabb elemzése világosan feltárja, hogy például a természettudományok fejlődése, a filozófiai materializmus erősödése a teológiai gondolkodást is új impulzusokkal látta el.

Csokonai költészete egyértelműen bizonyítja, hogy a vallásos világkép és a felvilágosult, modern gondolkodás (például az ész kultusza), nem jelent antagonisztikus ellentétet.

Az Estve című vers vulgáris materializmusa mellett ott van a Lélek halhatatlansága című halotti vers, amelyben filozófiai elmélyültséggel arról vall, hogy hisz a lélek halhatatlanságában, hogy a lélek nem semmisülhet meg, hogy van örök élet.

A fenti témák alkalmasak arra, hogy az egyoldalú szemlélet veszélyeire felhívjuk a figyelmet, hiszen egy-egy költői életműből - nem egyszer - ellentétes tendenciák is bizonyíthatók. Az Isten-kereső magatartás írók, költők, művészek sajátja is, akik gondolataik művészi módon történő megformálásával kilépnek problémáikkal a magánélet szférájából.

V. A reformkorban

A magyar történelem sajátos és jellegzetes korszaka a reformkor.

Európában a polgárság kezdi elfoglalni az őt megillető helyet. Az ipar fejlődése, a kereskedelem kiszélesedése új lehetőségeket jelent a politika számára is.

A kelet-európai fejlődés eltérő - elmaradott volta speciális helyzetet teremt hazánkban is. A XIX. századra nálunk nem alakul ki a polgárság, s a magyar társadalomnak egyszerre kell szembenéznie a nemzeti függetlenség és a polgári haladás problémájával úgy, hogy mindezért a liberális nemesség vívja a maga helyzetéből fakadó felemás harcát.

A kor nagy gondolkodói, írói és költői a világ előbbremenetelének nagy ügyét nem tudják függetleníteni az isteni akaratától.

Kölcsey Ferenc Himnusza nemcsak hazafias vers, hanem ima, fohász is. Olyan mélyre süllyedtünk, hogy rajtunk már csak a kegyelem segít: „Isten, áldd meg a magyart...”

De ezúttal versein túl - jól bizonyítják Kölcsey vallásos szemléletét a Parainesis részletei, amikor is unokaöccsét, Kölcsey Kálmánt az Isten, az emberiség és a haza szeretetére inti lelkesült szavakkal.

Berzsenyi Dániel költészetének a hazafiság mellett jelentős témája a mulandóság, a vallásosság és az erkölcs.

Foházkodás című versének kezdő soraiban így ír:

„Isten, kit a bölcs lángesze föl nem ér,
Csak titkon érző lelke óhajtva sejt:
Léted világít, mint az égő nap,
De szemünk bele nem tekinthet.”

Vörösmarty Mihály lelki életét vizsgálni nem könnyű dolog. Sík Sándor szerint ő a magyar irodalom legnagyobb rejtőzője. Igazi énjét úgy elbújtatta a polgári életforma köntöse alá, hogy valójában a legközelebbi barátai sem ismerték.

Ha azt keressük, hogy milyen az az Isten, akinek végtelen árnyéka ráborul Vörösmarty költészetére, nem tudunk egyértelmű választ adni.

Vörösmarty Istenének nemcsak egy arca van:

- megtaláljuk nála a családias, bizalmas atyát, az örök abszolutumot, a gondviselő urat, a haragvó büntetőt.
- s mindezt szerelmes verseiben, hazafias lírájában és a gondolati költészet remek darabjaiban egyaránt.

Érdeemes arra is odafigyelni, hogyan kerülnek át a szakrális jelzők a szent hazára. Az Isten- és hazaélmény egybefonódása a Salamon balladában tökéletes. A remete király megtérésében a két élmény teljesen egybeolvad. Az égzengésszerű hattyúdalában, a Vén cigány-ban Babits egy szent örült gondolatait véli felismerni.

Sík Sándor pedig azt kérdezi a vers kapcsán:

„Lehet-e nem éreznem benne a keresztényi kegyelemhit régen eltemetett, de el nem halt idegének remegését?”

Itt a „minden dolgok végén” újra felvillanni látja a csillagot, az Istennek a követét. És az Isten, akit utoljára a Délsziget gyerekére látott mosolyogni, mintha most a végnél, a halálos felhők mögül egy éppencsak, hogy átderengő naplementi sugárban még egyszer megmutatná neki ünnepi mosolyát.

A reformkori alkotások jól bizonyítják, hogy a világ előmeneteléért sokat kell fáradoznunk, de az isteni akarattól tevékenységünket nem függetleníthetjük. Érdeemes a rejtőzködő költőket is vallatni, hiszen nagyon gyakran nem direkt módon megfogalmazott problémáik továbbgondolásra késztetnek.

VI. 1848 és 1918 között

Terjedelmi okok miatt ezúttal Petőfitől, Arany Jánostól nem idézek sorokat, többnyire jól ismerjük költészetüket. Madách Imre: Az ember tragédiája c. műve azonban számos tanulsággal szolgál. A keretszínek vagy bibliai színek a bűnbeesést és következményeit mutatják be. A történeti színek viszont Ádám kiábrándulását, újabb lelkesedését, majd végső elkésesredését mutatják fel. A gonosznak, a kísértőnek kétségbeesésbe kergető embertelenségét. Az Úr válasza Ádám kérdésére - határozott, egyértelmű, mégis talányos: „Mondottam ember, küzdj és bízva bízzál!”

A századforduló magyar írója Gárdonyi Géza, - akitől a mai fiatalok jobb esetben csak az Egri csillagok című történelmi regényt ismerik - lassan, keresés által lesz mélyen kereszténnyé. Sóhajtozik az elveszett hit után. De ahogy - falusi tanítóként, majd íróként - egyre jobban megfigyeli a világot, megtalálja az Istent.

A láthatatlan ember-ben, de különösen az Isten rabjai-ban az emberi érzelmek mélyén felsejlik a túlvilág fénye. Ez utóbbiban, Szent Margit Nyulak-szigeti történetében a középkori magyar szerzetesség világát is bemutatja.

Naplója, levelezése hírt ad materialista szellemű olvasmányairól. Rosszul sikerült házassága, illetve egyes egyházi személyekben való csalódása hitét is súlyosan próbára teszik.

Betegágán is rendszeresen látogatta pap barátja: Dr. Péteri József (későbbi váci püspök), akivel a hit dolgairól, az örök életről beszélget.

(Elterjedt a hír, hogy Gárdonyi a halálos ágyán „sem” akart meggyónni. Amikor erre barátja figyelmezteti, így kérdez: „Már ennyire lennék?” - Nem erőltette... Reggelre halott volt.)

Talán hihetjük, hogy az ő halálára is vonatkoznak sorai:

„Egy ajtó bezárul itt lenn a földön,
s egy ajtó kinyílik ott fenn az égen:
ez a halál.”

Az esti harangszó című verse gyönyörű Mária-himnusz.

Ady Endréről - az istenkeresőről sokan és sokat írtak. Legjellemzőbb témakörei: a szerelem, a mámor, a gög, a pénz, a halál és az Isten.

A nagy végletek embere; nagy bűnök és nagy megbánások között vergődik. egyik sorából csak úgy sugárzik a gög:

„Nem bánok semmit, amit elkövettem,
Szent, kényes dolog volt minden tettem.”

A másikkól a kétségbeesett fohász:

„Nézd, ahogy fejem lehajtom,
Szánom minden dölyfömet Uram,
S ha van még bennem gög-erő,
Szívemmel együtt kiszakajtom.”

Bajai között a nagy menedék mindig az Isten:

„Uram, háboruból jövök én,
Mindennek vége, vége:
Békíts ki magaddal, s magammal,
Hiszen te vagy a béke”

És a protestáns Ady, a nyakas kálvinista A pócsi Máriát is versébe foglalja.

E korszak költői művei különös erővel irányíthatják figyelmünket a bűn és a büntetés tudatosítására. Tudj ellentmondani a gonosz csábításának!

A nőnek, az asszonynak, a férfi társának felelősségére is nevelhetünk. Mécs László szavait idézve már itt megfogalmazhatjuk: „Légy lagzi készen, hátha hívnak!” Tudnod kell: bűneidre az őszinte megbánás és javulási szándék esetén van bűnbocsánat.

VII. A két világháború között és napjainkban

Az 1908-ban induló Nyugat című folyóirat korszakot teremtett irodalmunkban.

Az első nemzedéknek mind a társadalom-politikai megpróbáltatásokból (háború, forradalom), mind a magánéleti tragédiákból (betegség, öngyilkosság) bőséggel kijut.

Babits Mihály egyértelműen megvallja, hogy a keresztény, katolikus neveltetésnek színei és szavai nem maradhattak ki írásaiból.

„A versnek - mint írja - feladata minden mély emberi érzés kifejezése, de nem okvetlen feladata konfessziót tenni, nyilvános hitvallást valamely egyház hittételei mellett.”

„A költészet tárgya az Istent szomjazó örök emberi lírája... a többi talán a gyóntató fülébe való.”

És mégis így ír:

„A katolicizmus én előtt az, aminek neve mondja: maga az általános vallás, mindenütt, és minden időkre érvényes; az egyetlen, amely az emberiség vallásának nevét igényli; nem egy koré, tájé, fajé, vagy nemzeté; ellentéte a szektának és felekezeteknek.

Ez a vallás, amely mellett én szükségét érzem nem egyszer nyilvánosan is hitet tenni.”

A poeta doctus költői indulása pillanataiban oly sokat hányódik önmaga és a mindenség két pólusa között. A lírikus epilógjában:

„Vak dióként, dióba zárva lenni,
s törésre várni, beh megundorodtam.”

De pályája vége felé egyre világosabban kristályosodik ki a költő felelőssége az embertársakért érzett felelősség, a homo morális magatartása.

A Jónás könyve nemcsak a biblikus témával kelti fel érdeklődésünket, hanem az ars poetica értékű eszmeiségével is.

„Mondá az Úr Jónásnak: Kelj fel és menj Ninivébe, kiálts a város ellen.”

De ő rühellé a prófétaságot, keresi a kifogásokat:

„Mi közöm nekem a világ bűnéhez?
Az én lelkem csak nyugodalmat éhez.
Az Isten gondja és nem az enyém:
senki bajáért nem felelek én.”

- s hajóra száll, és menekülni próbál a prófétaság feladata elől:

„A cethal: büntetés, s rá kell ébrednie:
De böjt, s jámborság néked, mint a pélva,
mert vétkesek közt cinkos, aki néma,
Atyjafiáért számot ad a testvér,
nincs mód nem menni, ahová Te küldtél.”

S ettől kezdve prédikál Jónás, ostromozza bűnös város lakóit, s abban bízik, hogy ha nem hallgatnak szavára, az Isten látványosan bünteti meg őket, elpusztítja a várost.

S mikor mindez nem következik be, be kell látnia, mások a transzcendencia mértékei.

„... Van időm, én várhatok,
Előttem szolgálaim a századok...
Jónás majd elmegy, de helyette jó más,
így gondolá az Úr, csak ezt nem tudta Jónás.”

A Keresztény hitvallásnak monumentális darabja a Psychoanalysis Christiana.

A Nyugatosok sorában a továbbiakban gondoljanak Kosztolányira, a homo esztétikusra, Tóth Árpádra, az élet értelmét nem egyszer sírva keresőre, s a tragikus sorsú Juhász Gyulára is. Az utóbbi életpályája szorosan kapcsolódik a modern magyar irodalom egyik legnagyobb alakjához, József Attilához is. Ő indítja el a pályáján az ifjú alig 17 éves költőt, a Szépség koldusa című vers- kötetébe írt ajánló sorokkal.

József Attila istenkeresése oly természetes, olyan hétköznapi, s nagyon is földi hangulataival olyan megkapó (és közel sem sértő), hogy a naiv gyermekded hangra úgy kapjuk fel a fejünket, mint akik a misztikumot úgy érik tetten, hogy rögtön világos, rögtön egyértelmű, rögtön a mi világunkból fakadó lesz minden, amit első látásra homályosnak, bonyolultnak, túlviláginak, megfoghatatlannak hittünk. Ez a bizalmas odahagyatkozás van jelen a Csöndes esteli zsoltár és az Isten című versekben is.

Példáink sorát gazdagítja a zsidó származású Radnóti Miklós irodalmi munkásságának keresztényi töltetű eszmeisége. Szerelmét újra és újra arra kéri, hogy imádkozzon érte. Sokan bizonygatják, hogy verseit a „pogány életöröm” hatja át, míg valójában az az igazság, hogy a jelek szerint az árvaság, az idegenség, kiszolgáltatottság tudatával éri el a férfikort.

Munkaszolgálatosként hányszor bizonyosodott be az elállatiasodott emberek között, hogy az ember többre hivatott:

„didergő földi testben kuporgó égi lélek.”

A 8. eclogában a költő Nahum prófétától kérdezi meg, miért engedi az Isten a történelem sok gazságát, s most a háborút. A költemény végén oldódik a halálfélelem és a kilátástalanság. A szenvedésről - mint a megnyugvás és a megtisztulás eszközéről - a Ha rám figyelsz című versében vall költői szavakkal.

Tudjuk, hogy Radnóti életére döntő hatással volt megismerkedése Sík Sándorral. 1930 őszén beiratkozik a szegedi tudományegyetemre, itt találkozik Sík Sándorral, az irodalomtörténet professzorával.

Lelki fejlődését jól szimbolizálja két Sík Sándornak ajánlott vers. Míg a Tört elégiában (1933) a hitetlen szólal meg, a Köszöntőben, melyet Sík jubileumára írt (1939) már egészen más a hangja.

Ez utóbbiban egyaránt köszönti a költőt, a tanárt és az Isten emberét „ki Krisztust kiált, amikor az erőt is megtörte a próba.”

„Társát köszönti most a gyerek, lélek a lelket,
aki eretnek hadak között hűségre példakép, fiú köszönti apját,
egy hitvány korban lelkéhez hű tanítvány.”

A zsidó Radnóti egy nap váratlanul azzal a kérdéssel állított be Sík Sándorhoz feleségével, Fannival együtt, hogy szeretnének megkeresztelkedni. A pap-tanár elcsodálkozott, - „De hisz erről eddig sohasem beszéltünk.” „Épp ezért” - volt a válaszuk.

Amint egyre jobban közeledünk napjainkhoz, a modern protestáns irodalom szép példái is fellelhetők az irodalom sokszólamú kórusában.

Reményik Sándor nemcsak a kisebbségi erdélyi sors fájdalmát és félelmét énekli meg, hanem a református, evangélikus szellemiséget is pontosan megfogalmazza.

Szép példája ennek a Levél a györgyfalvi leánykonferenciáról című verse. Jól látja azt is, hogy - a kisebbségi sorban különösen - „ne hagyjátok a templomot s az iskolát”.

A két világháború közötti irodalom kifejezett vallásos vonulatát (katolikus részről) két szerzetes pap-költő is felmutatja.

Mécs László a lángoló lelkű és lobogó hajú, „fehéren és kéken” megjelenő személyiség, saját korának súlyos gondjait meglátó, és a jövőért aggódó, felelősséget felvető és keményen agitáló, nyugtalanul, mederben alig tartható hömpölygő versáradata jelzi az egyik irányt:

„Én Mécs, Isten szavának trombitája,
Mint költő élő lelkiismeret
Szétkürtölöm most minden égi tájra...”

A másik, az elmélyülésre hajlamosabb, kevesebb látványosságra törekvő Sík Sándor mutatja fel a korszak egyik eszményét, az Acélembert, és tesz hitet vallása mellett kemény szavakkal a Hiszek című versében.

„Hiszek, és hitem bátor és kemény...” az emberi nemmel való találkozásának szép allegóriája a Találkozás című verse.

Hozzánk, akik Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tájain élünk, többen is - írók és költők - közelkerültek olyanok, akik maguk is e vidék szülöttei, vagy e táj lakói voltak.

Váci Mihály 60-as évekbeli közéleti költészete tele van keresztény frazeológiával.

Ratkó József Segítsd a királyt című drámájában az István imája mindannyiszor megrendít bennünket, ahányszor csak hallhatjuk, vagy olvassuk veretes sorait.

A viszonylagos közelmúlt irodalmi alkotásai egyértelműen bizonyítják: Az embernek be kell töltenie hivatását. „Nincs mód nem menni...”

Feltárul az idézett költői művekben: a keresztény önnevelés szükségessége, a hitvallás kemény szavakkal történő megfogalmazása, hűség a kereszténységhez, hűség a tanításhoz, az evangéliumi Örömhírhez.

Témánk lezárásaként Papini: Krisztus története című kötetének szavait idézem:

„2000 év óta sokszor és sokan tagadták meg és lázadtak a keresztény tanítások ellen. Mégis a kereszténység emléke ott van mindenütt.

Egyházak és iskolák falán, harangtornyok és hegyek ormain, útmenti kápolnában, ágyak fejeinél és a sírok felett, millió és millió kereszt emlékeztet a megfeszített halálára. Vakarjátok le a templomok freskóit, hordjátok el a képeket az oltárokról s házakról, s a kereszténység élete megtölti a múzeumokat és a képtárakat.

Vessétek tűzre a misekönyveket, breviáriumokat, s imádságos könyveket, nevét és szavait akkor is megtaláljátok az irodalom könyveiben...”

A bevezető sorokban feltett kérdésekre e nagyon is vázlatosan bemutatott magyar irodalomtörténeti áttekintés hiszem, megkísérelt feleletet adni.

Őszintén kívánom, hogy e művek bizonyító erejének hatására ki-ki megfogalmazhassa a válaszokat, amint saját életében is megtapasztalja a kételyt és a bizonyosságot, a keresés nyugtalanságát és a hazatérés örömét, a rútságot és a szépséget, a gonoszságot és a jóságot - amint azt Pilinszky János verse is sugallja az „Örökkön örökké”.

Irodalom

1. Babits Mihály: Az európai irodalom története (Európa, Budapest, 1957.)
2. Klaniczay-Szander-Szabolcsi: Kis magyar irodalomtörténet (Budapest, 1961.)
3. Sík Sándor: Kereszténység és irodalom - Válogatott írások (Vigília, Budapest, 1989.)
4. Szerb Antal: A magyar irodalomtörténet (Magvető, Budapest)
5. Tomka Ferenc: Istenkeresés az irodalomban (Újvidék, 1990.)

Uzsalyiné Dr. Pécsi Rita KOLPING & „KULCS” PEDAGÓGIA

„Mert a legnagyobb, az igazi siker: a szépen fejlett, arányos, másokat melegítő élet, amelynek méltóságát a körülötte lévők önkéntelen is elismerik, titkát keresik, receptjét átvenni igyekeznek.”

(Németh László)

Az előzményekről röviden...

Pedagógus családban nőttem föl. Édesapám a nevelés és a zene megszállottjaként már kora gyermekkoromban érzékennyé tett a nevelői hivatás iránt.

Mindvégig tanúja voltam annak a küzdelemnek, amellyel a személyiséget formáló keresztény lelki- és művészeti nevelésből kirekesztett fiatalok tömegeit „zenébe csomagolt” Kolping szellemű érzelmi neveléssel formálta, alakította. Kezdetben lelkes szemlélője, később munkatársa lehettem abban a pedagógiai elgondolásait összegző tevékenységben, amelyet a **Neveljünk zenével!** és a **Kulcs a muzsikához** médiumrendszerben foglalt össze.

Az ő kérésére - a Zeneakadémiával párhuzamosan - végeztem el a hároméves szakmunkásképző iskolát is. Ezzel az volt a célja, hogy az élethivatásomnak választott zenepedagógiai pályán személyes élmények motiváljanak és ne kívülről, s főleg ne „hivatalból” közelítsek a legmostohább munka- és életkörülmények között élő fiatalokhoz.

A **Kolping eszmét** is rajta keresztül ismertem meg.

„Életerős kereszténység nélkül az ember semmi és nem is lehet belőle semmi. Mély gyökerű hit nélkül nincs erőteljes tartás, nincs igazi meglepedettség, nincs helyes erény, nincs tartós becsület és nincs felhőtlen boldogság sem.”

(Adolph Kolping)

Adolph Kolping

Olyan sokoldalúan művelt volt, aki a világi és a papi hivatáshoz - az általános gyakorlattól eltérve - szakmunkásként, cipésmesterként közelített. Ez egyedi módon határozta meg hivatástudatát.

Mint munkás:

- sokféle embertípust közéről ismerhetett meg,
- tisztában volt az emberi nyomorúság, a tipikus megfeneklések testi és lelki okaival.

Ezeknek az élményeknek, tapasztalatoknak hatására vállalt életre szóló sorsközösséget a mindennapi munkával családot és házat építő tevékeny emberekkel.

Mint pap:

- fölismerte és hirdette, hogy a kereszténység elsősorban életmód, amely boldoggá tudja és akarja tenni az egész embert.

Sokoldalú életművében az Istenhit és a keresztény életfelfogás nem külön fejezet: mindig és mindenhol jelen van.

„A cselekvő kereszténység az egyetlen igazi, emberségre nevelő erő, amely a világ megváltására képes...”

Összegezve: a vallás az ember szilárd alapja, az otthon, a nép, az állam, az egész erkölcsi világ fundamentuma.”

(Adolph Kolping)

Tevékenysége - hosszú távon - négy fő területre koncentrál:

1. **a hivatásra** (szakma, mesterség)
2. **a házasságra, a családra** (otthon, nevelés, együttlét)
3. **a társadalomra** (közjó, szolgálat, politika)
4. **a szórakozásra** (játék, szabadidő, barátok, kultúrált fölszabadultság)

A Kolping eszmével rokon és erre építkezik Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához kapcsolódó tanítási módszere.

Munkája hiteles, mert egészen fiatalon, mint a Katolikus Legényegylet vezetője megismerte a Kolping szellemet és mindvégig kitartott mellette (a pártállam idején illegálisan is), sőt munkájának középpontjába állította ezt az eszmét. Zeneközpontú művészet-esztétikai nevelési módszere és médiumrendszere - Kolpingéhoz hasonlóan - ugyancsak „fölkaroló” jellegű, a legszélesebb néprétegek **jó emberekké történő nevelését** tűzi ki célul.

Ezt a munkát **Kodály szellemében, Adolph Kolping eszméihez igazodva** végezte.

E két nemes törekvés ötvözetére alapozott oktató-nevelő módszerünk célja:

- keresztény életvitellel,
- a művészetek bevonásával,
- az iskola és a család szoros összefogásával,
- a gyermekcentrikus személyiségformálással

talpraesett, jó emberek nevelése.

„Felelőtlenség azt állítani, hogy az alaposságot, a rendszeret, a becsületességet játszva meg lehet tanulni; komoly, kitartó igyekezet, önfegyelem és kellő gyakorlás szükséges hozzá.”

(Adolph Kolping)

A „Kolping-iskola” létrejöttének története

1984-ben végeztem a Zeneakadémia Karvezetés és Középiskolai Tanárképző szakán. Ezzel párhuzamosan a zongoraszakon is tanultam.

A karvezetés mellett gyakorló pedagógus vagyok. Munkámul a zenével való nevelést választottam.

Kutatási területem a zeneközpontú művészet-esztétikai nevelés személyiségformáló hatása.

Doktori értekezésem témája:

„Egy a zenére és a művészetekre alapozott tantervi koncepció körvonalai Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához című médiumrendszere alapján.”

1986-ban, „fű alatt”, számtalan ellenállásba ütközve, családi összefogással, 30 kisfiú és a Bárdos Kórus férfikarával sikerült újra létrehozni az 1948-ban megszüntetett, a 100 éves jubileumához közeledő pécsi Székesegyház Énekiskoláját. Nem titkolt szándékunk volt ennek hagyományait korunk sajátos adottságaihoz igazítva fölleveníteni.

(- Miután 6-14 éves fiúgyermekről volt szó, nem kívántuk az internátus visszaállítását, ehelyett a család megerősítésére alapoztunk.

- A liturgia szolgálatát megtartva ugyan, elsődleges célunk nem énekesek képzése volt.)

Bár lassanként oldódott a merev politikai körülmény, iskolaalapításra akkor még gondolni sem mertünk. A közismerten rossz iskolai „gyermekmegőrzők” helyett először egy „emberbarát” napközit szerveztünk, hogy valamelyest pótoljuk a tanulók egészséges pszichikai, fizikai fejlődéséhez elengedhetetlenül szükséges családi légkört, amelyet a szülők munkavállalása többnyire nem biztosíthatott.

Kezdetben egy udvarral rendelkező, családias jellegű plébánián kaptunk helyet. Négy lelkes, elkötelezett pedagógus, kreatív módon színessé, hangulatossá, vonzóvá tette a napközis délutánokat. Itt keresztény szellemben megfelelő körülményeket teremtettünk ahhoz, hogy megtanuljanak tanulni, főlsszabadultan játszani, kulturáltan szórakozni, egymásra figyelni.

Ahhoz is alkalmat teremtettünk, hogy a házkörüli teendőkhöz szükséges praktikus fogásokkal, az alapvető kézműves szakmákkal megismerkedhessenek.

A rendszerváltás hatására azonban - most már szabad légkörben - az Énekiskola működtetését az illetékesek másként és más vezetőkkel kívánták folytatni.

Nekünk irányt kellett változtatnunk. Pedagógiánkat nem módosítottuk, csupán nevünket; Énekiskola helyett **Kolping osztályokat** indítottunk. Ez annál is inkább indokolt volt, hiszen pedagógiánk eddig is Kolping szellemű volt és tevékenységünket kezdettől fogva ez a szervezet támogatta.

Az iskolai osztályainkat az **Önkormányzattal egyetértésben** a Mátyás Király úti Zenei Általános Iskola keretein belül, **önálló pedagógiai programmal** indítottuk el.

1991-ben a **Nemzetközi Kolping** augsburgi szervezete Pécs belvárosában vásárolt részünkre egy családi házat, ahol az iskolához szorosan csatlakozó óvodai előkészítőt és családias légkörű keresztény szellemű napközis foglalkozásokat szervezünk.

Ebben a **Kolping Gyermekek- és Ifjúsági Házban** működik a **Kolping Gyermekek**, amely a Kolping osztályokba, a napközibe és a város más iskoláiba járó tanulókból áll.

Az általános iskolákban végzett tanulók kb. 80 %-a a szakképzés felé orientálódik. Ezt figyelembe véve Pécsen két szakmunkásképző intézetben kísérletképpen Kolping osztályokat szerveztünk.

„... ma egy határozott, kikerülhetetlen vagy-vagy előtt állunk. Vagy morális átalakulás, vagy pedig végérvényes megsemmisülés következik.”

(Albert Einstein)

Melyek voltak a legfontosabb kihívások?

1. A „tömeggyerekek” és az elszemélytelenedés.
2. Az érzelmi sivárság, az egyoldalú intellektuális képzés.
3. A túl korai specializálódás.
4. A családi nevelés értékének alábecslése.
5. A túlzott teljesítményre orientálás, egészségtelen versenyszellem.
6. A túlterhelt, neurotizáló iskolai körülmények.
7. A beosztott, alárendelt, a csak a „tantervet megvalósító” pedagógusok.

Kiemelt feladatunk megtanítani növendékeinket:

- „- egészségesen igényelni,
- önfeláldozóan cselekedni,
- jókedvvel segíteni,
- értelmesen szolgálni,
- áhitatosan szeretni.”

(Karácsony Sándor)

A mai pedagógiai gyakorlat ezeket a célokat **nem** teljesíti. Több éves és különböző területeken végzett megelőző kutatómunka során úgy tapasztaltuk, hogy a fenti célok elérésének leghatékonyabb **eszközei** a következők:

- I. A művészet-esztétika, ezen belül a zene intellektus- és emócióformáló hatásának kiaknázása
- II. Az élmény prioritása a tanításban
- III. Hálózatos gondolkodásra nevelés
- IV. Megbízható, széleskörű bázistudás kialakítása
- V. Személyiségközpontú értékelési rendszer
- VI. Kétszatos hittanoktatás (ökumenikus osztályokban)
- VII. Kiscsoportos délutáni foglalkozások
- VIII. Nevelői team-munka, továbbképzés, háttértámogatás
- IX. A család intenzív bekapcsolása.

„... világos, hogy a zene képes átformálni a lélek erkölcsi alkatát; ha pedig képes erre, akkor nyilvánvaló, hogy az ifjúságot erre is oktatni és nevelni kell.”

(Arisztotelész)

I. A művészet-esztétika (kiemelten a zene) hatásainak kiaknázása - avagy mit várhatunk a művészetektől?

(a) Az esztétika (a művészet) emberi alapszükséglet.

(ugyanúgy mint például az evés, az ivás stb.) A pszichológiai és pedagógiai vizsgálatok eredményei egyértelműen igazolják ezt a megállapítást, sajnálatos azonban, hogy a tanítási gyakorlat szinte ignorálja ezt a tényt. Nem számol ugyanis az alapszükségletek hatásmechanizmusával, nevezetesen azzal, hogy

- a szükséglet hiányérzet, amely a hiányt megszüntető cselekvést motiválja: Elfojtása megbetegedést okoz. (A tudatlan elvonja a figyelmet a tudatos céloktól, ezután a testi energiák működését köti le.) Az ilyen szellemi-érzelmi „vitaminhiány” személyiségbeli fejletlenséghez, torzuláshoz vezet. Gyermkeink a kapcsolatteremtés, az önfegyelem, az áldozatkészség, a tisztességes munka, az öröm, a minőségi gondolkodás analfabétái lesznek.

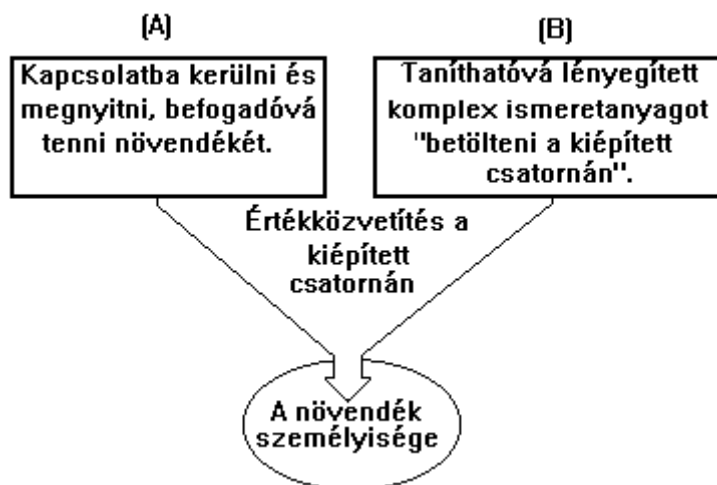
- Az alapszükséglet mindenképpen elindítja a hiánybetöltő cselekvéssort, feltétlen kielégítést kíván.

Ha nem találja adekvát „hogyanját” - márpedig ha nem tanítjuk ugyanolyan súllyal csillapításának kulturált, építő útjait, mitől is találná - más, sok esetben negatív vagy sekélyes értékű utat keres.

(Ezek jól ismert jelenségek: kritikátlan divatmajmolás, igénytelen olvasmányok, személytelen „otthontalan” lakáskultúra, szextechnikára alacsonyodó társkapcsolatok, alkohol- és decibelszintben mért szórakozás, a személyiségromboló zene szinte megbabonázott élvezete, horror, pornó stb.)

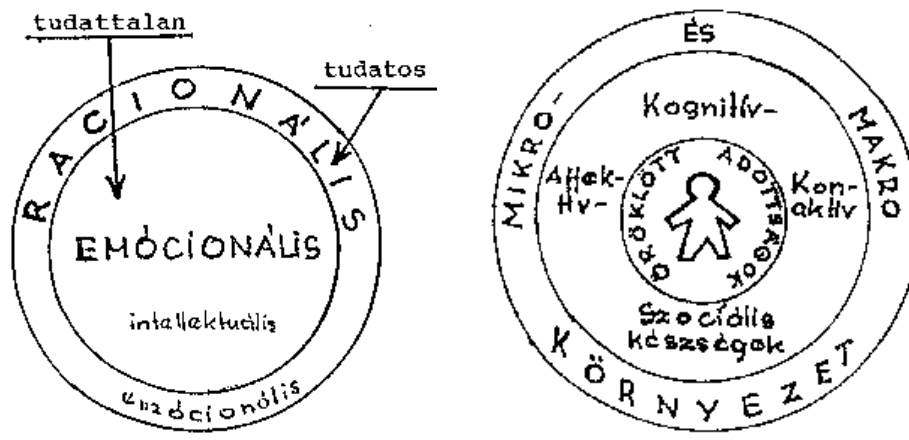
(b) A zene a személyiség legmélyebb rétegeit képes elérni, illetve alakítani.

Minden tanárnak alapvetően kétféle tevékenységet kell szimultán végeznie:

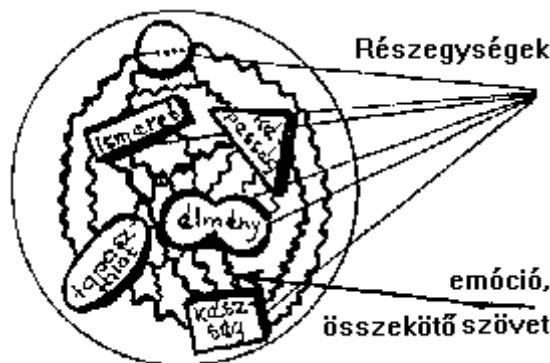

(Ad. A.) Mi a személyiség?

Több dimenziós egységes rendszer, amelynek kisebb részét a tudatos, nagyobb területét a tudattalanban elraktározott potenciális lehetőségek, mint pozitív és negatív pszichikus energiák alkotják.

Alaklélektani szempontból vizsgálva a személyiség olyan szubjektum, „alak”, amelynek egyediségét alkotó, egyénenként változó részegységeit - ilyenek az ismeretek, az élmények, egyes érzelmek, beállítódások, öröklött és szerzett tulajdonságok, képességek, készségek, tapasztalatok stb. - az érzelm kötőszöve kapcsolja össze.

Az alaklélektan alaptörvénye szerint az „egész”-et nem a részek összessége, hanem a köztük létrejött kapcsolatok/viszony minősége határozza meg.

Az alak megváltoztatását - a nevelési folyamattal - elsősorban az összekötő szövetekre, tehát az érzelmekre gyakorolt hatással érhetjük el.

Hogyan hat a zene a személyiségre?

A zene egyik legalapvetőbb jellemzője, hogy **minden más eszköznél természetesebben és gyorsabban hatol át a tudatunkon**, ezért írhatja olyan találóan Kierkegaard, hogy „... **a zene nem tud nem hatni.**”

A **személyiség legbelsőbb rétegeit** (az érzelmeket) éri el, a tudattalan összekötő elemeit érinti meg. Kierkegaard skálája rendkívül széles, a szavakon sokszorosán túlmutat, az úgynevezett „mögöttes értelmet”, magát a gondolatot tudja kifejezni. Semmi mással nem helyettesíthető.

„... a hangok hatása hasonlíthatatlanul hatalmasabb, csálthatatlanabb és gyorsabb mint a szavaké.”

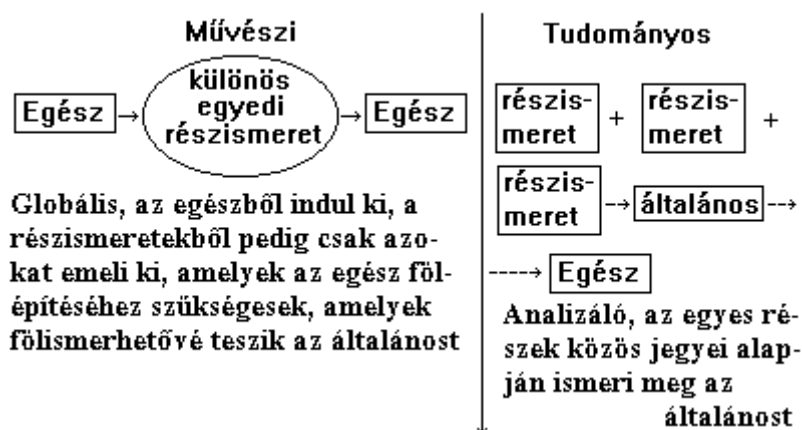
(Schopenhauer)

Bár a zene elsődleges pedagógiai jelentőségét, semmi mással nem pótolható szerepét az egész személyiség sokoldalú formálását elősegítő nevelőerejében látjuk, azonban az igen nagyerejű transzferhatását sem hanyagolhatjuk el. (Ez kézenfekvő az előző tézis ismeretében, miszerint a zene a személyiség rendszerének egészére hat, a részek közötti kapcsolatok aktivizálására képes.)

Transzfer = átvitel, - jelen esetben:

(a) Cselekvés vagy cselekvési mód átvitele egyik tényezőről a másikra.

A művészi és a tudományos megismerés közti különbség:

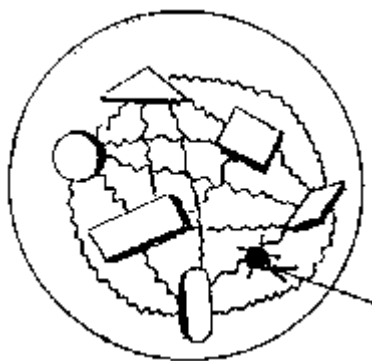

A szemléletmód kialakítása nagymértékben attól függ, milyen gondolati pályákhoz, milyen gyakorlathoz szoktatjuk a növendégeinket. Amelyik megközelítési móddal többet találkoznak, nagyobb befolyással lesz világképük struktúrájára.

„... nem attól kell félni majd, hogy az ember nem jut túl a faluja határán, hanem, hogy csak kuszábbá utazza a fejét. Az oktatásnak így nem az a szembeszökő feladata, hogy egy magasabb „tudásvilágba” vezesse be az embert, hanem, hogy abban, ami az agyát ostromolja vagy ostromolni fogja, megtanuljon rendet tartani.”

(Németh László)

(b) Egy tényező (itt a zene) hatása a másik, tőle megjelenésében független, más tantárgyi (de nemcsak közös pszichológiai alapú tantárgy, mint például jó hallás → helyesírás) teljesítmény megtanulására vagy elérésére.

Az egy ponton érzékelt zenei hatás bármilyen személyiségi (tudati-tudatalatti) faktort befolyásolhat. Ennek rendszeres ismétlődése hosszú távon is érzékelhető, sőt mérhető változásokat okozhat.

Hogyan realizálódik ez a megállapítás az iskolai gyakorlatban?

Hazánkban számtalan kísérletet, megfigyelést végeztek ezirányban, amelyeknek ismertetésére e tanulmány természetesen nem vállalkozhat.

(Pl.: a kecskeméti Kodály Intézet megbízásából végzett vizsgálatok, illetve dr. Kokas Klára, dr. Paneth Gábor és Székácsné Vida Mária munkái.)

Úgy látjuk, hogy az általános iskolás korú gyerekek megterhelése túlságosan egyoldalú, valamint túlzott mértékű, ami hosszú távon mind mentális, mind fizikai szempontból káros hatású. (Az iskolaidő 9/10-ed részében intellektuálisan terheli a tanulókat, s ez élettani elváltozásokat is okozhat.)

A tananyag (lexikális) növekedése szinte már megállíthatatlan.

A fentiek ellensúlyozására égetően szükségesek az olyan tantárgyak, amelyek széles transzfer hatásúak, ugyanis az ezekben elsajátított, kialakított készségek fogékonyra teszik a tanulókat más ismeretek befogadására. Sőt az iskolában eltöltött gyakorta gyötrelmesen hosszú időt aktív pihenéssel is gazdagíthatják.

Ilyenek:

- az egyes tantárgyakba integrált művészeti tárgyak,
- az énekkel, mozgással, érzelmekkel telített tevékenységek. Mindezek változatos, auditív, vizuális, motoros ingerekkel aktivizálják az agyműködést.

Eredménye:

- új feladatokhoz való alkalmazkodó készség javulása,
- állandó készenlét az ingerek befogadására (érdeklődési periódus kitolódása, motivált problémamegoldás).

„Régi tapasztalat: a zene gazdagítja a kedélyt, nemesíti az ízlést, fogékonyabbá tesz más szépségek iránt is... És a sok egyéb tárgy tanulása közben pihenteti, felfrissíti az elmét, ami hasznára van annak a sok egyéb tárgynak is.”

(Bárdos Lajos)

A fenti elméleti megállapításokra az alábbi iskolai gyakorlat ad választ:

1. - A művészet-esztétikai alapszükséglet rendszeres kielégítése, az érzelmi, idegrendszeri pályák naponkénti bejárása a tanórákon és délután.
- Ez a „találkoztatás” nem csupán egy tantárgyra koncentrált, hanem a közösen meghatározott program szerint valamennyi pedagógus munkájába integrálandó.
2. Ízlésneveléshez: A téves kielégítési formák elkerülése, a megelőzés módszerével.

„... mi, akik azon fáradozunk, hogy minden gyermek kezébe kapja a jó zene kulcsát, s vele a rossz zene elleni talizmánt, azt akarjuk, ne úgy járja végig élete útját, mintha sivatagon menne át, hanem virágos kerteken...

A rossz ízlés rohamosan terjed. Ez a művészetekben nem olyan ártatlan, mint teszem azt az öltözködésben. Aki ízlés nélkül ruházkodik, testi épségét nem veszélyezteti. De a művészetekben a rossz ízlés valóságos lelki betegség, amely kiéget a lélekből minden fogékonyságot... ez a betegség felnőtt korban többnyire gyógyíthatatlan.

Az iskolában úgy kell tanítani a zenét, hogy egész életre beoltsa a nemesebb zene szomját. Ezt az élményt megszerezni az iskola feladata.”

(Kodály Zoltán)

Jelen összefoglaló keretei nem nyújtanak alkalmat arra, hogy a **Kolping egyházzenei osztályokban** folyó „énekoktatás” sajátos módszerét taglaljuk. Ennek címszavakban történő összefoglalását azonban szükségesnek látjuk:

- Élményből, sok tapasztalatból levezetett elmélet (gyakorlatra épülő szolmizálás).
- Nem intellektuális teljesítményekre orientált gyakorlat.
- Zenei érzékenység, improvizáció fejlesztése.
- Zenei játékok.
- Sok élő dalanyag.
- Társas óra, érzelemgazdag atmoszféra.
- Mindennapos találkozás a zenével.
- Együttműködés más tárgyakkal.
- Művészetek találkozásának helye.
- Nem versenyekre készülő produkció.
- A karének átértékelt szerepe.

Tantervi koncepciókban a művészet-esztétika, s köztük a zene lényegesen nagyobb súlyt kap, mint az elmúlt évtizedekben kialakított - valójában inkább a nevelésen kívül rekedt - változó szempontok szerint toldozott-foltozott tantervi rendszerben.

Szerepe tehát: integráló, készségfejlesztő, amely mennyisége (napi gyakoriság) és minősége folytán is más tantárgyak **új bázisaként**, lényeges **transzferáló háttérként** szolgál.

Ezért - Átlagos zenei képességű gyerekekkel és nemcsak kiemelkedő tehetségekkel foglalkozunk.

- Sokat, sokféleképpen zenélünk, nem csak énekórán, nemcsak elsajátítás (tanulás) igényével, hanem „csak a dalolásért.”

- A néphagyománynak és a népművészetnek alapozó szerepet szánunk.

- Az intenzív kórusmunkába fokozatosan kapcsoljuk be a különböző képességszintű tanulókat, valamint a más iskolákba járó testvéreiket is. Az énekkarban alkalmi jelleggel a felnőtt családtagok is együtt énekelhetnek a gyerekekkel.

A karének célja: Együtt lélegzés, együtt örvendezés, egymásra hangolódás, aktív társas zenélés, kicsik-nagyok együttműködése, - keresztény osztály lévén - alkalmi liturgikus szolgálat.

- Versenyen, minősítőn nem veszünk részt.

„A dalosversenyek a művészi szellem hóhérai, adjanak helyet a dalosünnepeknek... a gyerekes versengés helyett.”

(Kodály Zoltán)

- A helyes esztétikai közérzetet, a művészeti szokásrendszert sokféle élő zenei élménnyel törekszünk kialakítani.

- 3. osztálytól évente legalább egy, egész évben előkészített hangversenyt hallgattunk meg.

- Hangszertanulási lehetőséget biztosítunk.

- Heti 5 énekórát tartunk, amelyek azonban nem hagyományos rendszerű „agymunkára” építő, speciálisan szakmai jellegű órák.

- A 3. testnevelési órán nép-, később klasszikus társas táncokat is tanítunk.

- A gyerekekkel foglalkozó pedagógusainkkal tudatosítjuk a művészet, a zene szerepét, jelentőségét, hatásmechanizmusát.

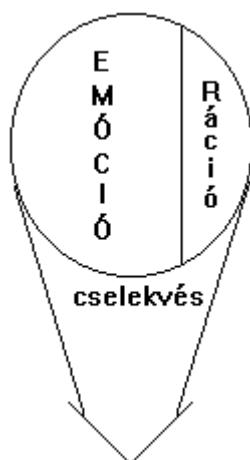
„A zene pedagógiai jelentőségét nem lehet eltúlozni. Ha meggondoljuk, mi a zene, s hatását hogy éri el, ez természetes is.”

(Németh László)

„Az intellektuális tudás csak akkor mozdítja elő a változást, ha egyszerismind érzelmi tudás is.”

(Spinoza)

II. Az élmény prioritása a tanításban

1. A személyiség döntéseit nagyobb részben az emóciók határozzák meg.
2. **A tanulás** (az alaklélektan szerint, s a behavioristák felfogásával ellentétben) **egy jól előkészített pillanatban, hirtelen jön létre, és nem fokozatos próbálkozásokkal.** Eredményessége azon múlik, megtaláljuk-e az értelmes szerveződést, az elszigetelt tények helyett megpillantjuk-e, fel tudjuk-e fedezni azok struktúráját.
3. **A megértés, az elsajátítás az agy jobb és bal féltékéjének együttes munkája.**

Az oktatásban sajnos balra billent el az egyensúly. Gyakorlatunkban éppen ezért kap külön hangsúlyt az emocionális (jobb) rétegek nevelése, amely a totális, általános értelemben vett, katartikus élményeken keresztül a legeredményesebb.

Katarzisz:

- Olyan megrázó, erőteljes élmény, amely formálni tudja - értelmileg és érzelmileg egyaránt - az egyén én-, világ-, és emberképét. Lukács György szerint a katarzisz az „élet kate-góriája”, így tehát az élet bizonyos mélyen átélt eseményei is okozhatnak ilyen élményt, a művészet pedig ezeket tükrözi koncentrált modell formájában.
- Pedagógiai szempontból nagyon fontos vonás, hogy a művészet kínálta katartikus fölismerés megismételhető, s ez újból és újból aktuális, sőt élményt jelentő alkalom. Ezzel ellentétben a tudományosan egyszer megismert tényt szükségtelen ismételt többször megtanulni.

Arra törekszünk, hogy a délelőtti oktatás-folyamat ugyanúgy, mint a napközis foglalkozásaink minden tárgykörben - legalábbis tendenciózusan - az átélt, a megélt élményekre alapozzon.

Alsófokon ezt különösen fontosnak tartjuk, s bár ez magától értetődőnek látszik, vizsgálataink során mégis azt tapasztaltuk, hogy amint egy folyamatot „iskolának”, tanulásnak minősítünk, azon nyomban lexikális, analízis módjára gondolkodunk.

Minden tantárgyat tanító tanárnak külön újra kell fogalmaznia, át kell gondolnia saját tantárgyának didaktikai módszereit, azért, hogy megtalálja azt a megközelítési módot, amelynek során tanítványai először az egészet, a jelenség magvát, lényegét élik, érzik át, - s ha lehet, mindezt tapasztalati úton is -, s csak ezek után következik az a folyamat, amelyet hagyományosan bevésésnek, rögzítésnek, tanulásnak nevezünk.

Például a zenei löktetést a természet ritmusával, az öregek szeretetét a szociális otthonokkal, a légköri páratartalmat harmattal, esővel, hóval, az idegen és a magyar nyelv oktatása nyelvtan helyett - főleg az első fázisban - szituációs szerepjátékokra épül stb.

Összegezve: az anyagi világ objektív megfigyelését sokszínű érzelmekkel, élményekkel gazdagítjuk.

Koncepciónkban az élményanyaghoz szorosan kapcsolódik az átélt impressziók sokoldalúsága.

Tanuljanak meg a gyerekek őszintén sírni és szívből nevetni. Tapasztalataink szerint ez utóbbi szinte teljesen kiszorult az iskolai életből. Nem csoda hát, ha diákjaink ötlettelenné, fásultak, humortalanok, nem ismerik a kultúra nagy „vidám” alkotásait, nem tudnak játszani, nem

tudnak különbséget tenni a maró gúny és az építően találó paródia, a lapos, ízetlen viccek és a sziporkázó, szellemes tréfák, az otromba „poénkodás” és a kedves diákcsinnyek között.

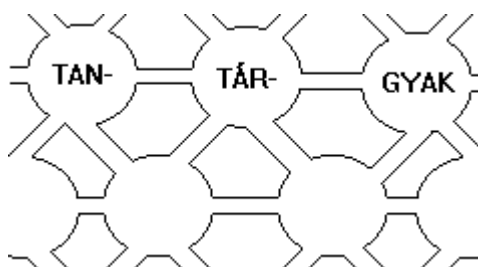
„**Jókedvű iskolát**” szeretnénk létrehozni, amely a személyiségfejlesztésben felhasználja a humor mentálhigiénés jótékony hatását. Ezzel mintegy fölvertezzük diákjainkat a korszellem sugallta hangulattalan, színtelen, komolykodó, búskomor, pesszimista, materialista földhözragadt életszemléletű gyakorlat ellen.

„... a polihisztorság, ha az nem a szakok egymás mellé tanulását,... hanem a világnézeti velejük kiszívását jelenti: ma is lehetséges, sőt, ha nem akarunk holmi békaperspektívába ragadni, erőnkhez mértén törekedni is kell rá.”

(Németh László)

III. A hálózatos gondolkodásra nevelés

Minden tárgykört tanító tanár törekszik arra, hogy minél több irányban kiépítse a más tárgyakhoz kapcsolódó ismeretek útját. Így nem zárja le tananyagát a szűken vett szakmai ismeretek átadásával.

A szétszabdalt ismeretek időleges halmozása helyett új minőségű, egységes tudást hozunk létre.

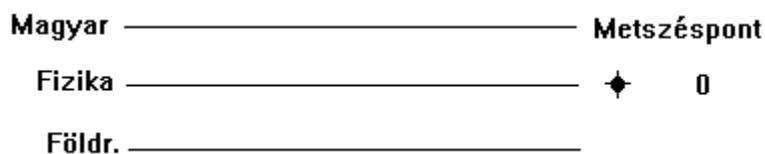
E. Panofsky így ír erről a gondolkodásmódról:

„Két test nélküli láb nem tud járni, a láb nélküli test sem, de az ember tud járni.”

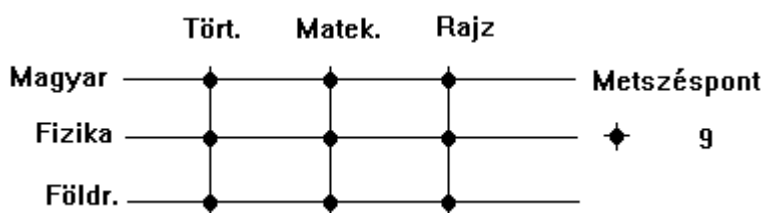
Miért fontos?

- Mert a fölhalmozott ismeretek nem vagy csak igen szórványosan, esetlegesen állnak össze új ismeretté, ezért a lényeges tudnivalókat nem elég egyszer, egy oldalról szemlélve megtanítani. Más szemszögből, más környezetbe ágyazva vissza-vissza kell rájuk térni.
- Az ilyen gondolkodásmód nagyban erősíti a kreativitás néhány fontos összetevőjét: a fluentív gondolkodást, az originalitást azáltal, hogy a legegyszerűbb jelenséget is több oldalról több szemszögből, környezetébe ágyazva ismerteti meg.
- Minden tanuló más és más értelmi-érzelmi struktúrájú. Akinek nem járható az egyik út, annak egy újabb összefüggésben jöhet létre a megértés, a bevéssődés. Mások ismét más kapcsolódás útján juthatnak el a megértés szintjéhez.

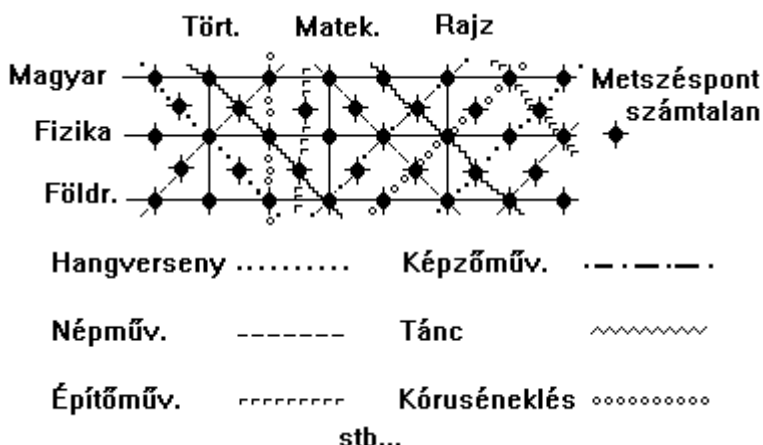
Az eddigi tanítási mód többnyire a párhuzamosan egymás mellett haladó gondolkodást preferálja.

Már egy határozott lépést jelent, ha két tantárgy kapcsolatát keressük meg és ezáltal alakítottunk ki néhány metszéspontot.

S ha mindezeket egy-egy tény sokféle megközelítésével újabb és újabb ismeretekkel és élményekkel szőjük át, a háló még sűrűbb lesz.

Ezáltal a háló egy pontjához sok ismeret és élmény kapcsolódik, sokoldalúan rögzül, több helyzetben fölidézhető, elevenen tartása biztosabb.

Az ilyen jellegű tanítás az elemi szinten szinte természetes, alapszinten azonban a tantervet nagyon tudatosan kell átformálnunk, mert itt a szakmai pályaelzáródásnak már sokkal nagyobb a veszélye.

Igen fontos szerepet kapnak ebben a struktúrában a **művészeti tárgyak**, ugyanis ezek az órák mintegy kulturális bázisok különösen alkalmasak arra, hogy a szétszórt ismeretek találkozhelyévé, összefonódási terévé váljanak.

A kontextusba való visszahelyezés egyszersmind új minőségi célt is szolgál, nevezetesen ennek kell megteremtenie azt, hogy az elidegenedett tárgyi ismeretek újból emberközpontúvá váljanak. Erre is nagyon alkalmas a művészi megközelítés, mert ez azt tükrözi, hogy milyenek a dolgok számunkra, ellentétben a tudományos ismereteinkkel, amelyek azt mutatják, hogy

milyenek a dolgok magukban (objektív analízáló). A művészi látásmód tehát újból kapcsolatot teremt a szubjektummal, az egész emberrel.

Ez a tény pedig a nevelésben döntő fontosságú, mert feladatunk egyértelműen **az ember** tökéletesítése és **nem a dolgok** tökéletesítéséhez szükséges ismeretek rögzítése.

„pedagógiai munkánkban nem a tudás kap prioritást, hanem az, amivé a tudás által válhat a személyiség.”

(Pécsi Géza)

Ehhez a folyamathoz **Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához** című összeállítását használjuk.

Ez a tanulmány nem térhet ki ennek a médiumrendszernek részletes ismertetésére, csupán összefoglaló jellegű tájékoztatást nyújt az összeállításról.

- A **15 darab rendhagyó szerkezetű hanglezet/kazetta**, közel 700 zenei idézetet és annak magyarázatát, valamint irodalmi és kultúrtörténeti kiegészítéseket tartalmaz.
- A 300 oldalt meghaladó **színes nyomású kézikönyvben** több mint 400 reprodukciót, összehasonlító időrendi táblákat, ábrákat, kultúrtörténeti összefoglalásokat találunk.
- Tartozéka még az összeállításnak **6 darab tantermi használatra készített időrendi táblasor is**.
- Készülőben van a médiumrendszerhez csatlakozó **21 részes Tv film/video-kazetta**, valamint **Kulcskérdések** című módszertani munkakönyv és a minden tantárgyban használható **kronológiai leporelló**.

Ezek együttesen lehetővé teszik jelen pedagógiánk megvalósítását, amelynek egyik fő kritériuma, hogy a **tantestület egésze** használja, és segítségével a tantárgyak „összeköttesse-nek”, átjárhatóvá váljanak. Ennek alkalmazása, használata elősegíti a sokszínű összefüggések föltárását és legfőképp az érzelmeket nyújtó, emberközpontú, élményszerű tanítást, nevelést.

„A gyerekek túl sok tényérből esznek, s a tényérokön elkenődik a lényeg.”

(Németh László)

IV. Megbízható széleskörű bázistudás kialakítása

- Iskolánk 14 éves korig semmilyen irányba nem specializál, ehelyett jártasságokat, készségeket, képességeket nevelünk, valamint arra törekszünk, hogy az általános műveltségi bázist megteremtjük; életképes nyelvtudással, alapfokú modern technikai ismeretekkel, kézműves szakmák alapjaival, otthonteremtéssel, zeneközpontú művészi gyakorlatokkal, kommunikációs előadási készségekkel, testneveléssel, egészségtannal, információgyűjtés-válogatással, viselkedéskultúrával, egészséges étellel, néprajzi-, hagyománygyökereinkkel, ökológiai és szellemi környezetvédelemmel...

Mindezekkel együttesen azt szeretnénk elérni, hogy az iskolában eltöltött évek alatt, a bemutatott irányból kiszűrődjék, megmutatkozzék **a gyerek egyéni tehetsége, erőssége, érdeklődése**. Ezzel biztosítjuk a **jó irányú pályaválasztás** lehetőségét.

- A gyerekek túlterheltségén **integrált ismeretek** tanításával szeretnénk enyhíteni.

„Az emberi munka minőségét a lélek milyensége határozza meg. Az alkotás ugyanis nem más, mint a lélek visszatükröződése.”

(Adolph Kolping)

V. Személyiségközpontú értékelési rendszer

Valljuk, hogy az iskola az egész gyerekementért és nem csak a tudásért felel. Ezt az értékelési rendszerünkben is tükrözni kívánjuk. Jóllehet minden pedagógus tisztában van azzal, hogy egy-egy gyermek nem annyit „ér”, mint a tárgyi tudása, mégis az eddigi gyakorlat, szinte következetesen figyelmen kívül hagyta az értékelésben a tanulók személyiség- és magatartásbeli erényeit. Ez egy káros értékrend alakító mechanizmust eredményezett, tudniillik az értékelésnek, a visszajelzésnek komoly pszichológiai és motivációs jelentősége van. Az ember önkéntelenül is azt az oldalát fejleszti, alakítja, és tartja fontosnak, amelyet a számára fontos

külvilág értékel. Az értékelés szavunk tövét képző „érték” szó jól jelzi ezt. Az az ember értéke, amit értékelnek. Először a tanár, a szülő és később a gyermek saját szemében is.

Bár néha szóban igyekszünk reagálni a pozitív magatartásbeli megnyilatkozásokra, ez nem különbözteti a fenti tendenciát. Korunkban összehasonlíthatatlanul nagyobb súlya van a leírtaknak, mint az elhangzottaknak. Mindezt lehet ugyan sajnálni, rosszallni, ez azonban a tényeken mit sem változtat: az írás marad a **dokumentum**.

- Helyzetfölismerés, váratlan helyzetben tanúsított magatartás.
- Szervezőképesség.
- Segítő- és áldozatkészség.
- Gondosság.
- Közösségi szellem.
- Tanulmányi előmenetel (egyéni fejlődés).
- Életvitel, szokások.
- Koncentrációkészség stb..

A megmérettetéshez tartozik még az értékek demonstrálásának nem versenyszerű formája, az úgynevezett „Ostályest”, amelyet kb. kéthavonként rendezünk meg.

Ennek célja:

- Minden gyermek szerepeljen és ne csak néhányan kapjanak „dobogót”. Valamennyien tudjanak a közösség előtt megnyílni, kiállni, értelmesen beszélni. Tanulják meg zavarukat, izgalmukat leküzdeni.

- A szülők a szereplések alkalmain egyrészt együtt örülhetnek gyermekükkel, másrészt összehasonlíthatják őket a különböző képességű osztálytársaikkal.
- Egy-egy ilyen osztályest (gyakorisága miatt) azt mutatja, vagy személyiségfejlődésüknek azt a fokát rögzíti, ami az adott időben éppen beérett, vagy ahol éppen most tartanak. Van aki énekel, bábozik, szaval, mások furulyáznak, táncolnak, ismét mások mesét mondanak vagy éppen meseszereplők.
- Az osztályesteken a figyelem középpontjába kerülnek a tanulók, érezhetik, hogy szüleik, tanáraik és társaik figyelik őket, örülnek velük, „drukkolnak értük.”
- Ezek az együttlétek jó alkalmak a tanulók és a szülők között kibontakozó meleg baráti kapcsolatok megteremtésére.

„A kereszténység számunkra nem csupán üres szó, hanem értelmes tenniakarás.”

(Adolph Kolping)

VI. A „kétcsatornás” hittanoktatás

A Kolping & „Kulcs” Pedagógia a keresztény szellemi-erkölcsi-társadalmi értékekre épül, és azt kívánja továbbadni.

Életmód közvetítését és a gyakorlati keresztény hitélet tanítását tűztük ki célul. Ez eleve kijelöli számunkra, hogy két „csatornán” közelítsünk ehhez a kérdéshez.

1. A hit-tan

megismertetése

2. A hit-élet

A hit-**tan** tartalmazza mindazokat az egyetemes kultúrtörténeti ismereteket, amelyet minden általános műveltségű embernek - felekezeti hovatartozástól függetlenül - tudnia kell.

A hit-**élet** ezeknek az ismereteknek transzformálása, alkalmazása részben felekezeti megosztásban (mindenki saját vallásához kapcsolódva, saját felekezeti hitoktatóval), de feltétlenül gyakorlati élményekre, megélt eseményekre támaszkodva. Ennek iskolai fóruma a „mi ügyeink” című, második „hittanóra”, amelyen az osztály és a benne tanító tanárok vesznek részt. Itt beszélnek meg az elmúlt hét ügyes-bajos és örömteli eseményeit, amelyet aztán keresztényszellemű önvizsgálattal értékelnek.

Itt jegyezzük meg, hogy iskolánk kórusának munkája is rendhagyó; a hitélethez kapcsolódó, liturgiába ágyazott énekes szolgálat.

„Az igaz barátság csak nemes szellemek meghitt közösségében születik; ugyanis a jóbarátok, mintegy lelki családot képezve, a szívükben lesznek eggyé, válnak rokonná.”

(Adolph Kolping)

VII. Kiscsoportos délutáni foglalkozások

A Kolping-napközi gyakorlata az első rész történeti összefoglalásában található. E helyen most röviden az ott leírt struktúra célját összegzem:

Családjellegű együttlét:

- Kisebb csoportok, a különböző korosztályok játéakai, foglalkozásai.
- Változatos, személyre szabott időfelhasználás → 1 óra közös tanulás után forgó rendszerben többféle lehetőséget kínálunk; csendes olvasgatástól a társasjátékig, idegen nyelvi társalgástól a barkácsolásig.
- A nem szakkörszerű foglalkozások lényege: minden gyerek bekapcsolódhassék, illetve megismerhesse ezeket a tevékenységeket. (A kizárólag szakkörös foglalkozások ugyanis a belépés után zártkörűvé válnak.) A tanuló szabadon kísérletezve témát válthasson ugyanúgy, mint az otthon játszó, barkácsoló, tevékenykedő gyermek.
- A délutáni foglalkozásokon is kerüljük az osztálytípusú, órarendhez igazított időbeosztást.

A fentiek megvalósításához egyre fontosabbá válik az úgynevezett **háttértámogatás** (Anyagok, eszközök, lehetőségek széles választéka, szöveg- és feladatgyűjtemények, könyvtár, video, zeneműtár, társasjátékok, sporteszközök stb.).

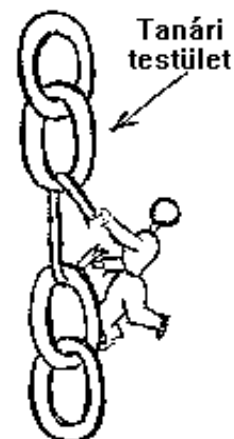
„Egy keresztény közösség éppen olyan teljes, mint egy népes család, amelynek tagjai különösen szeretik, s minden tekintetben segítik, támogatják egymást.”

(Adolph Kolping)

VIII. Nevelői team-munka

A családban is döntő jelentőségű, hogy a szülők (és ha ott élnek, a nagyszülők) egységes irányt, életszemléletet, világképet, etikát, értékrendet képviseljenek. Csak ez ad biztonságos támaszt a növekvő gyermek személyiségfejlődéséhez.

Ugyanúgy, mint a családnak, a pedagógusoknak is - akik ugyanazon gyermekkel foglalkoznak - szorosan össze kell kapcsolódniuk, mert csak igazi „**testület**”-ként, egymásra hangolt team-munkával tudják az **egész embert** eljuttatni arra a szintre, ahol a tanítvány majd megállja a helyét és ahonnan majd egyedül is, önállóan is boldogulhat.

Ezért szorgalmazzuk: - Az intenzív és rendszeres dialógust.

- A közös továbbképzést, olvasmányokat, tanfolyamokat, lelki-gyakorlatokat.

„Ahogyan az ember önmagát műveli, azzal környezetét alakítja és ahogyan cselekszik, azzal lelkivilágnak műveltségét tükrözi.”

(Adolph Kolping)

- A tananyagok összehangolását, egymás tantárgyaihoz való tényleges kapcsolódását (például az írás-olvasás gyakorlása olyan tartalmú szövegeken, amely más tárgykörben éppen aktuális. Énekórán a közelmúltban tanult ének beleszövése például a hittanórába, esetleg az olvasás - vagy környezeti foglalkozásba. Az idegen nyelven tanult dalok, mondókák megjelenése az énekórán. Zenei ritmusképletek a matematika órán stb.)

- Oldott, kötetlen beszélgetéseket, összejöveteleket nem csak szakmai tartalommal.

Ez az egész koncepció egyik kulcskérdése.

„Lovak nélkül csak a Göncöl szekere fut” - tartja a közmondás. Célunk ugyanis az, hogy elsősorban a pedagógus váljék olyan személyiséggé, akinek a fenti célok belső igényt jelentenek, és aki maga is így gondolkozik, így cselekszik. Ez a módszertanszabadság föltétele. Mondhatni olyan tanítási forma ez, mint a jó dzsessz-zenélés; egy tartalomról muzsikálnak, egy tempóban, ki-ki a maga hangszerén, a maga találékonyságával, nagy szabadsággal, de maximálisan egymásra és a közös harmóniára hangolódva.

„A világ elképzelhető legnagyobb kincse, amire az ember beleszületve rátalál, ahol utolsó búcsúra nyújtja kezét: az a család. Még akkor is az, ha valaki nem ismeri föl ennek valódi értékét.”

(Adolph Kolping)

IX. A család intenzív bekapcsolása

Nem tudunk és nem is akarunk a család nélkül nevelni!

„A gyermek lelki fejlődése szempontjából is fontosabb a család légköre, mint a gyermeket közvetlenül érő hatások. Mint a növény érdekében a talajt, a gyermek érdekében művelni kell a családot, főleg a házasságot.”

(dr. Pálhegyi Ferenc)

Sajnos nem könnyű a szülőket, a családot ténylegesen és nem csak formálisan bekapcsolni az iskolai nevelési koncepciójába.

Több ok miatt sem:

- Ez a csatlakozás kétségkívül időigényes és komoly áldozatvállalást kíván. A szülők általában igen megterheltek és nem kis erőfeszítésükbe kerül a 2-3 gyerekes család mindennapjainak viszonylag zökkenőmentes megszervezése, lebonyolítása sem. - A 6-7 éves gyermek a családjában kialakult szemléletmódjával kapcsolódik be az iskola - föltételezhetően - erőteljesen egy irányba mutató szokásrendszerébe.

A két elképzelés összehangolása mindkét részről nemcsak nyitottságot, hanem erőfeszítéseket is követel.

- Miután tanítványaink szülei - sok esetben önhibájukon kívül, illetve a sok ellenhatás közömbösítő eredményeként - alig tudják gyakorlati példaadással és hit-„vallás”-sal megerősítve közvetíteni gyermekeik felé mindazt az értéket, amiért keresztény iskolába íratják, szükséges tehát a szülők hitbeli gondozása, továbbképzése is. Köztudott, hogy még a legjobb pedagógiai koncepció is családi megerősítés nélkül rendkívül alacsony hatásfokúvá süllyed.

„Prédikáljatok, amit csak akartok, és neveljétek az egyént úgy, ahogyan csak tetszik, ha mindezt a családi élet nem óvja, nem gondozza, akkor a befektetett fáradság úgy szétfolyik, mint a homokra öntött víz!”

(Adolph Kolping)

- Sajnos egyre gyakrabban kell számolnunk azokkal a rendkívül megterhelt és nehéz nevelési környezetben élő felnőttekkel és gyerekekkel, akik a válás miatt feszült családi környezetben vagy úgynevezett csonka családokban élnek. A nehézségek itt még súlyosabbak.

„A szétzilált, a legszentebb kötelékeiben is meglazult családban növekvő gyermek olyan lelki sérüléseket, keserű élményeket visz magával, amelyek életre szóló sebet ejtenek érzékeny lelkén... olyan földi boldogtalanságot él át, amelyhez fogható nincsen más ezen a világon.”

(Adolph Kolping)

A fentiek ellensúlyozására:

- Az osztályban tanító tanárok a szülők számára minden nap elérhetőek.
- Havonta, illetve másfél havonta szülői értekezletet tartunk.
- Az osztályesten minden gyermek szülője részt vesz.
- A „Szülők iskolája” előadássorozat, aktuális nevelési illetve keresztény családi élet kérdéseit tárgyalja.
- Lelki napot szervezünk szülők számára.
- Lehetőség szerint az iskolai munkával kapcsolatosan több tevékenységbe is bevonjuk a szülőket (teremrendezés, karácsonyi vásár, varrás, sütés, kirándulás, saját munkájával kapcsolatos beszélgetések, előadások, látogatások stb.).
- Negyedévenként gondolatébresztő leveleket készítünk/küldünk, (olvasmányok, cikkek, esetleg videokazetták ajánlása, otthoni imádságok).
- Szülőkből alakított „Kolping-Család”, amelynek fő tevékenységi köre ötletekkel, konkrét akciókkal támogatni a gyerekekkel kapcsolatos iskolai munkát.
- A szülők pedagógiai, lelki, szellemi továbbképzése.
- Az egymás jobb megismerését elősegítő találkozási alkalmak megszervezése.

„Ha mégoly terhesnek is látod az előtted álló munkát, ne keseregj!

Végezd azt mindig frissen, jókedvvel, vidáman! Ehhez erőt kaphatsz attól, aki föltornyozta az Alpokat, de megmutatta a rajta átvezető ösvényeket is. Vagy aki megteremtette a hatalmas tömegű, özönlő tengert, de könnyűvé tette a fát, hogy úszhasson a vizen és szelet is parancsolt hozzá, hogy vitorlázni lehessen a Föld körül.”

(Adolph Kolping)

Utószó

Vajon mit lehet „dióhéjban” összefoglalni az álomból, a légkörből, a szemléletmódból, a karakterből, az ember és ember közötti kapcsolatokról, a belső forrásokból, amelyek egy iskola melegágyát alkotják? Hogyan lehet leírni egy módszert, amelynek minden mozzanatához más és más gyermekarc, tanári attitűd, pedagógiai emberi szituáció kapcsolódik?

Vajon az egyes szavakon ugyanazt érti-e a kívülről olvasó érdeklődő, mint az üggyel évtizede szoros barátságban élő leíró?

Régi tapasztalat, hogy aki valami új dologgal vagy megoldással próbálkozik, bizony sokszor és sokféle formában kell megfogalmaznia, hogy miért így, miért úgy, mennyiben más az, amit képvisel, sőt mennyire szükséges az a módszer, javaslat, amit ajánl, stb.. Be kell vallanom, hogy az összefoglalás végéhez közeledve mindannyiszor - s ez esetben is így történt - Veres Péter szavai jutnak eszembe:

„Kell még több érv?... Kár, hogy ennyire is szükség volt.”

Új volna ez?... Különleges?... Rendhagyó?...

- Új, hogy az emberhez nem csak a fején keresztül vezet út?
- Új, hogy az érzelmeket is intenzíven nevelni kell?
- Új, hogy a szellem az egészséget és nem annak morzsáit szomjazza?
- Új fölfedezés az, hogy a művészet a személyiség legmélyebb rétegeit képes megérinteni és alakítani?
- Új, hogy „... akinek lelkében szép az ének,
Az hallja mások énekét is szépnek.”?
- Új a „Szeresd felebarátodat, mint magadat” - parancsa?
- Új az, hogy elsősorban a jó emberek nevelése a cél?
- Új, hogy a család nélkül semmire sem megy az iskola?...

S hogy mindezekről mégis beszélnünk kell, szívből reméljük, hogy ennek oka nem a pedagógusokban van, hanem az elmúlt évtizedek súlyos arányeltolódásaiban található. Albert Einstein így fogalmazza ezt meg:

„A tudomány gyorsabban fejlődött, mint a lelkiismeret.”

Úgy tapasztaltuk, hogy ezt a hátrányt a művészetekre alapozó **Kolping & „Kulcs” Pedagógiával**, méginkább az ezt sugárzó, szeretettel nevelő pedagógusok személyiségén keresztül lehet csak eredményesen csökkenteni.

„Nem az énekes szüli a dalt:
a dal szüli az énekesét.
Lobbanj föl, új dal, te mindenható!
Szülj engem újra, te csodaszép!”

Irodalom

1. Andrásfalvy Bertalan: Törekvések a néphagyomány iskolai oktatására. (Nevelés és Művelődéstörténeti Közlemények I. Kaposvár, 1989. Szerk.: Sándor László)
2. Bácskay-Masuchin-Sági-Vitányi: Ének-zeneiskolába jártak (Zeneműkiadó, 1972.)
3. Barkóczi Ilona-Pléh Csaba: Kodály zenei módszerének pszichológiai hatásvizsgálata (Bács megyei Lapkiadó Vállalat, 1977.)
4. Bourdieu, P.: A művészeti észlelés szociológiai elméletének elemei (Revue internationale des Sciences sociales XX., 1968/4.)
5. Buda Béla: Személyiségfejlődés és a nevelés szociálpszichológiája (Tankönyvkiadó, 1988.)
6. Capra, Fritjof: Wendezeit-Bausteine für ein neues Weltbild (Scherz, 1990.)

7. Deme Tamás-Koncz Gábor-Mihály Ottó: A kulturális szükségletek perspektivikus alakulása (Neveléstudomány és Iskolakutatás 1982. I. évf. 2. sz.)
8. Ehrenfels, Christian von: Über Gestaltqualitäten (Vierteljahrschrift für wissenschaftliche Philosophie 1890/14. sz.)
9. Einstein, A.: Török Tibor: Természettudomány, világnézet, világkép, istenhit (Primo Kiadó)
10. Fülep Lajos: Művészet és világnézet (Budapest, 1976.)
11. Fromm, E.-D. T. Suzuki: Zen-buddhizmus és pszichoanalízis (Helikon, 1989.)
12. Györfly István: A néphagyomány és a nemzeti művelődés (Budapest, 1939.)
13. Hahn, Kurt: Erziehung zur Verantwortung (Stuttgart/KLETT, 1959.)
14. Karácsony Sándor: A neveléstudomány társaslélektani alapjai (Exodus, Budapest, 1938-47.)
15. Karácsony Sándor: Ocsúdó magyarság (Exodus, Budapest, 1942.)
16. Kodály Zoltán: Visszatekintések I. II. (Zeneműkiadó, 1982.)
17. Kokas Klára: Képességfejlesztés zenei neveléssel (Zeneműkiadó, Budapest, 1972.)
18. Kolping, A.: Az élet a hitre épül (Pécs Egyházmegyei Kolping Szövetség, 1991.)
19. Kovács Sándor: Válogatott zenei írásai (Zeneműkiadó, 1976.)
20. Nagy László: Didaktika gyermekfejlődéstani alapon (Budapest, 1925.)
21. Nagy Sándor: A tanulás pedagógiai kérdései (Budapest)
22. Németh László: Az én katedrám (Magvető és Szépirodalmi Kiadó, 1983.)
23. Pálhegyi Ferenc: Keresztyén házasság (Ref. Zsinati I. Sajtóosztály, Budapest, 1992.)
24. Pécsi Géza: Neveljünk zenével (Baranya megyei Tanács VB., Pécs, 1985.)
25. Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához (Tankönyvkiadó, 1989.)
26. Pécsi Géza: Kulcs a muzsikához - 15 hanglemez/audiokazetta (Hungaroton, 1987-89.)
27. Rodin A.: Die Kunst (Diogenes, 1979.)
28. Schopenhauer, A.: A zene esztétikája (Hatágú Síp Alapítvány, Budapest, 1992. Reprint)
29. Székácsné Vida Mária: A művészeti nevelés hatásrendszere (Akadémiai Kiadó, 1980.)
30. Szőnyi Erzsébet: Kodály Zoltán nevelési eszméi (Tankönyvkiadó, 1984.)
31. Teleki Béla: Kisiskolás a családban (Szt. Gellért Egyh. Kiadó, 1992.)
32. Urban, Klaus: Erkennung und Identifikation besonders Begabter-Möglichkeiten und Probleme (Begabungen gefragt!, Salzburg, 1988.)
33. Waldorfpädagogik - Ein Weg zur Persönlichkeitsbildung Jugend und Volk (Wien, München, 1984.)
34. Zsolnai József: Egy gyakorlatközelű pedagógia, A készségfejlesztéstől a személyiségfejlesztésig I. (Budapest, 1986.)

Dr. Várnagy Elemér

A CIGÁNYOK ÉS A KATOLIKUS EGYHÁZ

„Hogyan lehet testvéries az, aki az abszolút igazságot birtokolja?”

(Gandhi)

I. A tridenti zsinat előzményeitől a II. vatikáni zsinatig

A XV. század elején, amikor az első cigány csoportok megérkeztek Európába, a nem cigány gadzsó népek többnyire ellentétes magatartást tanúsítottak irányukba: egyik a merev elutasítás, a másik az elfogadás volt.

A Bolognai Cronica például így jellemzi őket:

„... koromfekete férfiak göndör hajjal, a nők pedig a legrondábbak és legfeketebbek, mint amit valaha is láttunk, ... soványak és a világ legszegényebb teremtményeinek látszanak.”

A heidelbergi krónikás így fogalmaz:

„... az öreg cigányasszonyok képesek a jövőmondásra, de miközben arról beszélnek, hogy az érdeklődőnek hány férje-felesége-gyereke lesz, végtelen furfanggal elkezdnek matatni az érdeklődő táskájában, ahonnan különböző tárgyakat vesznek ki úgy, hogy senki ne vegye észre.”

E magatartásmódok téves általánosítása nyomán a középkor embere veszélyt látott a roma népesség európai megjelenésében.

A krónikákat olvasva azonban megjelenik az elfogadó attitűd is a cigányokat illetően. A XV. században még jelen voltak a lovagi ideálok: a lovag, mint a hit védelmezője, az elesettek támasza. A fokozódó török terjeszkedés előtt több más néppel együtt a cigányok is kénytelenek voltak Nyugat-Európába menekülni. Ez felkeltette a lovagi fantázia érdeklődését, a lovagok igyekeztek védelmükbe venni a Török Félhold előtt menekülőket.

Mindezek mellett fontos szerepet töltöttek be e korban a különböző egyházi és világi menlevelek, melyek segítő menedéket nyújtottak egyes cigány csoportoknak. E menlevelek tanúsága szerint a városoknak, hercegségeknek, kastélyoknak, erődöknek, püspököknek és főpapoknak, valamint mindazoknak, akiknek menlevelüket felmutatták, el kellett fogadniuk a cigányok jelenlétét, emberséges bánásmódban részesítve őket.

A constanzi zsinaton (1414-1418) V. Márton pápa igen toleráns volt a zsidókkal szemben, ezért valószínűsíthető, hogy a cigányokkal szemben is megértő magatartást tanúsított.

A középkor végére, a XV. és XVI. század fordulója táján átalakulóban volt az európai társadalom. Sajnálatosan ebben az új társadalomban már kivetették azokat, akik nem voltak hajlandók asszimilálódni, következésképpen őket fajra vagy vallásra tekintettel idegeneknek tartották. Mint az új rend felforgatóit kezdték értelmezni őket, akik - úgymond - veszélyt jelentenek a nemzeti egységre nézve.

Ilyen közegben hívták össze a tridenti zsinatot (1545-1563) olyan céllal, hogy világosan körülhatárolják a katolikus hit örökségét a protestantizmussal szemben, megreformálva így a keresztény közéletet, megerősítve a püspöki hierarchiát.

Egyébként mind a katolikus, mind a protestáns egyházban élt a gyanú, hogy a cigányok netán eretnekek lehetnek. Nyilván, e pejoratív vélemény is szerepet játszott megítélésükben.

Közben a cigányok szívósan próbálták megőrizni identitásukat és autonómiájukat. Ezalatt, mivel nem hagyták magukat asszimilálni a keresztény vallásba, a keresztény közösségek számára „veszélyes” elemeknek tűntek.

A tridentinumot követő zsinatok sem mulasztották el, hogy különféle - implicite a cigányokra is vonatkozó - rendeleteket bocsássonak ki. Ilyen bullák voltak például a III. Pál által kiadott *Licet ab initio* (1542), valamint a V. Sixtustól megfogalmazott *Immensa aeterni* kezdetű írás (1588).

E bullák is megerősítik a római inkvizíciót abban a jogában, hogy felkutassa azokat, akik szerintük eltávolodtak az Úr által kijelölt ösvénytől és a katolikus hittől, vagy erre készülnek, illetve eretnekség gyanújába kerültek. Mindezek érdekében az inkvizíció segítségül hívhatja a világi hatalmat is, ha szükségét látja az eretnekség féken tartására illetve gyökereinek kiirtására.

Valószínű, hogy a zsinatok azért tartották szemmel ennyire a cigányokat, mert az ellen-reformáció idején ők úgy jelentek meg az egyháztudatban, mint „alattomos hordozói a mágiának és babonának”.

A megszegyenítés bélyegével jelöltek meg egy sor hagyományos cigány foglalkozást, mert szemükben gyanúsak voltak. Így többek között a gyógyító mágiát, a hétköznapi varázslást és a jóvendőmondást, mely utóbbit főleg az asszonyok végeztek. Más foglalkozásokat a törvény és a szokásjog alantasnak minősített: erőművész, bohóc, komédiás, zenész, kötél-táncos, ének-mondó, stb.

Másrészt hangoztatták, hogy a cigányok életvitele ellentétes a keresztény együttélés normáival. Ebből egy különlegesen negatív előjelű megítélés következett, mely nem a valóságon alapult, hanem azon a felfogáson, hogy egy igazi katolikusnak csak az az egyetlen és számára elfogadható életmód létezett, melyet ő maga is folytatott. Ilyen koncepcióban tehát a másság deviáns magatartásnak számított.

Milánó érseke, a később szentté avatott Borromei Károly csak egyetlen alternatívát fogad el és vél megvalósíthatónak, mégpedig az integrációt, még akkor is, ha az kényszerű, mert - mint mondta - olyan életet kell élni, ami méltó a keresztény emberhez.

Az 1589-es trani zsinaton, noha még a cigányokat kóborló és megbízhatatlan népnek tartották, mégis megjelent a gondolat, hogy Isten előtt mindenki egyenlő, ezért a papságnak foglalkoznia kell az Egyház valamennyi fiával.

A sienai zsinaton (1599) is napirendre került a papi felelősség kérdése a cigányok irányába, mert esetükben úgymond olyan bárányokról van szó, akiknek nincs pásztoruk. Tehát gondoskodni kell róluk, nehogy eltávolodjanak az üdvözlés útjáról.

A XVII. és XVIII. században az inkvizíció ellenőrző eljárásaiban bizonyos megmerevedés, szigorúbb kezelésmód, vallási türelmetlenség figyelhető meg, amely kétségtelen érezhető a cigányokkal kapcsolatban is. Bár a varázslatot és a jóslást már nem tekintették eretnekségnek, ám a zsinatokon igyekeztek megerősíteni a keresztény közösségekben azt a sztereotip tudatot, hogy a cigány eleve rossz.

A keresztény vallási tanok megújulásának terjedésével, amely a szegények felé fordul, a cigányság is részesül itt-ott a segítség valamely formájában. A szélesebb körökben ismert Néri Szent Fülöp (életéről film is készült „Legyetek jók, ha tudtok” címmel), később Kalazanci Szent József (a piarista rend megalapítója) tartoznak a sorba, akik az elesettek segítségére sietnek a katolikus egyházban. A XVII. század folyamán bíborosi védnökség alatt jön létre a cigányokkal foglalkozó kongregáció a Madonna dei Monti kerületben (ez volt annak idején a vándorló cigányok számára kijelölt hely). Lényeges változás volt, hogy a meggyőzésre alapozott pedagógiával próbálták megnyerni a cigányokat az evangélium számára, felhagyva a kényszerítő módszerekkel.

A római példát követve hamarosan Palermóban is létrejött egy hasonló segítő szervezet Luigi Lanuza jezsuita atya vezetésével. Később 1680-ban templomot is kaptak: „Santa Maria va in Egitto” (az Egyiptomba menekülő Szűz Mária) elnevezéssel.

Némi lanyhulás után a XIX. században fordul ismét a figyelem a cigányok felé. Főleg nyelvi és antropológiai kérdések állnak az érdeklődés középpontjában. E figyelemfelkeltés egyúttal másságuk elismerését és tiszteletét is jelenti a katolikus egyházban. A tényleges testvéri befogadás azonban még messze volt. Helyi misszionárius kezdeményezésekről tudunk ugyan, melyek a cigányok lelki üdvösségéért folytak, azonban még mindig előfordultak megalázások, olyan vélemények hangoztatása, mely szerint a keresztény és cigány életforma összeegyeztethetetlenek egymással.

A XX. század elején is még az elítélés és a hallgatás volt a meghatározó magatartás az egyház részéről. Ez tartott egészen sok cigány kiirtásáig, amit a nácik vittek végbe a Harmadik Birodalomban és a fasiszták a csatlós államokban. Ekkor senki sem vette védelembe őket!

A Cigány Holocaust még ma is választ vár a keresztény lelkiismerettől és felveti a nagy kérdést: Mi lesz ezzel az elhagyott néppel a Holocaust után?

II. A II. vatikáni zsinat új egyházképe és a cigányok

„Az egyház minden népet meghív, mindenhol és mindenkor. Nem kötődik kizárólagosan és mereven egyik fajhoz vagy nemzethez sem. Nem avatkozik be a magánélet bármely szférájába, nem kötődik semmilyen korábbi vagy új szokáshoz.” (II. Vatikáni zsinat. Gaudium et spes, 58.)

Kitűnik e kijelentésből, hogy a II. vatikáni zsinatnak új egyházképe van, amelyben evangelizációs missziója révén valamennyi népcsoporthoz fordul, felismerve, külön-külön értékelve őket saját kulturális méltóságuk alapján.

Alapvetően irányadó az 1965 október 28-án kelt „Christus Dominus” kezdetű dekrétum, amely felhívja a püspökök figyelmét azokra a hívekre, akik életkörülményeik miatt nem kapcsolódhatnak be megszokott módon a plébániák életébe.

Az 1983-ban napvilágot látott Egyházzogi Kódex ezt a globális rendelkezést váltja aprópénzre, amikor a 383-771-ig terjedő kánonok szólnak a speciális feladatokról. Így többek között a Kódex elismeri a cigányok etnikai-kulturális értékeit.

A tridenti zsinat koncepciójának megfelelően a Christi fideles (Krisztus-hívők) valamennyien - köztük a cigányok is - elhivatottak Krisztus Testének építésére (Can. 208.).

A pápák sorában VI. Pál volt az első, aki különös figyelemmel fordult a cigányok felé. Ezt megelőzően már 1958-ban XII. Pius pápa megalapította az OASNI (Opera Assistenza Spirituale Nomadi in Italia) szervezetét, amely a nomád csoportok - így a cigányok - lelki segítségére jött létre. Sőt már 1868-ban Belgiumban egy kapucinus szerzetes, Daubresse megalapította az úgynevezett „Szegény Nomádokról Gondoskodás” szervezetét. - Hollandiában a jezsuiták speciális szervezetet létesítettek a lakókocsikkal vándorlók támogatására 1945-ben. - Franciaországban Fleury atya vezetésével indult meg a munka e területen. Püspöke, Bernardin Collin különösen támogatta az ő kezdeményezését. Később az ugyancsak francia André Berthelemy katolikus pap (raszaj) - akit a világ cigányai mindenütt egyszerűen Yoska névvel illettek - teljesítette ki a mozgalmat, megalapítva egyúttal a C. C. I. T. (Comité Catholique International pour les Tsiganes = Nemzetközi Katolikus Bizottság a Cigányokért) szervezetét 1975-ben. Egy belga katolikus házaspár (Eliza és Leon Tambour) vezetésével ma is erőteljesen működik e szervezet, évenként más-más országban tartva meg rangos nemzetközi konferenciájukat, amely az ökumené szellemében tevékenykedve, nyitottságánál fogva nem csak katolikusokat fogad be a cigányság segítése érdekében. - Időközben Németországban is megindult a munka, Spanyolországban pedig Luis Artigues jézustársasági atya vezetésével létrejött a „Segretariados por Gitanos” szervezet.

1965 fontos évszám témánk vonatkozásában, mert ekkor VI. Pál részt vett egy nagyszabású zarándoklaton a zsinati atyák kíséretében, ahol találkozott az Európából összesereglett cigány csoportokkal. E nap történelmi eseménynek számít a katolikus egyház életében. Többek között ezt mondta a pápa a cigányoknak: „Ti nem az egyház peremét képviselitek most, hanem éppen a központját alkotjátok, az egyház szívében vagytok.” A pápa hangsúlyozta, hogy a nem cigány (gadzso) keresztényeknek szolidaritást és testvériséget kell vállalniuk cigány testvéreikkel, szeretve őket most úgy, mint ahogy a korábbi években félreismerték és lenézték őket. A zarándoklatot követően VI. Pál 1965. október 27-én megalapította a Christus Dominus dekrétum nyomán az Opus Apostolatus Nomadum szervezetét, amely a cigányokkal is foglalkozik. Később, 1970-ben pedig létrejött az a Szentszéki Bizottság, melynek címe: De migratorum atque itinerantium cura (= az úton lévő vándorokról való gondoskodás).

VI. Pál tehát új utat nyitott meg a cigányokkal foglalkozó lelkipásztori munkában, melyet napjainkban II. János Pál folytat. A Szentatya különös hangsúlyt fektet cigány testvéreink evangelizálásában a családokra, melyeknek belső melegsége oly erős e népcsoportoknál. „... Krisztushoz méltó fogadtatásban részesítsük a cigányokat, értsük meg őket, tiszteljük identitástudatukat, barátságos párbeszédet alakítsunk ki, jellemezzen bennünket a kölcsönösen humánus segítőkészség.” (1980)

Egy 1989-es beszédében a következőket mondja a pápa: „Az egyház tanításának fényében, - mely mindig figyelmet szentel az ember problémáinak, - bármilyen megkülönböztetés a cigányokkal szemben helytelen és elítélendő, hisz ellenkező az ilyen magatartás az evangélium tanításával, mely szerint minden ember Isten gyermeke és Krisztus testvére.”

Ugyanebben a beszédben később így folytatja: „... gyakran előfordul, hogy a cigányokat visszautasítják vagy lenézik. A világnak - melyet nagyrészt a profitéhség és a gyengébbek lenézése jellemez - magatartást kell változtatnia: nomád testvéreinket nem csupán egyszerű megtűréssel kell kezelnünk, hanem baráti, befogadó, testvéri lélekkel.”

II. János Pál 1993. április 7-én (50. évvel ezelőtt vitték az első cigány csoportokat Auswitzba!) levelet küld a haláltábor helyén összegyűlt testvéreihez. Ez az első alkalom, hogy a katolikus egyház nyilvánosan elismeri a cigány Holocautot. Azt az áldozatot, melyet hosszú időn át elfelejtett a keresztény lelkiismeret. Idézzünk egy részletet a levélből:

„Auswitz számunkra, XX. századi embereknek figyelmeztetést és drámai kiáltást jelent az emberi méltóság és jogok tiszteletbentartására, legyenek azok akár az egyes embereké, akár egész nemzeteké vagy népcsoportoké. Ma különösen emlékeznünk kell erre, amikor Európa szívében újra a megkülönböztetés és a gyűlölet tűzfészkei robbannak etnikai alapon, melynek következtében erőszak, hatalmaskodás, vérengzés folyik.”

„...Mély meghatódottsággal hajtok fejet, térdelek le azon a földön, amely magába rejti a náci fajirtás áldozatainak hamvait, megemlékezve cigány testvéreink tragikus haláláról, akik az Auswitz-Birkenau-i haláltábor foglyai voltak. Azelőtt többször megtettem ezt az utat krakkói érsekként, ma mint pápa teszem ugyanezt.”

A pápai tanítás összekapcsolja az evangelizációt és az ember fejlődését. Az egyház hivatott mind az ember egyéni jogait, mind a közösségek jogait megvédelmezni: nemzeteket, népcsoportokat, kisebbségeket kultúrájukkal és anyanyelvükkel együtt.

Így szól a pápa: „Az ember jogait, valamennyi Isten által teremtet emberét Krisztus megváltotta: ezek a jogok rátok is érvényesek éppúgy mint az emberiség más tagjaira.” (1980)

„Ti drágák vagytok a pápa szívének, éppúgy mint a többi kisebbség is, akik oly sokat szenvedtek a második világháború idején. Ti részei vagytok e kisebbségeknek, akik nehéz életkörülményeitek között is igyekeztek hűségesek maradni identitástokhoz, életviteletekhez, régi kulturális hagyományaitokhoz.” (Elhangzott 1991. szeptember 26-án egy cigány zarándokokból álló pápai magánkihallgatáson, ahol magam is résztvettem.)

A pápának ez utóbbi nyilatkozata igen jelentős politikai és szociális vonatkozásokban is. Ugyanis - hangoztatta a pápa - a cigányok, akik évszázadokon keresztül kivetettek és visszatartottak voltak a társadalom részéről, ma egy elismert transznacionális kisebbség, akiket tisztelnek Európában, akik békés életet élnek és univerzális testvériséget hirdetnek. Paradigmatikus kisebbségnek nevezi a Szentatya a cigányságot, akik olyan életutat, életstílust, értékeket képviselnek a beköszöntő harmadik évezred civilizációja számára, amelyben az ember felfedezve önmagát, mély belső dimenziókban el tud szakadni az abszolút mértékben térbezárt biztonságtól, hogy új kulturális, szociális és politikai teret nyisson, ahol szembesülnek és megértik egymást a különböző identitások a szolidáris találkozások különbözőségeivel, minden ember és minden népcsoport között. Már nem szétválva barátokra és ellenségre, városi polgárra és idegenre, többségre és kisebbségre, hanem összefogva egy egyetemes közösséghez tartozás szolidáris tudatával, a „homo viator” transzkulturális és transznacionális dimenziójában.

Mint ismeretes, minden Karácsonykor és Húsvétkor a pápa az Urbi et Orbi áldáskor 1978-tól kezdve cigány (romanesz) anyanyelvükön is köszönti a romákat, besorolva így őket is a világ többi népei közé. Az emberiség egyesülésének megváltó terve, valamennyi kultúra tisztelete, amiben kifejeződik az emberi méltóság, éppen a cigányok segítségével, e „vándorló népen” keresztül tárul elénk: kibékülés más népekkel, kisebbségekkel, különböző embercsoportokkal, melyek eddig megaláztak voltak a történelem sodrában. Végül a pápa idézi az Apokalipszis vízióját: „Ezután akkora sereget láttam, hogy meg sem lehetett számlálni, minden nemzetből, törzsből, népből és nyelvből. Ott álltak a trón és a Bárány színe előtt, fehér ruhába öltözve, kezükben pálmaágakkal. Nagy szóval kiáltották: Üdv Istennek, aki a trónon ül és a Bárány-nak.” (Apoc. 7,9-10.)

Egyébként a II. vatikáni zsinat egyik fő feladata volt az egyház önmagáról alkotott képének világos megfogalmazása. Így témánk vonatkozásában a zsinat után hamarosan kikristályosodik az inkulturáció fogalma. Ez azt jelenti, hogy amint Isten Fia egy meghatározott kultúrához tartozó emberben, Jézus Krisztusban testesült meg, inkarnálódott, hasonlóan kell az egyháznak is testet öltetnie minden nép kultúrájában. Tehát be kell fogadni minden kultúra,

így a romák kultúrájának is valamennyi értékét, beillesztve azokat a kereszténység életébe. Következésképpen nem a homogenitás a cél, hanem a sokrétű változatosság harmóniája.

A zsinat szerint a keresztények feladata a társadalom teljes szolgálata, különösen azon rétegek segítése, akik legjobban rászorulnak, hisz Jézus is azért jött, hogy mindenkinek szolgálja legyen, előmozdítsa a társadalmi igazságot, segítse a szegényeket és üldözötteket.

Ez a krisztusi koncepció „azt jelenti, el kell szakadnunk attól, hogy folyamatosan az ‚érdem‘ mércéjével mérgezzünk másokat (ki érdemes a szeretetre és ki nem); ... még közvetve sem szabad kutatnunk, ki a ‚megigazult‘, ki méltó az elfogadásra, kit viselhet el a hívő! Milyen felháborító ötlet volna! S mégis a világ tele van ‚hívókkal‘, körülöttük pedig az általuk alig elviselhetőnek tartott emberek: zsidók, néger, (cigányok, - betoldás tőlem), eretnekek, kommunisták, pogányok, fanatikusok és így tovább”.

Thomas Merton, a trappista szerzetes e sorokat 1966-ban, közvetlen a II. vatikáni zsinat után írta, s mennyire igaza volt s van ma is a harmadik évezred küszöbén!

Mi más ez, mint amit közel 30 év után, most, a 2.000. szentév előkészületei alkalmából hangoztat és hangsúlyoz a katolikus egyház: emlékezni mindarra, amelyekkel eltávolodtunk Krisztus evangéliumának szellemétől; lemondani a botrányszámba menő gondolkodás- és magatartásmódról; nem engedni a türelmetlen és erőszakos módszereknek, hanem nagy cselekvő szeretettel állni a szegény néprétegek mellé. Ugyanis „minden ember meg van hívva. Különböző módon, de ehhez az egységhez tartoznak vagy ehhez vannak rendelve mind a katolikus hívők, mind Krisztus más hívei, mind pedig általában az összes ember, akiket Isten kegyelme meghívott az üdvösségre.” (Lumen Gentium, 13.)

Végül hadd emlékezzünk Aranyászú Szent János nagyszerű hasonlatára: „Amíg bárányok maradunk, győzünk. Ha ezer farkas vesz is körül bennünket, diadalmasan legyőzzük őket. De mihelyt farkassá változunk, veszítettünk: mert akkor elmarad a Pásztor segítsége, aki csak a bárányokat eteti, a farkasokat nem.” (34. homília Szent Máté evangéliumához)

Irodalom

1. II. János Pál, 1994.: „Tertio millennio adveniente...” - „A harmadik évezred közeledtével...” c. apostoli levél (Részletek. Mérés, 4. sz. 363-365. o.)
2. Bruno Nicolini, 1993.: La Chiesa cattolica e gli Zingari (In: Zingari ieri e oggi. Centro Studi Zingari, Roma, 113-132. o.)
3. Giovanni Paolo II.: „Discorsi”, 1980. in „On the move”, Pontificia Commissione per la pastorale delle migrazioni e del turismo, N°. 31.; 1989 in „People on the move”, Pontificium Consilium de spirituali migrantium atque itinerantium cura. N°.35.; 1991. in „L’Osservatore romano”, 27. 9. 1991.
4. Giovanni Paolo II.: „Messaggio agli Zingari ad Auschwitz” in „Lacio Drom” 1993. N°. 2.
5. Nemeshegyi Péter, 1995.: A II. vatikáni zsinat egyházképe (Távlatok, 1. sz. 59-67. o.)
6. Paolo VI.: „Discorsi” in „Lacio Drom” Centro Studi Zingari, Roma, 1965. N°. 1.; 1965. N°. 4.; 1975. N°. 4.;
7. Thomas Merton, 1966.: Egy bűnrészes szemlélő megjegyzéseiből (Részletek a „Conjectures of a Guilty Bystander” c. naplóból. Doubleday and Company, Magyar fordításban: A csend szava, Szent István Társulat, Budapest, 293-304. o.)